

PHARMACOPOEIAE
 MEDICO-CHYMICÆ,
 LIBER I.
 DE ISAGOGE.

CAPVT I.

De Definitione ac distributione Pharmacologiae.

PHARMACOPOEIA est descriptio rerum medicinalium ad bene medicandum. Seu est doctrina medicamentorum; adeo-

que & Pharmacologia eodem sensu dicitur.

N. Medici officium tribus nititur mediis, remediis medicè dictis: alimen-

tariis, chirurgicis, ac pharmaceuticis: Illa suppeditat culina, ista chirurgia, hac pharmacologia.

Obiectum pharmacologiae est res naturalis medicinalis. Descriptio est eiusdem rei pharmacologica *Constitio, Vsurpatio* atque *Signatio*.

De his agetur generaliter in *Isagoge lib. 1.* In *Officina lib. 2.* Specialiter, in *Mineralogia lib. 3.* *Phytologia lib. 4.* ac *Zoologia lib. 5.*

CAP. II.

De Rebus medicinalibus natiuis.

Isagoge est pars Pharmacologiae, qua agit de rebus naturalibus medicinalibus in genere.

N. Res naturalis non opponitur artificiali, sed supranaturali.

Res naturalis medicinalis, est

res quæcunque ad medicandum adaptabilis, siue figuram ea obtineat naturam, id est, naturam inditam, siue elaborationem aliquam officinalem sustinuerit: illæ communiter veniunt nomine simplicium materialium naturalium; hæ præparatorum. Vtramque seriem generaliore[m] videre licet lib. 2. Verum enim verò, quia in utrisque nomina plurima occurrunt, quæ vel minus vulgaria, vel æquiuoca, vel vni alicui classi minimè subiungi queunt, operæpretium duxi, pharmacopœias tyronibus synopsi breui inseruire, & utrarumque nomina alphabeticâ serie exhibere.

Sunt itaque Naturalium Nomina generalia.

A

Acetum. Acetum in genere liquorem quemcunque acidum notare potest, vnde nonnullis spiritus Oli & simil. acetum dicuntur: Veruntamen in Officinis liquorem solùm acidum denotat, ex potulentis succis factum, & καὶ ἐξ οἴνου ex vino seu uuis. Et hoc recipiendum est quoties aceti simpliciter sit mentio. N. *Aceta infusione parata, Vide in lib. 2.*

Acini sunt granula minutiora, siue per se crescant, vt acini, i. e. bacca sambuci; siue aliis inclusa, vt acini vuarum: quin & ipsas vnas integras sonant.

Adeps, idem quod pinguedo, generalitèrque tam axungiam quàm seuum denotat: vltariùs tamen pro axungia vsurpatur, atque absolutè pro adipe suillo. Vid. lib. 2.

Alabastris, sunt folia illa viridia herbacea, quæ flores sepiunt. In Mineralogia, Alabaster seu alabastrites lapidem certum denotat.

Anthera, i. e. summitates seu cacuminula in florum medietate capillamentis incumbentia.

Apices, idem quod anthera.

Aqua quid sit nemini ignotum est. Pharmacopœiam subit, tum natua, tum præparata. Vid. l. 2. & 3.

Arbor, est planta lignea frutice grandior. Germ. *Baum.*

Aroma Germ. *Geuüürtz.* Vid. l. 2.

Arilli, idem quod acini seu lapilli in fructibus.

Axungia est pinguedo seu mollior, idè[m]que cum adipe. Germ. *Schmer, Schmalz.*

B.

Bacca, Germ. *Bieren.* Vocantur fructus quicunque paruo-rotundi.

Bitumen, est genus è mineralibus, Vid. l. 2.

C.

Cacumen. Cacumina sunt idem quod summitates.

Calyx. Calyces sunt oculi siue gemmæ, florum prodromi. Vt oculi populi arboris: vel est folliculus quo flos primùm, mox seminis foetus clauditur.

Capillamenta sunt filamenta illa tenuia in florum medietate surgentia.

Capita in Zoologia quid sint, notum est; in phytologia rotunda illa seminum, aut florum receptacula referunt, vt caput papaueris, &c.

Capricoli, sunt ligamenta contorta, quibus

quibus plantæ nonnullæ dotatæ sunt, vt aliis sese annectant.

Caro in ζωολογία vox notissima est; in φυτολογία substantiam illam molliorem fructuum succulentorum notat, quam aliàs pulpam vocamus; vt pulpa seu caro cassiæ, caro prunorum.

Caulis, est truncus herbæ inter ramos & radicem.

Caudex, idem est in arboribus & fruticibus, quod caulis in herbis.

Coma in Phytologia idem quod summitates sonat.

Cor, idem quod medulla vegetabiliū.

Cornu. Cornua non nisi in zoologia locum habent. Vide lib. 2.

Cortex, est tegumentum seu cutis vegetabilium. Vide lib. 2.

Corymbi, i. e. summitates.

Cyma. Cyma sunt teneri cauliculi Iuli, Germ. die Sprossen.

E.

Echinus est quicquid numerosa congerie aculeorum stipatur, siue tegmen, siue caput, siue cacumen fuerit.

F.

Fibra, i. e. filamenta siue villi. 1. sunt veluti stamina rebus nonnullis intexta, v. g. arboribus, foliis, &c. 2. Sunt capillamenta extrinsecus adnascencia, e. g. radicibus & similibus. Germ. Die Harlein an den Wurzeln.

Flores. Florum nomen æquiuocum est, locumque habet tum inter natia, tum inter præparata. Vid. lib. 2.

Folium. Folia in phytologia notissima sunt, in Mineralogia sunt folia ☉ & ☽, i. e. ☉ & ☽ in tenuissimas la-

minas redacta.

Folliculus est theca tenuis, quæ granum vel semen continet inuolutum.

Fructus sunt grandiores illi ac succulenti plantarum fœtus, seminum receptacula. Vt poma, pyra, pruna, &c.

Frutex est planta naturæ, inter herbas ac arbores, mediæ; ad ligneam tamen naturam quam proximè accedens.

Fungus est excrementum arboribus fruticibusue quibusdam adnascens, vel immediate è terra prodiens.

G.

Gemma in Mineralogia sunt lapides pretiosi: in Phytologia, gemmæ idem denotant quod oculi.

Geniculum est internodatio quarundam plantarum.

Granum in natuiis semina sonat minuriora, siue rotunda ea sint, siue alius alicuius figuræ. Sic sunt grana piperis, hordei, tritici.

Gummi, Gummi: liquor est concretus ex arboribus diffusus. V. l. 2.

N. Gummi vox est indeclinabile sit, placuit tamen in plurali efferre gummata, &c.

H.

Herba est planta frutice minor: seu est quod à radice foliatum, sine caudice prouenit, sæpiusque semen in caule fert. In praxi tamen, pro foliis solis vt plurimum vsurpatur, e. g. ☉. Herb. ceterach, id est, folia.

I.

Iuba est arundinacea coma effusa, qualis in milio est.

Iulus. Iuli sunt folia primùm erumpentia, Germ. *die erste Schäfeling oder Bletter.* Strictè notat Iuglandis arboris flores longiusculos, cum foliis prioribus apparentes. *Die Dratein oder Nasblüt.*

L.

Lacryma est humor è plantis tum sponte effluens (siue is concrecat, v. g. in oleum, resinam, gummi, siue non) tum factâ incisione.

Lanugo in Phytologia, sunt filamenta tenella, cuticulæ extimæ instar pilorum seu lanæ adnascencia, v. g. in verbasco.

Lapides in singulis tribus mundi regnis locum sibi vendicant. In Mineralogia. Vid. l. 3. In Phytologia, cortices duriores, nucleum includentes quandoque lapides referunt. In Zoologia manet significatio mineralogica, calculósque exhibet in animalibus repertos.

Lignum. Vid. l. 2.

Loculamenta sunt seminum involuta, quæ veluti parvæ capsulæ ea occludunt.

Locusta, idem quod oculi, in Zoologia autem certa animalcula referunt.

M.

Matrix in phytologia idem est quod medulla aut cor.

Medulla in Mineralogia partem molliusculam denotat, quæ in saxis nonnunquam reperitur. German. *Steinmark.* In Phytologia mediam cuiuslibet partem molliorem ac præ-

stantiorem refert, quam & Cor matricemue appellant. In Zoologia adipem significat in ossium medietate contentam, vel molliorem illam substantiam, quæ in spina ac cerebro est.

Minera est terra, siue materia, ex qua mineralia & maximè metallica fiunt. Sic minera $\odot s.$ & Sij.

Mineralia. Vid. l. 3.

Muscus est excrementum herbaecum instar lanuginis corticibus arborum, vel ossibus aëri expositis adnascens. Dicitur & *Vinea*: interdum tamen certis plantis attribuitur. Vid. lib. 4.

N.

Nucleus est semen nucibus vel fructibus inclusum.

Nux fructus quosdam denotat cortice lapideo nucleum occludentes.

O.

Oculi, sunt florum prodromi, inque flores explicabiles.

Olea, sunt pinguedines fluidæ. Vide in præparat. Nam omnia ferè præparata sunt.

Ossa Zoologicè notissima sunt; phytologicè ossiculi vocabulum imponitur lapideis corticibus, qui nucleos circumdant.

P.

Pediculus, petiolus est, quo folium, fructus aut flos dependet.

Pinguedo idem est quod adeps; interdum tamen generalius sumitur, ut omnia pingua comprehendat;

Planta est vegetabile integrum, siue

C A P V T II.

ne arborem velis, siue fruticem, siue herbam.

Pulpa est caro seu substantia fructuum succulenta, inter corticem ac nucleum comprehensa, v. g. pomorum, ceraforum & simil. referturque ad præparata.

R.

Radix est infima pars plantæ, terre infixa.

Ramus est velut brachium plantæ.

Resina in classe natiuorum, est concreta lacryna certarum arborum, naturæ oleagineæ, vt Terebinthina, &c. In præparatorum classe quid sit. Vide infra.

S.

Salia, quid sint, Vid. c. 3. & l. 2. c. 79.

Semen in Officina minutiores plantarum fructus denotat, ex quibus simile nasci potest.

Seuim est pinguedo duriuscula, sumiturque à solis quadrupedibus cornutis.

Spica. Spicæ sunt summitates in longum deductæ, vt spica lauendulæ.

Stercus est excrementum animalium per anum excretum.

Stipes est pars plantæ inter radicem & ramos, idemque quod caulis.

Stipula folia sunt culmum ambientia.

Succus. Vid. in præparatis.

Summitates, sunt cacuminula herbarum, dicunturque de herbis foliorum minutorum, Vt absinthij, Rutæ.

Sarculus est, quod ex ramis simplex oritur, estque velut germen quoddam ex ipso trunca vel caudice productum.

T.

Terra. Terræ & in natiuis locum habent, & in præparatis; natiuarum seriem Vid. l. 2. c. 3. Terræ significationem in præparatis, Vid. cap. seq.

Testa. Testæ sunt ouorum cortex externus.

Turris. Turiones sunt teneritates summitatum ipsarum arborum, quæ singulis annis crescunt.

V.

Vena sunt quæ in plantarum foliis apparent fibræ, in ramulos diuisæ.

Villi. Vide fibræ.

Viscum (aliis viscus) est frutex peculiaris in arborum quarundam ramis enatus, semper virens.

Umbella sunt summitates plantarum sinuosæ, instar nidi auis formata.

Vngues sunt extremitates corneæ digitorum. In Phytologia, Vnguiculi interdum idem sunt quod alabastris.

Vngula. Vngulæ sunt corneæ tegumenta, quibus pedes nonnullorum animalium conteguntur.

Vriua. Vid. l. 2. c. 5.

Vsnes idem quod muscus ossibus vel arboribus adnascens.

C A P. III.

De Rebus medicinalibus preparatis.

Preparatorum nomina generalia sunt.

A.

A Ceta preparata. Vid. l. 2.
Alcohol significat pulverem subtilissimum ac impalpabilem; interdum S. Vini rectificatissimum.

A amalgama est mixtura cum ☿ viuo. Vid. l. 3.

A Annuletum idem est quod periamma.

A Anacollema, ἀνακόλλημα (ἀπό τῆς κολλῆσις, à glutino sic dictum) glutinamentum in genere significat; in praxi autem medica propriè medicamentum dicitur, quod fronti applicatur, vt sanguinis fluxum ad nares vel oculos interceptiat, fitque ferè semper formà cataplasmatum, de quo lib. 2.

A Apozema, ἀποζέμα. Vid. Decoctum.

A Apoplegmatisimus est medicamentum pollens facultate pituitam è cerebro eliciendi, perque os excernendi. Fit formà Gargarismi, Masticatorij & Vnguenti. Vid. l. 2.

A Aqua destillata seu stillatitia, est lymphæ destillatione elicitæ, constans ex parte aquea & spirituosa, ita tamen vt propiùs ad naturam aqueam accedat, Vid. l. 2.

N. I. Aquarum stillatitiarum nomine veniunt (quamvis minùs accuratè) nonnulli spiritus, vt ex mineral. **W** **V** &

simil. Ex vegetabilibus omnes ferè aquæ compositæ. Vid. ibid. l. 2.

N. II. Imponitur itidem singularibus quibusdam preparationibus, vt sunt ∇ benedicta, &c. Vide infusionem Sij .

A Arcanum Theophrasto est Quinta rei essentia summè exaltata, seu vt ait idem: Est virtus rei millecuplâ exaltatione emendata. Quatuor enim in primis arcana iactitat. 1. Arcanum primæ materiæ. 2. Lapidis philosophorum. 3. ☿ vitæ. 4. Tincturæ. Lib. 5. Archidox.

N. Arcanum aliis est Extractum in specie sic dictum.

B.

B Bacilli nomen imponitur medicamentis figurâ bacillorum, i. e. tereti formatis; vt bacilli fumales, bacilli pectorales.

B Balani, βαλανοὶ idem sonant quod glandes seu suppositoria.

B Balneum propriè totius corporis lotio est, fitque vel liquore naturali, v. g. aquâ dulci, theriacis, vel artificiali. Non rarò tamen & pro lotionem partium solummodò inferiorum sumitur, quas infessus & semicupia vulgè vocant.

B Balsamus vel Balsamum. Balsami vocabulum pluribus in Officina usurpatur significationibus. (1.) Denotat genus quoddam odoramenti crassiuscu

fiufculi inftar vnguenti, vel linimen-
ti. Et hæc fignificatio vfitatiffima eft.
E. g. Balsamus rofarum, Apoplecti-
cus, & fimil. (2.) Solent quoque ex
gummi, resinisque cum fpiritu Vini
liquores deſtillari, qui extrinsecus illi-
nuntur, balsamique nomine veniunt;
vt balsamus neruinus, ſciaticus, & ſi-
mil. (3.) *Inunctorium liquorem* ſignifi-
cat, eumque oleo craſſiorem, lini-
mento liquidiorum: balsamum nos
inunctorium appellabimus. Vid. l. 2.
de vnguentis. (4.) Balsami nomen ſi-
bi vindicârunt *Salia fuſa & liquida*, vt
Balsamus ☿. Tandem (5.) ſunt ſingu-
lares quædam præparaciones, quibus
balsami nomen imponunt; vt balsa-
mus ☿, ſanguinis humani. De qui-
bus ſigillatim ſuo loco.

Bolus medicamentum eſt conſi-
ſtentiâ magis duriuſculâ quàm Ele-
ctuarium, ſic dictum quòd buccâ ca-
piatur.

C.

Calx propriè dicitur quod calci-
nando vel in alcohol conuerſum, vt
calx Ois, Dnæ, &c. vel ſaltem friabile
factum eſt, vt C. C. & ſimil.

Caput mortuum eſt reſidua illa ma-
teria craſſa ac ſicca quæ diſtillationi-
bus, præcipuè mineralium remanet,
communiſſimè autem remanentiam
☿li notat

Cataplaſma. Medicamentum eſt to-
picum pulſis conſiſtentiâ.

Cauterium à viribus ſic dicitur, quòd
cutem carnemque ſubiectam adurat,

ſiue id fiat igne actuali, v. g. ferro can-
denti; ſiue potenciali, i. e. medica-
mentis. Poſſunt autem cauterifan-
tia formulis fieri variis, nempe for-
mâ lapidum, vid. lib. 2. Spirituum, v.
g. olei ☿ij butyracej; lixiuorum,
v. g. è cineribus ſarmentorum.

Cementum eſt puluis, cuius ope
calcinatio cementatoria peragitur.

Ceratum vel ceratum à cera ſic di-
ctum, Medicamentum eſt topicum,
inter Emplaſtrum ac vnguentum
conſiſtentiâ mediâ: ſeu, eſt Empla-
ſtrum molliuſculum. Vid. l. 2.

Cinis eſt puluis ille grifeus ex
combutione rerum crematilium re-
ſiduus. Conſtatque ex ſale (qui
elixiuari poteſt) atque terrâ mor-
tuâ.

Clareum. Vinum eſt aromatatum
infuſione imprægnatum atque cum
ſaccharo dulcoratum. Dicitur a-
liàs vinum ſeu potus Hippocrati-
cus.

Clyſter, Clyſma, Enema, Medica-
mentum liquidum eſt, quod ano vel
vtero per Siphonem intraditur. Vid.
lib. 2.

Colluſiones oris, διαλύματα, ſunt li-
quores medicamentosi, qui in ore
continentur, beneficioque linguæ
hinc inde agitantur.

Collyrium medicamentum eſt, quod
oculis immittitur, ſiue liquidum id
ſit, ſiue ſolidum. Liquida veniunt fe-
rè titulo aquarum, tam quoque vn-
guenti; Sicca puluerum vel Trochi-
ſcorum; hos nomine peculiari *Sief*
appellitant.

Colopha

Colophonia est pars resinarum crassior ex harum destillationibus coctionibusve residua. Vid. lib. 4.

Condita dicuntur quæ conditura, i. e. condiendo facta sunt Germ. *eingemachte Sachen*. Vid. lib. 2.

Confecta, id est saccharo obducta & incrustata, eodémque sensu dicuntur & confectiones. Vid. lib. 2.

N. I. *Confectionis nomen datum est & speciebus nonnullis cum saccharo mixtis*: Unde confectiones *aromaticæ*, &c. dici solent. Verùm præstat nomine specierum eas nominare.

N. II. *Est & Confectio Hamech, id est, Electuarium.*

Conserua sunt medicamenta ex floribus, foliis, radicibus, cum saccharo conquassatis, facta. Vulgò Germ. *zucker*, ut conserua rosarum Germ. *Rosenzucker*.

Corrosivum idem est quod causticum. Vide Cauterium.

Crocus est calx pulvorea ad croceum vergens colorem, paratur autem vel ex ♂io, vel ♂te, vel ♀re.

Cucupha est Cataputium medicamentis cephalicis repletum. Vid. l. 2. Sacculus.

D.

Decoctum: Decocta sunt brodia liquida, constantia ex conueniente liquore, viribus medicamentosis, interueniente debita coctione, imprægnato. In specie autem dicitur de potionibus intrinsecus assumendis, ex decocto brodio paratis, quas aliàs *αποζήματα* vocant.

Dialysma, i. e. Collutio oris. Vid. de Gargarismis, lib. 2.

Dentifricium medicamentum est dentibus, vel gingiuis fricandis destinatum, siue id liquor sit, Vid. l. 2. de Gargarism. siue linimentum, siue puluis. Vid. lib. 2. suis locis.

Dropax, *Δροπάξ*, Picatio (*πίττωμα*) medicamentum est emplasticum cuti fortiter adhærens, sic dictum à pice, quâ solâ olim reliqua ingredientia suscipiebantur. Vid. l. 2. Empl.

E.

Eclegma est medicamentum internum, pulmonibus dicatum, syrupo crassius, quod in ore detinetur, ut paulatim per guttur in pulmones delabatur. Dicitur & Linctus, Lambile, Loch, Lohoh.

Electuarium est medicamentum syrupo & eclegmate crassius, constans ex medicamentis durioribus puluerisatis, melli, syrupo, saccharo syrupisato, vel alij alicui conuenienti liquori melligineo, (id est mellis consistentiæ) accuratè mixtis.

N. *Sunt & nonnullæ species hoc nomine insignitæ. scilicet quia olim (ut nonnulli volunt) cum saccharo in Electuarij formam redigebantur. Sic dicitur Electuarium Ducis, El. de gemmis, &c. Verùm quia mos ille aboleuit, præstat Specierum nomen usurpare.*

Elaosaccharum nihil est aliud quàm oleum destillatum cum saccharo mixtum. E. g. olei ℥j. sacchar. ℥j. vel circiter.

Elixir est species tincturarum, quas Elixiris nomine appellare placuit. Vt Elixir proprietatis. Elix. vitæ, &c.

Embrocha, ἐμβροχή, irrigatio, instillatio, stillicidium, Fomentationis genus est, cum liquor fomentans stillatim seu guttatim in partem fomentandam funditur.

Emplastrum est topicum medicamentum notissimum. Germ. *Pflaster*.

Emulsiō medicamentum est liquidum lacteum, i. e. lac representans. Vid. lib. 2.

Epithema est medicamentum liquidum parti alicui imponendum. Vid. lib. 2.

Errhina sunt medicamenta, quæ naribus immittuntur, adeoque & ptarmica comprehendunt. Specialius tamen plerunque sumitur errhinum, quatenus pituitam sine sternutatione prolicat. Vid. lib. 2.

Essentia. *Essentia* vocabulum significat accuratè loquendo balsamicam rei partem à crassiori separatam.

Quare cum exactissima rei separatio beneficio extractionis peragatur; fit vt pars illa balsamica à crassiore corpore extracta *Essentia* κατ' ἐξοχήν dicatur, aliàs à modo fiendi *Extractum*.

N. I. Nonnunquam attribuitur quodque *Essentia* vocabulum succis expressis ac spissatis. Verum præstaret hoc proprio suo nomine, quò minus confusio oriatur, nominare.

M. II. Sunt & qui Eleosacchara *Essentias* vocant, sed abusuè.

Extractum *Essentia* rei est vi liquoris alicuius, è corpore crassiore separata & ad consistentiam iustam inspissata. Vid. lib. 2.

N. I. *Extractum* quoque generaliter nonnunquam sumitur, vt & succos sub se comprehendat non secus ac *Essentia*.

F.

Farina est puluis molendo contritus.

Fecula sunt pulueres in certis vegetabilium expressionibus subsidentes. Vid. lib. 2.

Flores in præparatis quid sint. Vid. lib. 2.

Frontale, *Epithema* denotat, fronti applicandum.

G.

Galreda. Succus est inspissatus viscosus, lucidus, fitque plerumque ex coctis partibus animalium cartilaginosis, v. g. ex pedibus vituli, &c. *Galren*.

Gelatina ferè idem est cum *Galreda*, nisi quod generalius vsurpetur, & pro quocunque succo pellucido lenito glutinosoque sumatur, qui tamen imprimis fieri consuevit ex succis fructuum. E. g. pomorum, &c. vt *Gelatina* Cytoniorum, C. C.

Gargarismus, liquorem denotat, quo os faucesque gargarisando colluuntur. Vide lib. 2.

Glandes idem sunt cum supposito-riis.

Gummi in classe præparatorum, nihil

hil aliud est, quam Extractum resinofum. Vid. lib. 2.

H.

Holippa sunt placentulæ infusione medicamentali farinâque triticea, addito insuper tantillo sachari, subactæ.

I.

Infusum. Infusio est liquor qualitibus medicamentosis, sola maceratione imprægnatus Parum itaque differt à decocto, quippe quod huic coquendo accedit, accedenteque interdum maceratione, idem ferè illi, sola maceratione. Vſitatiùs tamen de potionibus dicitur ac inprimis de quibusdam purgantibus ex Vino, cereuisia vel simili liquore, dicta ratione paratis. Vid. lib. 2.

Iuleb, nomen Persicum est, idemque sonat quod potio dulcis, Arabibus vox Iulebi à syrupis non distinguitur. Noſtratibus autem Iulebi seu Iulapia, (Græc ζυλάπια) potiones sunt in praxi vſitatiffimæ syrupis dilutiones, constantque ex liquoribus clarioribus, sacharo vel syrupo convenienti ad gratum ſaporem, dulcoratis.

L.

Lapis. Lapidis nomen nonnullis imponitur medicamentis quæ ad duritiem lapideam vel terrestrem excocta sunt. Vid. lib. 2.

Lapis vegetabilis Medicamenti species est constans ex sale, Tinctura, oleoque ad duritiem ferè lapidis excoctis. Vid. lib. 2.

Laudanum dicitur de solo medicamento ex opio confecto, idque vocant Laudanum opiatum, de quo vid. lib. 4.

Linctum, i. e. Eclegma.

Linimentum medicamentum est topicum pingue, oleo crassius, vnguento liquidius corporis illinitionj dicatum. Vid. 2. lib. Vng.

Liquor quamuis de quolibet humore dici possit, in specie tamen humorem denotat per deliquium paratum, quem oleum aliàs, nonnunquam Balsamum dicere solent.

N. Nonnunquam & pro destillato liquore vsurpatur. E. g. liquor cranij, liquor C. C. liquor seu spiritus L. Guaiacj.

Loboh, i. e. Eclegma.

Lotio sumitur pro balneo. Lauantur itidem nonnulla simplicia, vt Terræ, Metalla, & sim. de quibus speciatim.

Lozonga sunt idem quod Morsuli.

M.

Magisterium. Magisterij nomen diversimodè vsurpatur. I. Datur pulueribus solutione ac præcipatione paratis, vt Mag. C. C. Corallorum. II. Tribuitur resinis seu extractis resinosis, vt sunt magisterium scammonij, Ialappæ, &c. Accuratè tamen loquendo magisterium vocari volunt, vbi nonnihil menstruj cum essentia extracta coniunctum mansit.

Malagma idem maioribus sonæ quod cataplasma.

Martius panis, Marcipanis, Mazarpanis,

panis, Pasta regia, Panis dulciarius, sunt placenta ex amygdalis dulcibus excort. & saccharo (quod sumitur duplum, triplum, nonnunquam ana) accedente aqua rosarum subacta & pistata.

N. Addi possunt & alia. E. g. nuclei pini, pistacia, auellana, cortices citri conditi, aromata & simil.

Marmelada est Gelatina cotoniorum. Vid. lib. 2.

Massa ex officina pistoria ad pharmaceuticam translata est, denotaturque subactam illam materiam tum pasta regiae, tum pillulis inde formandis destinata.

Masticatorium, est medicamentum apophlegmatizans, quod in ore dentium dentibusque masticatum pituitam liquat, &que cerebro ad palatum deriuat. Vid. lib. 2.

Med. Mellis nomen Pharmacopaeis nonnunquam denotat succum simplicem ad mellis consistentiam inspissatum, melque sapore æmulantem. Sic conuenit cum sapa siue Rohob; vt Mel passulatum, Iuniperinum. Vid. lib. 2. Nonnunquam refert syrupum cum melle paratum. Vid. lib. 2. de syrupis.

Menstruum, dicitur liquor, qui ad Tincturas extrahendas adhibetur, de quo vid. lib. 2. tit. de Extractis.

Mixtura generaliter de quibuscunque mixtis dici potest, in praxi tamen medica vsurpatur communiter pro Electuario, quod ex tempore misceri solet. Sic dicitur. F. Mixtura,

i. e. Electuarium. Vid. lib. 2. de Electuariis.

Morsuli seu Morselli, Tabula: medicamenta sunt quadrata vt plurimum, parata ex pulueribus & similibus saccharo soluto susceptis, superque tabulam ligneam, lapideam cupreamue effusis, vt consolidentur.

Moretus mulierculis nostratibus vsitatissimum potionis genus est, quod parari faciunt, vbi praesumptio grauiditatis, persuasum nimirum sibi habent, falsam imprægnationem eo exturbari, veram corroborari. Vid. lib. 2.

N.

Nasale idem quod Errhinum.

Nascale idem est quod pessus.

O.

Odoramenta sunt medicamenta odoris gratia adhibenda. Odorem siue per se halent siue accedente incensione. Fiunt autem formularum variarum. Sine accensione quæ in vsu veniunt, fiunt ferè forma puluerum; sacculorum, linimentorum, balsamorum, massarum odoratarum (quas poma ambræ vocant) aquarum, saponum, & simil. Accedente accensione vel liquefactione quæ odorem halant, parantur vsitatiùs forma puluerum, trochiscorum, candelarum & bacillorum massarumue fumalium.

Oleum propriè liquor est pinguis balsamo tenuior.

B 2

N.I.

N. I. Nonnunquam tamen Balsamo crassior est, ut oleum anisi, nucis & express.

N. II. Imponitur quoque olei nomen quamvis minus accurate, nonnullis spirituosus liquoribus, vel destillatione peractis: sic dicitur oleum O^i , O^is , & simil. Vid. spiritus, vel per deliquium dissolutis, ut oleum O^i vid. liquor.

Opiatum, Confectio opiata: Hoc nominis Electuariis nonnullis (quamvis minus aptè) imponitur, non quod necessariò opium contineant, sed quod medicamenti veterum quæ opium continent, consistentiâ respondeant.

Oxyrrhodynon (ab $\text{o}\xi\upsilon\varsigma$ $\rho\omicron\delta$ & $\text{i}\delta\upsilon\mu\eta$ sic dictum) medicamentum in genere sonat ex aceto rosisque factum ad dolorem leniendum. Practici vero relicta hac significatione generali, soli capiti, fronti, colloue id dicantur, atque ex olei rosar. part. iij. aceti parte j. concinnarunt, nostrates loco olei rosar. sumunt & alia. E. g. violaceum, papau. myrtin. de Nymph.

P.

Pandaleum medicamentum est internum à rotulis morsulisue non nisi sola forma differens: fitque quando materia medicamentosa saccharo soluto suscepta in pyxidem effunditur, ut inibi indurescat.

Pasta regia. Vid. Martius panis.

Pastilli idem quod Trochisci.

Pessi: Pessaria (Barbaris nascalia) sunt medicamenta solida, vteri collo intrudenda.

Perianna, *Periapton*, *Amuletum*, *Xenechton*. Medicamentum est quod de collo suspensum morbum arcere creditur, ac præcipuè pestem.

Phlegma liquor est destillatus aquosus spirituoso liquori contradistinctus. Vid. aq. destillata.

Phenigmus mitior ac lenior est sinapismus scil. qui solam cutem rubificat.

Pilule. i. e. parvæ pilæ, sunt medicamenta rotunda deglutitioni aptata.

Pineatum seu Pineolatum fit ex pineis saccharo & aqua rosarum, al modum scil. quo Diamygdalatum seu Marcius panis est amygdalis saccharo & ∇ rosarum fieri solet.

Pomum ambra, odoramenti genus est, ex medicamentis odoriferis in massam redactis.

Potio in genere liquorem denotat potulentum, in praxi autem ferè de purgante potu intelligitur. Vid. l. 2.

Præparata, i. e. præparatione) specialiter sic dicta) elaborata: ut C. C. præparatum. Vid. lib. 2.

Pulvis. Pulveris nomen etsi generaliter minutissima quæque donotet, quocunque modo facta: attamen communiter pulverisatis hoc nomen imponitur, siue simplicia illa sint, siue composita. Inter compositos autem pulveres, sunt qui species vocantur, sunt & qui Tragea. Præstaret tamen omnes pulveres compositos, ad differentiam simplicium, species nominare.

Q. Quinta essentia propriè spiritum denotat, destillatum ex succis fermentatione exaltatis. De quo in spirituum classe. l. 2.

R.

Resina est substantia oleaginosa naturæ, siue in forma molliori illa sit, siue in duriori. Sunt autem Resinæ vel natiuæ: de quibus l. 4. vel extractione Chymica paratæ. Vt Resina Diagyridij & simil. De quibus in Extractis l. 2. ac l. 4.

Rob, Robob, Sapa, est succus fructuum, ad mellis consistentiam vt plurimum per se, interdum quoque cum saccharo inspissatus. Priores simplices appellare licet, dabunturque l. 2. de succis. Posteriores, compositos; danturque l. 2. sub Syrupis.

Rotula, sunt Tabulæ orbiculorum instar, constantes ex medicamentis susceptis saccharo in conueniente liquore soluto inque orbiculos supra tabulam effuso.

S.

Sacculus medicamentosus fomentorum genus est, constans ex conuenientibus medicamentis siccis, sacculo infutis.

*N. Est & sacculus odoriferus i. e. odoriferis completus, vt naribus admo-
ueatur.*

Sal accuratè loquendo est substantia in aqua solubilis, concrescibilis seu crystallifabilis. Communiter ta-

men dicuntur & salia (sed minus aptè,) lapides vel metalla nonnulla acido liquore corrosa, atque iterum coagulata; Vt Sal corallorum, Sal Ni & simil.

Sapa idem quod Roob. κατ' ἐξοχὴν autem dicitur de musto inspissato & ad tertias cocto.

Saponea i. e. linctus ex amygdalis.

Sief. i. e. Collyrium siccum. vid l. 2.

Sinapismus est cataplasma, vel maffa, vim habens cuti ruborem, vel ardorem, vesicæ inducendi: adeoque continet sub se phanigmum & vesicatoria.

Smegma odoratum, Sapo odoratus, fit ex sapone (Veneto inprimis) cui pulueres odorati conuenientes immiscentur, ac impastando cum v fragranti, v. g. rosarum subiguntur.

Sparadrapus est Lintheum Emplastro ad ignem fluenti immersum, extensum & refrigeratum. Dicitur & *tela emplastica.*

Species dicuntur in Officinis simplicia (ingredientia) pro compositis inde conficiendis coordinata. Sic dicuntur Species Theriacæ i. e. ex quibus theriaca compilatur, sic sunt & Species decoctorum vsualium. Præ reliquis tamen hoc nomen sibi vendicant pulueres nonnulli, tum aromatici tum cathartici. Forfan, quia ordinati fuerunt olim, vt inde conficerentur electuaria, morsuli vel rotulæ. Sic sunt Species aromatic. rotulæ. Species Diaturbith cum Rhabarbaro, &c.

Spiritus est liquor destillatus naturæ

ræ magis spirituosa, non secus ac e-
contra aquæ destillatæ magis ad na-
turam aquæ simplicis accedunt.

*N. Spiritus nomen abusuè sibi vendi-
carunt quoque olea nonnulla subtiliora, ut
spiritus Terebinthina & simil.*

Symma est spissamentum seu cras-
samentum rerum, (florum rerumque
aliarum) quod remanet dum in oleis
maceratæ exprimuntur.

Succus. Succus qui in officinis vo-
cantur, expressiones sunt, seu expres-
sæ essentia, aquæ naturæ, i. e. aquæ
permiscibiles, *ausz gepreszte Safft.*

*N. Solis vegetabilibus competit, vide
suo loco lib. 2.*

Suffisus, suffumigium, *buuiana* est
Vapor suaue olens, ex re fragrante ac-
censa vel carbonibus viuis iniecta ex-
citus. Variarum autem res suffumi-
gans potest fieri formularum: pulue-
rum, candelarum, bacillorum, tro-
chiscorum, &c.

Suppositorium est medicamentum
solidum, teres ac pyramidale, instar
digiti, intrusioni in anum destina-
tum.

Syrupus est liquor medicamentosis
qualitatibus imprægnatus, addito-
que saccharo aut melle, ad mellis
consistentiam excoctus.

T.

Tabula vid. morfali.

Tartarus, terrestris sal est. Vid. l. 4.

Terra morina, est terra ex elixiua-
tione residua, omnibus facultatibus
efficacibus destituta.

Tinctura vox diuersimodè vsurpa-
tur, vltimatissimè tamen potissimam
rei partem denotat, sub colore certo
infusionis beneficio, extractam, siue
cum menstruo adhuc conjuncta illa
fit (quæ vulgatissima est significatio)
siue ab eodem separata; quo sensu
Extractum communiter effertur.

*N. Sumitur quoque nonnunquam Tin-
ctura pro Essentia rei vltius elaborata.
Vide Tincturas Sy, quas tamen Tinctu-
ras magisteriales appellare commodius
est.*

Tragea, Tragea, bellaria, est pul-
vis introassumendus ex speciebus &
simil. pulueribus simplicibus, cum
saccharo confectus ad saporem gra-
tum commixtis, vide l. 2. sub puluer.
& spec.

Trochiscus, Trochisci sunt species
seu pulueres mucilagine, e. g. traga-
canthæ, althææ & simil. vt eò melius
ad tempus durare possint, suscepti,
incorporati, inque orbiculos paruos
formati. Trochisci sublinguales, i. e.
qui sub lingua detinentur vt dissol-
vantur & per guttur in pulmones de-
fluant.

V.

Vinum medicatum, Vina medicata
sunt infusiones in vino factæ, vid. l. 2.

Vnguentum est medicamentum to-
picum pingue linimento durius, em-
plastro mollius, Germ. *Galb.*

CAP. IV.

De Speciebus productionum natiuarum.

Descriptio rei medicinalis pharmacologica, est enodatio constitutionis, usurpationis ac signationis (quantum scilicet hæc spectant ad bene medicandum:)

Constitutio est rei medicinalis productio, collectio & asseruatio.

Productio est quæ res fit. Est igitur productionis descriptio, deductio specierum & circumstantiarum ad productionem requisitarum, (in quantum scilicet faciunt ad pharmacologicam rei productionem.)

Estque rerum tum *Natiuarum* tum *Preparatarum*.

Natiuarum productio primæua est *creatio*, cui subinde successerunt tum *generatio*, quasi *generatio*, *nutritio*, *q. nutritio*; tum operationes seu motus utriusque illis subiuncti: quales in *Vegetabilium productione*, *soli cultura*, *sectio*, *insectio*, *amputatio*; in *animalium*, *conceptio*, *natiuitas*, *educatio*, &c.

N. Species productionis natiua, uti & *harum circumstantia imprimis ac primario ad physicam pertinent*: attamen quia *intentioni pharmacologica non parum inserviunt*, breuiter eas delibare libet. Itaque.

Creatio est ortus rerum naturalium ex nihilo, i. e. quo rerum principia informia primùm ex nihilo condita, blando foru externo in lucem seu vitam emerferunt, inque membra sese extendere, adeoque cur-

riculum destinatum absoluere, iussa, i. e. apta reddita sunt.

N. In creatione macrocosmi superuenit Terra-aqua, i. e. liquido sicco informi & vacuo blandus forus spiritus Elohim, superficiei aquarum incubantis, cuius scilicet auxilio, accedente benedictione diuina, lux seu vita fuit introducta. In Vegetabilium ac Animalium creatione, simili ratione principia materialia in macrocosmi generatorio ceu in tenebris ac abisso (orco Hippocratis, nocte Orphei) sopita, coagulataque foru matricis, vel si mauis spiritus eiusdem Elohim, sic iubente Creatore, in lucem seu vitam (diem Orphei) prodierunt; excepto solo homine, qui peculiariter ex adamæ uapore facta data fuit conditus, seorsumque spiraculo uita afflatus.

Generatio est ortus rerum naturalium ex semine, i. e. quo principia rerum (quæ proximè in semine existunt) ex præexistente materia parantur, ac subinde foru matricis in actum, secundum speciem suam emergunt. Membra itaque Generationis sunt, tum seminis preparatio, tum eiusdem emerfio. Et hic modus oriendi proprius est rebus natiuis primariis, uidelicet vegetabilibus & animalibus horumque membris genuinis.

N. Generatio est rerum inuolutio; nimirum res postquam curriculum suum absoluerint, vel in eodem ininterrupta fuerint,

vint, reuertuntur paulatim in naturam primordiale[m] chaoticam, vnde postmodum ab aliis deprompta tum in materiam seminale[m], tum nutritiuam adaptantur, adeoque aliarum rerum dominio subiecta peregrinantur. Et hæc est rerum vicissitudo, toties à maioribus decantata.

Macrocosmus in se consideratus quia perenni duratione durat, à renouatione generatoria excusatur, adeoque semine destitutus est, quo noua eius fiat productio: nihilominus tamen laudabile quoddam exhibet perittoma, lacti in animalibus respondens, quod infundit in generatorium suum, globum scilicet hunc inferiorem, liberis suis nutrimentum suffecturus. *Vegetabilium* ac *Animalium* species, quia Indiuiduorum nouorum successione conseruari destinatae sunt, semina noua requirunt, seu si mauis seminales rationes. Hæc vel manifestò per speciem propagantur, vnde exurgit generatio vniuoca: vel citra manifestam rationem seminale[m] producuntur, vnde generatio æquiuoca.

Nutritio est productio rei genitæ ex nutrimento, i.e. qua res genita suffectione elaborati nutrimenti curriculum destinatum peragit. Membra eius sunt tum Materie nutritiue elaboratio tum suffectio seu assimilatio. Competit itidem solis rebus primariis.

N. Nutritio est rerum progressio: Nimirum rei cuique naturali curriculum certum destinatum est, quod ab ortu ad æxiu[m] augetur & inde ad interitum de-

scendendo habet peragendum. Peractio hæc fit beneficio materie nutritiue, vnde subrogatur, quod actu vitali deperit simulac accedit, quò ad æxiu[m] res augetur. Materia illa, quia respectu rei nutritanda vniuersalior, impurior, indigestior existit, elaboratur subinde vi illius nutritiue, huiusque ministris, i.e. depuratur ab heterogeneis, quebitur ad maturitatem, adeoque indolem rei nutritanda induit. Rem exemplis declarabimus. *Vegetabilium* & *animalium* nutritio notissima est. Ex vtraque itaque non difficile erit & *Macrocosmi* nutritionem metiri. *Materia* qua *Macrocosmus* nutritur sunt ipsamet *vegetabilia* & *animalia* in chaos seu principia sua redacta, seu, si mauis, sunt res particulares quacunque. Videlicet hæc, ut è *macrocosmo* nutritur, ita vicissim eidem nutrimentum exhibent, adeoque omnia per circulum quasi volutantur. *Modus* hic est: Res desuncta progredique nescientes resoluuntur, digerunturque quodammodo in globo inferiori *centro* *macrocosmi* ventriculo, hinc sequatur quod maturius est, inque aërem seu *mesaraicam* attollitur, vltiori subiciendum digestionem. Inde ad *C* seu *macrocosmi* *Esophagum* rapitur, concoctionem secundam subiit. Ex *C* ad particulares deuoluitur digestionem, scil. pars sursum tendit, pars deorsum. Sursum qua sese eleuat portio, partim in nutrimentum stellarium facessit, partim materia existit, vnde spiritus seu influentia astrorum generantur, qua inde per vniuersitatem sparsa totum *macrocosmum* eiusque particulas afficiunt, fouent, excitant, viuificant, non secus ac spiritus vitales ac animales è corde & cerebro

cerebro vibrant. Pars qua deorsum delabitur, inferiori globo communicatur, ubi partim nutrimentum rebus exhibet, partim in feminales rationes verum particularium migrat, idque vi facultatum productiuarum, e. generatiuarum, nutritiuarum, fermentatiuarum, quibus globus hic inferior vi benedictionis diuina perfusus est. Et hac nutritio videtur macrocosmica, qua non minus ac animalium & vegetabilium excrementa sua exhibet. In terra remanent crassiora, ibidem ceu in prima digestionis officina sequestrata; in aere ceu mesaricis seceruntur liquidiora, unde pluuia, nix & sim. viscosiora, unde mucilago illa decidens (Sternschofz.) &c. Luna separat excrementatum crassiora, qua detrudit ad maculosum suum locum, ceu macrocosmi vesicam biliariam in Epate sitam; tunc liquidiora exhibet, eaque ad globum inferiorem, & potissimum ad mare ceu renes & vesicam urinariam transmittit, ut inibi vi sua salina ac acris generationem globi inferioris promoueat. Mira hac scio nouaque videbuntur, quibus rerum analogia minus fuerit perspecta: Verum nullus dubito, quin diligenti seruatione omnia futura sint perspicua sin minus; quisque suo sensu abundet. Nec enim hac sunt, super quibus proderit litem tantopere mouisse, ut pote qua circa salutis iacturam sciri ignorariue non nequeunt. Id quod ut de his, ita & de aliis eiusdem farinae quam plurimis moneo, qua inter modernos tanto tamen astu agitantur, ut vel legis diuina respectum postponatur, fama

proximi detrahatur, sanitati proprie nocentur, lectiorique legendi fastidium procreetur.

Quasi generatio est ortus rerum naturalium secundariarum, ex materia quasi semine, i. e. quo principia rerum in primariarum productione redundantia, in speciem aliam, secundariam scilicet, transmutantur.

Quasi Nutritio est, qua eadem illa materia successiue mature scit.

N. Rerum secundariarum productio paulo secus sese habet quam primariarum. Fiant enim non per generationem, qua feminale principium in membra diuersa seceruntur, neque per nutritionem, qua membra insinuatione ac assimilatione nutrimenti secundum dimensiones augetur, sed per solam alterationem, appositionem, accretionem. Nimirum Excrementa qua in nutritione primariarum suppetunt, vel alterantur leui saltem alteratione, condensatione, mixtione, & sim. vel concursu ac conspiratione causarum aliarum transmutantur, transplantantur. Sic fiunt metecora aquea separatione vaporum aqueorum, qui condensati sub forma pluuia, nixis, grandinis decidunt: Sic fiunt metecora ignea, separatione scilicet, materia inflammabilis, qualem refert in inferioribus nitrum, sulphur, aurum scilicet, & sim. Sic fit & mucilago illa viscosa instar stellae cadentis decidens (Sternschofz.) His annumeranda & mineralia, e quibus tamen nonnulla in formam transplantantur, qua etiam cum primariis cer-

tare videntur. In regno vegetabili, hac ratione suppetunt, succi exudantes, lacryme, melligo florum, resina, gummi, quin & fungi. In animalibus; Urina, sudor, lacryme, stercorea, zibettum, moschus, salia,

arenula, calculi, & sim.

Et hi modi sunt principaliores productionum natiuarum ad quos reliqui ceu ministri referri facile possunt.

C A P. V.

De Principiis Essentialibus rerum natiuarum.

Circumstantiæ ad natiuarum productionem, requisitæ præcipuè sunt; Principia constitutiva. Efficiens, Materia, Tempus & Locus.

Principia constitutiva voco quæ ipsam rem constituunt.

N. Principiorum horum consideratio duplex est, tum quidditatiua, i. e. quoad esse suum, tum causalis, i. e. quoad causari. Priori consideratione hoc capite veniunt, posteriori capp. sequentibus. Quiditas rei compilata est è substantiali & accidentali. Substantiale est ipsamet rei essentia accidentali suo primum & per se substrata: Accidentale est facultas seu qualitas substantiæ dictæ proximè primum & per se inhærens.

Principia constitutiva rerum naturalium sunt Spiritus & Corpus, quibus additur vita ceu principium tertium.

N. Decantata sunt apud Hermeticos principia cognitionis, Lumen scil. Natura & Gratia, de quibus data hac de principiis occasione parùm differere libet. Natura creator Deus ut in se bonus existit, ita & bonitatis pro arbitrio tamen & beneplacito suo communicatiuus. Hinc creaturarum exordium ac bonitas, tum supernaturalium ac invisibilium; tum

naturalium & visibilium. Vtraque enim oriuntur ex bonitate diuina, scilicet sunt à Deo condita, quibus ad eum vehemur. Eapropter quoniã bonitas perfectissima absolutissimaque in Deo concentrata est, adeo ut nihil boni dari possit, quod à bonitate illa alienum sit (quippe imperfectum id foret) creaturarum bonitatem creatoris analogam esse oportuit. Siquidẽ ergo res cunctæ analogæ sunt ad Dei bonitatem relata, & inter se eas analogas esse, necessum est. Hinc liquet rerum naturalium analogiam, adiumentum esse cognoscenda natura non postremum, nimirum ex notiori ad ignotius per analogiam peruenire licet. En principium cognitionis, quod lumen Natura nonnullis cluit, cuius scilicet splendore creato, diuina accedente institutione, (quam lumen Gratia vocant) in rerum penetralia penetrari potuit. Verum enimvero quia Natura, qua benedictione diuina speculum creata erat purissimum, nitidissimum, pellucidissimum, maledictione euasit umbratum, obscurum, maculosum, unde & cognitio illa obscurata & deprauata fuit adeo, ut vix quicquam solidi sine hallucinatione cognoscere liceret, ingenia nunquam excitauit excitatque creator

excel

excellentiore, quorum opera cognitio illa observationibus eruatur, emendetur, ad eoque innotescat, simulac institutionem suam literis consignari fecit, quibus scilicet cognitio illa acquisita, dirigatur, examinetur, confirmetur. En Lumen Natura vi & Gratia Lumen, principia cognitionis multoties decantata: sed ad principia essentialia.

Spiritus est principium primum, instructum facultatibus peragendi curriculum sibi naturam commissum.

Seu, Spiritus est substantia subtilissima vi creationis primum producta, ac postmodum vi benedictionis propagata, pollens facultatibus quibus curriculum secundum suam speciem peragit.

N. Spiritus hic nihil aliud est, quam principium cuiusque rei formale, actionum omnium scaturigo. Philosophis nonnullis dicitur Δ ir, quod tamen diuersum quid esse scias, ab oleo vel spirituosam illa ac inflammabili substantia materiali, cui isidem sulphuris nomen imponi solet.

Corpus est alterum principium, spiritus illius adaptatum subiectum, cum & in quo curriculum destinatum peragit, imbutum qualitatibus, quibus spiritus sui facultatibus correspondant & obediant.

N. Dicitur principium materiale, compactumque est ex liquido & arido, qua vi in existentia primordiali sunt simplicissima, unitissimaque; ita discernuntur incrassanturque subinde in progressionem suam, ac explicantur, in liquidum,

aridum, vi & in liquido aridum, (i. e. in salinam naturam.) Et haec singula in existentia propria exhiberi artificio possunt. De quibus infra. Accidentia igitur corporis essentialia sunt, liquidi, liquiditas, humiditas; aridi, ariditas, siccitas: vtriusque frigiditas, salina natura sapor, vis penetrabilis, fermentabilis, &c.

Ignis (actus) est principium tertium, prioribus superueniens, stipatum calore, cuius vi illa in actum traduntur.

N. Principia duo priora ununtur, non ut otiosa sint, sed vi Deus est actus perfectissimus, vitaeque vitarum, ita & cunctas creaturas in actum collocavit, i. e. in vitam. Vitam puta non strictiore significatione solum, qua motum vegetariis operationibus prodit, sed latiore, qua rei cuiuscunque actum seu $\epsilon\upsilon\tau\alpha\lambda\epsilon\chi\epsilon\iota\alpha\upsilon$ refert etiam si obscurior illa, minusque conspicua sit, qualis in stellis, metallis, & sim. Sunt itaque in rebus naturalibus vitalibus ac $\epsilon\upsilon\tau\alpha\lambda\epsilon\chi\epsilon\iota\alpha\upsilon$ in rebus primariis, Spiritus, Corpus & Vita, quae admodum arte in statu vitali unita sunt, et difficulter inuicem distinguantur. Res exemplo ignis ardentis quodammodo illustrari potest, quippe hic ceu res vulgatissima ad representandam vitam ob omnium oculos positus videtur. Ignis ardens tria exhibet 1. substantiam spirituosam flagrabilem, 2. corpoream aliquatenus effumabilem. Spiritus scilicet illius subiectum ac denique, 3. igneam flammam: quae tria non modo ipsum ignem flammam comprehensum referunt, sed effluuium spirant, eiusdem cum

illo natura. Similitudine sese res habet in actu seu igne vitali. Adest nimirum inibi spiritus ignem vitalem suscipere aptus quem si insitum cuiusque spiritum, appellare libuerit, per me licet, adest & corporea substantia, spiritus illius subiectum, cuius partem tenuissimam si humidum radicale vocare volupe sit, itidem non refragabor; adest tertio & ignis seu flamma vitalis, qua duo illa viuunt. En Essentiam rei naturalis in vita constituta, ex qua insuper effluua procedunt, qua rebus exteris pro re nata eunt inferuunt. Est

porro ignis idem illud, quod in creationis historia *IGN*, i. e. lucis voce venit, quippe hac igni essentialis est, unde & in lingua sancta *IGN*, i. e. lux, & *IGN*, i. e. ignis, sola puncti mutatione differunt. Semert. pypontmemat. phys. 2. c. 3. per vitam essentialem inuere videtur, dum vitam ex Aristotele duplicem facit; Essentialem seu substantialem, a qua sunt vitales actiones prodeant; & accidentalem, qua sit operatio vitalis aut certe potentia vitales actiones exercendi: Hippocrati ignis voce venit.

C A P. VI.

De Causa Efficiente interna.

Efficiens productionis naturæ, tum interna est, tum externa.

Interna est ipsiusmet rei natura, i. e. inclinatio & facultas (actiua) qua non modo apta nata & procliuis est ad emergendum, sed & in actum emergit, vteriusque progrediendo curriculum destinatum secundum speciem suam conficit.

N. Natura habet sese instar reipublicæ, qua ad nutum principalis sui domini, auxilio officialium ac ministrorum, administratur. Nimirum prout administratio illa peragitur; ita resultat inde commodum, vel damnum non solum sibi, sed & vicinis quoque populis. Simili modo Natura est comprehensio omnigenarum facultatum, sub dominio alicuius certa dominatricis, adhibitis facultatibus ministris gubernata, vt inde non tantum rei propria perfectio redundet, sed & proximo

subueniatur. Res naturales enim siquidem bona creata sunt, ad imitationem creatoris bonitatis communicatiua esse debuerunt.

Interna est tum principalis tum ministra.

Principalis, quæ reliquis ceu fundamentum existit. E. g. facultas vitalis, stipata calore viuifico. Ministrae sunt, quæ principali adiunguntur, e. g. facultas nutritiua, generatiua, &c.

N. Vtraque est totuplex, quotuplex species creaturarum. Vniuersalis scilicet, qua vniuersitati seu macrocosmo competit; Particularis, qua creaturis particularibus. Et ut secundum Hippocratem, vnum est in omnibus & omnia in vno, atque ita Natura vniuersalis & particularis in omnibus & singulis erunt. Resp. Sūt vtrique, sed diuersimode; videlicet. Natura vniuersalis præest particularibus natura

turis

turis in macrocosmica administratione; materia subest, iisque gubernatur, dirigitur, dispensatur. Vice versa de naturis particularibus autem eadem particularibus iudica.

CAP. VII.

De Qualitatibus primis seu Elementalibus.

Causæ efficientes externæ sunt, quæ extrinsecus accedentes internis opem ferunt.

Suntque tum *primaria* tum *secundaria*.

Primaria est ipsamet natura seu operatrix sagacissima, cuiuslibet rei naturali de debitis mediis prospiciens, seu si mauis, est ipsemet Iehoua Elohim per naturam, i. e. naturales leges omnia sapientissimè prudentissimèque dirigens & gubernans.

Secundaria sunt media ad productionem quoquo modo facientia.

Hæc etsi varia dari possint, quippe, quæcunque ad efficientiam rei faciunt, eis accensentur: adeoque & instrumenta rustica, & sim. atramentum excellunt hic qualitates facultatesue naturales. 1. Elementales. 2. salinæ, 3. occultæ.

N. Res naturalis uti extrinsecus ortum adeptæ est, & per hunc naturam internam, qua apta nata est in lucem seu vitam emergere, æconomiam mundanam administratura: ita quoque aliunde opus habet, quo natura illa interna in actum deducatur. Etsi autem omnia à Deo dependeant; tamen quia is ipse media sibi ordinauit ordinaria (qua collectim Na-

turam vocamus) iis hoc loco intentos esse oportet. Sunt itaque qualitates seu facultates naturales, pro triplici dato principio triplices, Spirituales (formales) corporeæ (materiales,) & modales (priuatiua vel vitales.) Spirituales sunt quæ parti spirituali primo ac per se acceptæ ferendæ sūt. quales sunt proprietates cuiuslibet creature indite. Corporeæ sunt quæ materiali parti per se inherent uti. 1. liquiditas & ariditas, 2. *δύναμις* Hippocratica, quam acumen dicere licet, nos salinam facultatem appellabimus. Modales sunt, quæ cum modo existēdi sunt coniunctæ, ut frigiditas quæ competit principiis constitutis in priuatione & quiete; & caliditas, quæ propria est principiis in actu seu motu constitutis. Verum enim vero placet adhibuisse ordinem datum, quo facultates ad productionem facientes triplici classi includimus, Elementalium, salinarum & occultarum.

Singulæ hæc tum vniuersaliores sunt, i. e. in macrocosmo collocatæ vel particulariores, i. e. in rebus particularibus determinatæ.

Elementales qualitates, quas primas communiter dicunt, sunt calor, frigiditas, humiditas, siccitas.

Calor facit ad productionem natu-

ralem, quatenus causam internam frigore condensatam, materiæque ad frigiditatem propendenti immixtam adeoque quieti deditam, suscitatur: *frigiditas*, caloris æstum moderatur: *humidum*, humori interno sese insinuat, adeoque humidum ariditate victum liberat, nutrit, &c. *ariditas*, liquiditatem terminat, humorique admixtum simul nutrit.

N. Calor macrocosmicus partim est insitus & radicalis, partim influens. Nimirum macrocosmus sese habet instar animalis, quod calido tum innato, tum influente calefcit. Immatum calidum toti universitati inditum est, quippe aquæ latere patet calor ac ipse ignis vitalis cuius Achates est fidelissimus. Eapropter cum totus macrocosmus actuali suo igne perfusus sit, nec calore eum esse destitutum, necesse est. Hinc Hippocrates in principio lib. de carnib. Calidi pars maxima; inquit, cum omnia perturbata essent, in supremum ambitum secessit, quod veteres videntur aethera appellasse: altera pars locum infimum sortita, terra quidem appellatur, frigida, sicca, multasque motiones habens & in qua multum sanè calidi inest. Tertia vero pars medium aëris locum nata est, calidum quid existens. Quarta pars terra proximum locum obtinens, humidissima & crassissima, &c. Verum quid opus est pluvibus calorem hunc terra demonstrare? Etenim, præterquam quod scimus, terram creatas stellas, (quibus alias calor acceptus refertur) vi caloris germinasse, calor sese exerit sensibilibiter non modo

in scaptenfulis ac cuniculis subterraneis, sed & in puteis profundis; quinimò fontana, qua brumali tempore scaturit scilicet quo terra superficies frigore nitet, calorum vaporibus halantibus manifestò probat. Adde quod nec verisimile videatur, calorem stellarum, absque vi magnetica, quæ calidum in terra, ceu magnetem trahentem, præsupponit, in terra profundiora penetrare.

Calor influens macrocosmicus diffunditur ex astris & præcipue ex Sole: hinc & ex α , β asterismisque igneis & aëreis, quinimò & ex stellis quibusdam fixis calidam naturam sortitis.

N. Sol ad macrocosmum sese habet, uti ad animal ipsum cor. Videlicet sedes est; ubi Natura residentiam fixit vitalem, ex qua velut ex scaturigine, spiritus suos vitales, & cum his calorem, macrocosmo, rebusque hinc particularibus elargitur, adeoque medianibus illis calidum macrocosmi insitum, suscitatur, fouet, nutrit; particularium itidem vitam caloremque sustentat. Fundit Sol calorem, inquit author Ecclesiasticus cap. 39 sicut clibanus. Et hinc est, quod Chamah à calore Hebrais Sol dicitur sit. Sole porro calidiores flantur α & β , ille intensius; hic benignius: reliqui e contra frigidiores habentur, non simpliciter sed ad solem collati. Cæterum augmentari calorem contingit, ubi radii congregantur, reflectuntur, roborantur. Congregantur radii si dissipatio denegatur: reflectuntur, si re-

si recta in corpus solidum inciderint: multiplicantur & roborantur, si in fortitudinibus stelle calorem radiantes extiterint.

Calor particularis est qui à re particulari procedit. Talis est in animalibus calor matricis, calor gallinae ouis incubantis, &c.

Humiditas etsi itidem per totam vniuersitatem sit diffusa, inque certos confluxus inferius hinc collecta, vnde eleuati vapores sat copiosi eleuantur, inque pluuiam, rorem, niuem, imbrem, & sim. condensantur, subindeque delabuntur; attamen in confesso est apud Astronomos, præterquam quod certæ constellationes dictorum meteororum generationem iuuant, esse quoque stellas, hu-

miditati radiandæ consecratas, quales ☾, ♀, ♃, asterisimique aquei, stellæque nonnullæ fixæ, hyades, arcturus, &c. & hinc augmentatur humiditas eadem ratione, qua de calore dictum: adde quod Luna prout accreuerit & decreuerit, humiditatem quoque largius vel copiosius radiat.

Humiditas particularis est quæ in rebus particularibus deprehenditur, eaque determinata: Hæc rei producendæ tantò conducibilior est, quantò res inter se similiores fuerint.

Frigiditatem influere censentur è planetis ☾ & ♀, vtraque moderatè, hinc & ♄, sed intensissime: Et astris signa præcipuè terrea.

Siccitatem radiant è planetis ☉, ☽, ♃, ex astris, Signa terrea & ignea.

CAP. VIII.

De Salinis facultatibus.

Vis salina facit ad productionem natiuam, quatenus humiditatem dictam acuit, efficacior ac penetrantior reddit, crassitiem incidit, fermentationem iuuat, &c. adde quod & in nutrimentum facessat, &c.

N. Per vim salinam non solum intellege salsedinem, sed quamcumque facultatem primis potentiorē, quas Hippocrates salibus accenset, plurimusque esse docet. In homine inquit, lib. de prisc. medic. text. 30. inest & amarum, & salsum, & dulce, & acidum, & acerbum, & inspidum, aliæque sexcenta, qua pro copia & viribus, varias habent facultates.

Salina hæc facultas vniuersalior refidet potissimum in globo inferiori, ceu generatorio macrocosmico, adeoque immixta est aquæ & terræ. Aquam salina scaterere facultate, qui negat, adeat mare, caloriue exponat aquas simplices, meteoricalæque, vt exhalent. Et ex hoc fundamento populi maritimi, vt in Normandia non citra iucunditatem obseruauit, terram salina facultate per maris fluxum imprægnatam fodere, eaque agros imprægnare solent. Terram facultatibus illis imprægnatam esse tradit Hippocrates, lib. 4. de humorib. t. 4. Terra,

ra, inquit, in se varias & innumeras facultates habet. Idem edocet elixiuatio salis nitri; cui SS. Scriptura ad stipulatur innuens, quod sulphure & sale adurentibus vniuersam terram comburat Deus, quo minus fructum ferre habilis fiat, Deut. 29.

Particularior est in singulis rebus particularibus. Et hinc res particulares aptæ sunt aliarum productionem promouere, maximè si mutua similitudo affinitasque inter utrasque intercedat. Oportet autem salinam hanc facultatem compede suo, quo

vi mixtionis ligata erat, prius vi dissolutionis, esse liberatam. E. g. putrefactione, incineratione, &c. Et hac ratione agricolis vſitatissimum conperimus, agros stercorebus utpote sale imprægnatis, impinguare. Quinimò videre licet quibusdam in locis, myricas, fruticeta vel & syluas comburi, inque terram hanc cinere fecundatam semina conseri, uti idipsum admodum vſitatum vidi in Suecia & Finlandia, regionibus sc. nemorosis, &c.

C A P. IX.

De influentiis Stellarum.

Non parum conferunt & proprietates, i. e. facultates specialiores ad natiuorum scil. productionem accelerandam, retardandam, facilitandam, transplantandam, adeoque ad vires rerum intendendas, imminuendas, transplantandas. In his excellunt Sympathiæ & Antipathiæ: illis res promouentur: his, retardantur.

Utraque sunt tum *macrocosmica*, seu *vniuersales*, tum *particulares*.

Macrocosmica sunt quibus ipse macrocosmus res particulares respicit, i. e. productionem promouet, impedit vel quoquomodo mutat.

Particulares sunt, quibus res particulares rem sibi sympathicam iuuant, antipathicam debilitant.

Proprietates macrocosmicæ toti macrocosmo & consequenter globo

inferiori sunt inditæ, qua ratione terram hanc aptiorem plantis his cernimus, aliam aliis: verum hoc loco considerabimus solum, quæ globo superiori, & in hoc stellis acceptæ feruntur, peculiarique nomine influentiæ dicuntur.

Influentiæ stellarum sunt effluvia peculiaribus facultatibus prædita, quibus res sibi familiares (si robuste & in vigore stellæ fuerint) roborant, prosperant, promouent; e contra res sibi contrarias debilitant, depravant, impediunt.

N. Familiaritas stellarum cum sublunariis ex mente Platonis & Paracelsi, inter stellas singulas & singula sublunarium genera constituenda quidem foret; videlicet, stellas singulas, singulis sublunarium speciebus præesse volunt, & hisdem
pecu

peculiariter influentias suas influere. Plat. in Tim. Paracelsi. 3. Philosoph. tr. 4. Verum cum singularum specierum stellas cognoscere impossibile sit, viam plerique sequuntur aliam, certasque classes maiorum imitatione faciunt, ad quas ceteros fontes generales sublunaria quaque referunt. Classes has tum secundum planetas disponunt, tum secundum stellas fixas, maxime secundum asterismos Zodiaci. Reliqui tamen meo iudicio fecissent, si stellas singulas singulis facultatibus praefecissent, adeoque pro facultatum varietate, & varietates stellarum numerasset; uniuersaliores, particulariores, &c. Et hac via non rebus singulis, singula stella, sed uni eisdemque rei, prout facultatibus ea dotata est, ita & variae stellae forent consecrandae. E. g. Solem facultate cordis celebrarent, eaque tum uniuersaliori calefaciente, tum specialiori, ut patet infra.

Res stellis familiares sunt primario, quae stellis illis immediate subsunt; secundario quae per stellas amicas, i. e. planetas amicos vel asterismos horumque affectiones stellas respiciunt. V. g. Lunae primario subest Lunaria herba. Secundario, cuscuta, res scilicet Saturnina: fabaria, utpote res Venerea: althaea, utpote res Mercurialis. Simili ratione Lunae subest secundario res tauro cancrumque subiecta. Nimirum ♄, ♀ & ♃ sunt amici Lunae. Taurus est eiusdem exaltatio: ♄, domus. Res stellis contrariantes sunt, quae subsunt planetis inimicis, vel asterismis dissentientibus.

Influentiae stellarum sunt tum planetarum, tum stellarum fixarum, quas ordine lustrabimus.

De influentiis Planetarum.

S O L.

Sol est Planeta beneuolus, moderate calidus & siccus, amicus ♃ & ♀, reliquis inimicus, cordis vice in macrocolimo fungens, ideoque generatorium est spirituum vitalium macrocosmi, i. e. radiorum calidorum quibus tota vniuersitas fouetur, scaturigoneque peculiarium effluuiorum, quibus peculiariter iuuat res sibi familiares, impedit sibi contrariantes.

N. Effluuium Solis scriptura appellare videtur כּוֹצֵר תְּבוּאָה שֶׁשֶׁן Meged. thebuoth schemech, pinguedinem seu florem stillantem Solis, Deut. 33. v. 14.

Res Solares sunt.

1. E Mineralibus: Aurum, terra solatis, (sigillata) ☉ solare, aërites, carbunculus, chrysolithus, hyacinthus, rubinus, ambra.

2. E Vegetabilibus: Aromata omnia, acetosa, acetosella, althaea, borrago, buglossa, calendula, chelidonia, citraria, corona regis, crocus, dictamnus, fraxinus, gentiana, granatus, hedera, helenium, heliotropium, hypericum, lauendula, laurus, olea, maiorana, malua, melissa, mentha, palma, prœonia, poma aurantia, poma citria, rosamarinus, ros solis, thymus, verbena.

vitis, xylaloë, zedoaria. Item masti-
che, thus, mel, myrrha.

3. *Ex animalibus*: Ea videlicet quæ
generosa & hilaria sunt: vt aries, ca-
per, equus, leo, taurus. *Aves*: aquila,
cygnus, corvus, gallus, vultur. *Inse-*
cta: cantharides, scarabæus pilaris.

Res Soli contrariantes sunt res Lunares,
Saturninæ, Martiales, &c.

L V N A.

Luna est Planeta inter bonitatem
& malitiam mediocritatis, moderatè fri-
gidus ac humidus, amicus ♀, ♃,
♄ & ♅, reliquis duobus inimicus,
cerebro correspondens, adeoque sym-
pathicus nervosis partibus ac spiriti-
bus animalibus, vel si maui: Luna est
generatorium humiditatis, quæ tota
vniuersitas irroratur, scaturigòque
peculiarium effluuiorum, quibus pri-
maridè & peculiariter afficit res sibi
familiares, secundariò, res familiares
♂, ♁, ♀ & ♄, vt pote cum qui-
bus ☾ amicitiam colit.

N. *Maiorum de Luna opinio, non si-*
ne ratione cuiusdam dubia esse possit, qui-
pe Luna macrocosmi Epar potius repræ-
sentare videtur quàm cerebrum; humi-
ditatibus siquidem macrocosmicis præesse
deprehenditur; non secus ac Epar micro-
cosmicum, humiditati microcosmica,
quæ in sanguine viget. Mare macroco-
smicum turgescit, fluit ac refluit ad Lu-
na cursum, sanguis ceu mare microco-
smicum, eadem ratione turgescit, atte-
stante turgescentiâ sanguinis mensuræ
pulueris. Similiter in creaturis particu-

laribus humiditas crudior, cum luna cre-
mento augeri cernitur, è contra cum de-
cremento, minui, quod idem Plinius aper-
tè quoque testatur de sanguine humano.
Morbi itidem in sanguine fundati, ad
Luna cursum mouentur, crâsesque suas
exhibent. His addi poterit, quòd substan-
tia Luna, quia terra ac propterea terre-
stri natura propinquior, adeoque crassior,
potius Epari substantiâ crassiori, quàm
cerebro substantiâ subtiliori respondeat.
Lacertarum quoque Epar crescere perhi-
betur crescente Luna, decrescere eadem
decrecente. Nec est quòd augescentiâ
ac decrescentiâ cerebri ac medulla in
ossibus quis obiciat, Luna crementum de-
crementumque imitantes; ex humiditate
enim sanguinis illa potius esse colligitur,
quàm spirituum animalium: id quòd &
de Epilepsia ad Lunam periodica, sen-
tientium.

Res Lunares.

I. *Mineralia*. Terra sigill. alba, alu-
men, marcasita ☾ ea, & omnia alba ac
viridia, corallia alba, crystallus, mar-
garita, mater perlatum, succinum,
camphora, sperma ceti.

II. *Vegetabilia*. Agnus castus, alke-
xengi, allium, arundo, becabunga,
brassica, caulis capitatus, cæpa, cha-
mæin. fabaria, fungi, hyssopus, lactu-
ca, lentiscus, liliu conuallium, li-
lium, lunaria, mandragora, nastur-
tium, nymphæa, nux moschata, nux
iuglans, papauer, plantago aquat.
pæon. portum, portulaca, rapa, se-
dum, tilia.

III. A

III. *Animalia*. Canis, capra, castor, cerua, felis, lutra, perca, sanguis menstruus: *Aues*: anas, anser, ardea, merguli, &c. *Pisces*: aurata, cancer, carpio, cochlea, ostrea, ranæ. *Insecta*: aranea, bufô.

Res Luna contrariantes sunt res Solares & Martiales.

SATVRNVS,

Saturnus est Planeta malignus, diurnus, masculinus, summè frigidus, Martis amicus, reliquis inimicus, licni microcosmico correspondens.

N. Mallem equidem Saturnum, fouem ac Martem capiti adscribere, non ventri infimo. Etenim ut longius à terra globo distant, ita & natura sint oportet, longius à terra distantis. Et hinc quoque videtur verisimile, destinatos eos esse influentiis subtilioribus, quam qua Epatis, Lienis ac vesicæ fellis facultatibus correspondant.

Res Saturnina.

I. *Mineralia*: ☿, ♄, ☾, ♀, O, marcasita, Saphyrus, magnes & omnia terrea fusca ponderosa.

II. *Vegetabilia*: Aconitum, agnus castus, apium, arbor fœtida, asphodelus, aster, atriplex, bursa pastoris, cannabis, capparis, cicuta, cuminum, cupressus, cuscuta, epithimum, ficus atra, filix, hyoscyamus, helleborus niger, lappa maior, mandragora, morus, mulcus, myrica, opium, herba paris, pinus, polypodium, sabina, salvia, scolopendria, semperuium, sena, serpentaria, solanum, tamariscus.

III. *Animalia*. (Solitaria, nocturna, tristia.) A finus, bufo, camelus, catus, formica, lepus, lupus, mulus, mus, musca, scorpio, serpens, simia, sus, talpa, vrsus, vermésque multiplices. *Aues*. Bubo, coruus, grus, noctua, pauo, struthio, vespertilio, vpupa.

I VPITER.

Iupiter est Planeta beneuolus, moderate calidus, similiterque humidus, amicus præter Martè, reliquis omnibus. Epatis correspondens, huiusque facultates influentiis suis fouens.

Res Iouiales sunt.

I. *Mineralia*: ♃, ☽, ☉, Coralium, hyacinthus, iaspis viridis, saphyrus, smaragdus, Tutia.

II. *Vegetabilia*: Amygdalæ, auellana, berberis, borrago, buglossa, calamentha, cerasa, cornus, corylus, cynoglossa, endiuia, faba, fagus, ficus alba, fraga, fraxinus, fumaria, glycyrrhiza, hepatica nobilis, hordeum, ilex, lilium album, linum, lolium, macis, malus, mentha, morus, myrobalani, nuces, ocymum, oliua, origanum, passulæ, pinea, pistacia, rad. pæoniæ, populus, portulaca, prunus, prunella, pyrus, quercus, rhabarbarum, ribes, rubia tinctorum, sedum, sorbus, spica, symphytum, triticum, verbascum, viola, vitis. Hûc manna, mastiche, styrax, saccharum, & omnia dulcia.

III. *Animalia*: Agnus, ceruus, elephas, ouis, taurus. *Aues*: Aquila, ci-

conia columba, gallina, hirundo, per-
dix, phasianus.

Res $\mathcal{Z}$ i contrariantes sunt res
 $\mathcal{Z}$ les.

MARS.

Mars est Planeta summè calidus
atque siccus, amicus Veneri, inimicus
reliquis, representans ac fouens ves-
cam fellis microcosmicam.

Res Martiales sunt.

1. Mineralia: $\mathcal{G}$ omnia rubea ignea,
sulphurea: Adamas, amethystus, ma-
gnes, osteocola, sal armoniacum.

2. Vegetabilia: Arum, allium, ari-
stolochia, carduus, chamæleon, cepa,
cornus, ebulus, esula, euphorbium,
flammula, helleborus, lathyris, lau-
reola, mespila, napellus, plantago,
portum, prunus, quercus, ranuncu-
lus, raphanus, resta bouis, sinapi, tor-
mentilla, vrtica. Huc castoreum, eu-
phorbium, scammonia & venenosa
omnia.

3. Animalia Bellicosa, impetuosa,
potentia, biliosa, rapacia: Canis, hir-
cus, hecdus, lupus, mulus, pardus, vul-
pes. Aves. Accipiter, aquila, cornix,
coruus, falco, miluius, noctua, vultur.
Pisces. Lucius, pastinaca, canis mari-
nus, perca.

VENUS.

Venus est Planeta beneuolus no-
cturnus, foemininus, moderatè frigi-
dus, paulo intensius humidus, ami-
cus $\odot$, $\mathcal{J}$, $\mathcal{V}$, $\mathcal{C}$, inimicus $\mathcal{H}$, in-
fluens in partes genitales & vrina-
rias.

Res Veneae sunt.

1. Mineralia: $\mathcal{G}$, $\mathcal{C}$, Ambra, lapis
aëcites, berillus, chrysolithus, corallia,
corneola, lapis lazuli, lapis calamina-
ris, sapphirus, smaragdus, Tutia.

2. Vegetabilia: Alphodelus, capil-
lus veneris, coriandrum, cyclamen,
eryngium, fabaria, faba, ficus, fraga-
ria, hederatetrestis, iris, lilia omnis
generis, melilotus, milium solis, mala
punica, narcissus, nymphæa, petrose-
linum, pyra dulcia, rosa, santala, sa-
tyrium, terpillum, thymus, H. Trini-
tatis, tunica, verbena, viola, ladanum,
benzoin, muscus, ambra, vt & omnis
generis thymiamata.

3. Animalia delitiosa, lasciuia, mi-
tia, blanda, iucunda, mansueta. &c.
catulus, capra, cuniculus, hircus, stin-
cus, taurus, vitulus. Aues. Aquila, co-
lumba, corvus, cygnus, gallus, hiru-
do, motacilla, passer, pauo, perdix, pi-
ca, turtur.

MERCURIUS.

Mercurius est Planeta mutabilis,
bonus cum bonis, malus cum malis,
calidus cum calidis, frigidus cum fri-
gidis, siccus cum siccis, humidus cum
humidis, amicus $\mathcal{H}$, $\mathcal{O}$, $\mathcal{Z}$ i. $\mathcal{Q}$, $\mathcal{C}$, ini-
micus $\mathcal{J}$ & $\mathcal{H}$, pulmones, quos & in-
fluentiis suis sympathicè irradiat.

N. Vtrumque ventri medio dicarem,
præterquam enim quod Venus Mercurio
sit superior, atque adeo præ $\mathcal{Q}$ io subst-
antia subtilioris, uterque fidelissimus solis
comes est, utpote ad quem cursum suum
uterque dirigit, haud longè ab eodè rece-
dendo.

deno. Verum enimvero, cuique ut in aliis ita & in his suum linquo arbitrium, opinionem meam saltem referens, nulli obtrudens.

Res Mercuriales sunt.

1. Mineralia: Φ , Ψ , Θ , marcasita, smaragdus.

2. Vegetabilia: Althæa, anisum, aquilegia, arthritica, bellis, chamæmelium, corylus, cubeba, enula campana, faba, fumaria, glycyrrhiza, iuglans, iuniperus, maiorana, marrubium, mercurialis, napus, numularia, pentaphyllum, petrolelinum, petasites, pimpinella, pæonia, pulmonaria, sambucus, satureia, scabiola, serpentaria, serpillum, trifolium, tussilago, veronica.

3. Animalia ingeniosa, astuta, sagacia, abblandiçtia, loquacia: vt, Canis, ceruus, lepus, mula, mustela, simia, serpens, vulpes. Aues: Alauda, carduelis, ficedula, hirundo, merula, pica, pſittacus, luscinia, turdus. Insecta. Scarabeus, vespertilio. Huc apis, formica, gryllus, locusta.

De influentiis asterismorum.

Familiaritas quæ stellis fixis cum rebus medicinalibus intercedit, secundum numerum asterismorum in duodecim classes disponitur, quarum singulæ quatuor gradibus ad modum qualitatum primarum distinguuntur.

I. A R I E S .

Aries est signum masculinum igneum, i. e. calidum & siccum, sympathicum capiti.

Grad. I. Artemisia rubra, Betonica, cichorium, consolida regalis, ebullus, mentha, persicorum malorum nuclei, petasites, serpillum, tussilago, veronica.

N. Colligit Carrichteris in fine dierum canicularium post plenilunium.

Gradus II. Asparagus, ebullus, hypericum, millefolium, plantago, pæonia.

N. Colligit Carricht. Θ & Θ existentibus in Θ .

Gradus III. Agaricum, cataputia, chamaelea, colocynthis, esula, farfara, gentiana, ligustrum, nucifera, ricinus, sambucus, sarfa parilla.

N. Colligit Carricht. inter Iacobum & Laurentium.

Gradus IV. Abrotanum, calamintha, cappares, cinamomum, helleborus albus, maiorana, marrubium, nasturtium sylvestre, rosmarinus, turbitus, spica.

N. Colligit partim Aprili, partim Septembri.

II. T A V R V S .

Taurus est signum femininum, terrestre, frigidum ac siccum, sympathicum collo, ac gutturi.

Gradus I. Betonica, ceterach, chamaedrys, hedera terrestris, liliorum alborum radix, mentha, narcissus, po-

lypodium, rosa, rosmarinus, valeriana, viola.

N. Emolliunt tumores faucium ac lienis.

Gradus II. Adiantum, alkekengi, aquilegia, hedera arborea, polygonatum, quercus, viscus quercinus, &c.

N. Vulneribus conferunt.

Gradus III. Anserina, buglossa, carduus Mariae, cynoglossa, eupatorium, lappa minor, origanum, petroselinum, quercus, quinquefolium, fanicula, scrophularia, tormentilla, vinca peruinca.

NB. Vulneraria sunt.

Gradus IV. Auricula muris, bardana maior, betonica sylvest. chamæcifus maj. chelidonium maius, fraxinus, malua, pulmonaria, scabiola, &c.

N. Antipathiam habent cum sublunaribus qua libra ac scorpioni subsunt; sympathiam cum his qua cancro ac Sagittario.

II. GEMINI.

Gemini sunt signum masculinum, aëreum, calidum & humidum, possidens humeros.

Gradus I. Anisum, althæa buglossa, botrigo, sceniculum, hyssopus, petroselinum, prunella, ruta muraria.

Gradus II. Bardana maj. buglossa, filix, tilia alba, rapa, &c.

Gradus III. Alfine, arum, macis, rumex rotunda, vrtica mortua, &c.

Gradus IV. Acetosa, chamædry, chamæmel. chelidonium, parthenium, rhab. &c.

N. Antipathiam habent cum sublunaribus capricorni, sympathiam cum Libra ac Aquary.

IV. CANCER.

Cancer est signum fœmininum, aqueum, frigidum ac humidum, sympathicum pectori, pulmonibus, costis, lieni, quorum quoque affectibus medetur.

Gradus I. Alfine, brassica, carduus, fabarum flores ac fructus, Galilium, rapæ, rapunculus, salvia, scrophularia.

Gradus II. Arbutus, coni abietis, pini, consolida, solanum, terebinthina, viscus.

Gradus III. Becabunga, crassula, digitalis, gnaphalium, iuncus, nasturtium, petroselini semen, portulaca, salix, saxifraga, vermicularis.

Gradus IV. Conchæ, corallia alba, crystallus, mater perlarum, nymphaea, oculi caneri, pzonia, sedum, sperniola, vitriolum. Huc Cancer, Lepus, Serpens, &c.

Antipathica sunt sublunaribus Sagittarij, sympathica Tauri ac Libræ.

V. LEO.

Leo est signum masculinum, igneum, i. e. calidum & siccum, præfectum cordi ac stomacho.

Gradus I. Basilicum, crocus, cupressus, garyophilli, hyssopus, laudula, plantago aquatica, ros solis, soldanella, thymus.

Gradus II. Angelica sylvest. bifolium,

liura, centaurea, galanga, gentiana, morfus diaboli.

Gradus III. Corula foetida, pastinaca, mentha, nasturtium hortens. pulegium, ranunculus, vrtica.

Gradus IV. Betula, buxus, genista, laurus.

N. Gradus I. Collig. ☉ existente in X: ☾ in ☽.

Gr. 2. In principio Maij, ante ortum Solis, vel finiente Augusto, vel ☉ existente in ♄, ☽ ☾ in ♀ ante ortum Solis.

Gr. 3. Quando ☉ in ♃, ☽ ☾ in ♀ ac ultima quadratura, vel ad refrigerationem ☉ in ♄, ☽ ☾ in ♀ versante, ante ortum Solis.

Gr. 4. ☉ in X, ☽ ☾ in ♀. vel ☉ ☽ ☾ in ♀.

VI. VIRGO.

Virgo est signum foem. terreum, frigidum ac siccum, sympathic. Epatici, Intestinis ac Ventri.

Gradus I. Acetosa, acetosella, bardana, cichorea, plantago acuta, pyrus, salvia sylvestr.

Gradus II. Beta alba, cynosbatus, mespilus, sigillum Salomonis.

Gradus III. Aristolochia, consolida media, conyza, prunella, quercus.

Gradus IV. Carduus benedictus, centaurea min. frangula, ophioglossum, prunus sylvestris, cum omnibus suis partibus fructibus ac floribus, serpentaria, tormentilla, &c.

VII. LIBRA.

Libra est signum masculinum ac

reum, calidum & humidum, Renibus ac Vesicae sympathicum.

Gradus I. Bellidis genera omnia, consolida media, parthenium, primula veris, sium, tragopogum.

Gradus II. Alcea, althæa, anserina, chamæmel. martagon, malva, verberna, viscum, tilia.

Gradus III. Antirrhinum, artemisia, corylus, ruta moraria.

Gradus IV. Alyssum, antirrhinum, alsine, chelidonium maj. mentha nigra, scabiosa, scrophularia, senecium.

VIII. SCORPIVS.

Scorpio est signum foem. aqueum, frigidum & humidum, sympathicum partibus genitalibus.

Gradus I. Cruciata, oxyacantha, sorbus sylvestr.

N. Huc pertinent omnia simplicia primi gradus ☽, si post Junium collecta sint mense Octobri imprimis.

Gradus II. Fraxinus, poma omnis generis, prunus, concha, ostrea.

Gradus III. Berberis, buxus, erua, parthenium, saponaria.

N. Huc pertinent omnes herba 2. gradus ☽, collecta ☉ in ☽ existente.

Gradus IV. Attriplicis species omnes, beta rubra, mercurialis, narcissus, ribes.

IX. SAGITTARIVS.

Sagittarius est signum masculinum igneum, calidum & siccum, sympathicum coxis, lumbis, & sim.

Gra

Gradus I. Consolida maior, cepa, raphanus, scrophularia, sesamum, tiliæ flores, verbena lutea.

Gradus II. Allium, angelica sylvest. hyoscyamus, leuisticum, salicis folia.

Gradus III. Asarum, beta rubra, chelidonium, crocus, curcuma, filix, hederæ terrestris, hirundinaria, iuglans, rubia tinctorum, succisa.

Gradus IV. Antimonium, momordica, euphorbium, nasturtium, vitis alba.

X. CAPRICORNVS.

Capricornus est signum fœm. terrestre, frigidum & siccum, sympath. genibus ac neruis.

Gradus I. Calendula, cerasa nigra, enula, motus, rubus, vaccinia.

Gradus II. Mora nigra, scarlea, verbascum.

Gradus III. Acorus officin. arum, bursa pastoris, consolida mai. cucurbita, galanga, malua hortensis, sonchi omnis generis.

Gradus IV. Helleborus, hyoscyamus, mandragora, napellus, herba paris, sabina, solanum, staphisagria.

XI. AQVARIVS.

Aquarius est signum masc. æreum, calidum & humidum, sympath. tibiis ac cruribus.

Gradus I. Angelica, daucus, freus, fraxini flores, hederæ terrestr. iuglans, melilotus, fanicula, sigillum

Salom. vinca peruinca.

Gradus II. Consolida regalis, cuminum, epithymum, getanium, lappa, radix rhodia, ruta muraria, salvia sylu. vertica alba.

Gradus III. Agrimonia, auricula muris, horminum, mercurialis, saxifraga, serpentaria.

Gradus IV. Asari fol. cardiaca, cicuta, mespila.

XII. PISCES.

Pisces sunt signum fœm. aqueum, frigidum & humidum, sympathicum pedibus.

Gradus I. Fagus, aristolochia l. caulis capit. cucurbita, enula, momordica, myrobalan. napus, nymphæa, portulaca, rapa.

Gradus II. Artococus, antirrhinum, cyanus, stecchas citrin.

Gradus III. Nigella, papau. fatiu. papau. erraticum, sonchus.

Gradus IV. Cicuta, hyoscyamus, napellus, papau. cornutum, solanum alb. vna inverf. Serpens.

N. Non ignorare te volo, amice Lector, me mihimet hisce iam recensitis non satis fecisse, multò minus tibi. Recensui ut apud auctores reperis fundamenta penitiora, et ingenio fatear, nondum assecutus. Namque signa quæ perhibent, sumpta à sapore, colore, odore, motu sequaci, signa, &c. aquæ dubia sunt: nec enim constat cur signa talia, familiaritatem talem indubitato arguant. Attamen, cum nullum dubium sit, quin inter res certas cælestes, & sublimares, certas, amicitia ini

nimicitiaue intercedat, series à majoribus collectas recensere plaquit, si qua tibi daretur in fundamenta penetrare. Dona nimirum Dei diuersimodè impertuntur.

CAP. X.

De proprietatibus particularibus.

Sunt & proprietates *particulares*, i.e. *in rebus particularibus fundatae*, quibus productio alterius, si scil. conspiraverint, iuuetur; sin dissenserint, impeditur, retardatur. E. g. crescit felicius polypodium super quercum; sic cuscuta lino adnascens, felicius exurgit: fanicula quereuum viciniâ gaudet; vitis oleæ: otobanche inter legumina crescere avet, quæ tamen ipsa strangulat. *Econtra sese mutuo offendunt, brassica & vitis, adeo ut si in agris brassica viti assita exurgat, vel vitis ipsa confestim emarcescat, vel certe sarmenta eius elanguescentia contabescant: sic odit & vitis corylum; quercus consista iuxta juglandem contabescit; hederâ omnibus arboribus, maximè verò viti infensa est.*

CAP. XI.

De Materia nativorum.

Materia ex qua res nativæ fiunt, sunt *semen ac nutrimentum*, aut his analogum quasi *semen & nutrimentum*.

N. *Materia in nativorum constitutione denotat, 1. partem materialem seu corpoream, quatenus spirituali, i.e. formali opponitur. Et est pars corporea ex liquido & arido coagmentata, spiritualis illius partis Subjectum. In macrocosmo est corporea substantia totius universitatis spiritui universali substrata, crassior in terra, tenuior in aqua, magis adhuc tenuis in ære, tenuissima in stellis. In vegetabilibus & animalibus est corporea itidem substantia spiritibus seu animabus eorum subjecta: crassiorque existit in membris his, e.g. in ligno, ossibus, & sim. tenuior in aliis, v.g. in medullis, cerebro, & sim. prout natura naturæ primitus fuit visum. In rebus secundariis similiter sese res habet, ubi tamen consistentiam homogeneam ferè nata est. 2. Refert subjectum præexistens, è quo res nativæ tanquam ex materia proximè præexistente sit, quo sensu Aristoteles materiam videtur descripsisse subjectum, è quo res fit primum, per se & non per accidens. Et hac ratione opponitur formæ, i.e. actui, seu vitæ, quæ res producta vivit & actuatur. Est autem non mera pars materialis, sensu priori, sed subjectum ex principio materiali ac formali, seu quod idem est, ex corporeo ac spirituali compositum, tametsi spiritualis illa pars sopita quasi ac in tenebris ferè aclitcat, imò materialis partem vices non raro retinere videatur, præcipuè in nutrimento.*

Semen est materia humido-spiritiosa, (i.e. aqua ac spiritus, seu si ma-

vis, aqua & ignis) in creaturam certam proximè ac naturâ suâ emergere determinata.

N. Severino Dano est vitale principium, in se continens spiritus mechanicos & tinturas universa anatomia propria speciei, quibus suum sibi fabricant corpus, colores, sapes, qualitates, magnitudines, figuras & reliquas signaturas consentaneas officiis & prædeterminationibus prædictorum spirituum & rei producendæ. Exemplis res patebit: Macrocosmi materia præexistens, qua seminis vices representat (strictè enim semen dici nequit) à Mose dicitur Terra informis & inanis, à Poëtis chaos. Huic respondet chaotica macrocosmi dispositio, è qua cœu materiâ primâ rerum renovatio dependet. Vegetabilium ac animalium semen ut plurimum in sua specie fundatur, non nunquam tamen in materia universaliori: unde Generatio, univoca, æquivoca, cæcæstrica, iliastrica. Vide supra.

Nutrimētum est materia humido-spirituosa, quæ vi & facilitate rei nutriendæ præparatur, subindèque alterata, mutata, determinata, membris incorporatur. Universalior enim est initio, & à natura rei nutriendæ diversa, unde paulatim alteratur, inque naturam rei nutriendæ transplantatur.

N. Macrocosmi nutrimentum idem illud chaos est, seu res particulares in chaoticam dispositionem redactæ. Vide supra. Nutrimentum vegetabilium ac animalium per se ferè innotescit. Vegetabilia nutriuntur terra succo, naturâ macrocosmicâ, i. e. effluviis elementorum

impragnato. Hinc formatur benedictio divina, Deuteronom. 33. vers. 13. & 14. מִבּוֹכָה הוּת אֲרָצוֹ סוֹפוּצָךְ שְׁמוֹת מוֹשֶׁל וּפְתוּחוֹס דְּכַבְּדָךְ הַתַּח וּמוֹמוֹצֵךְ הַנּוֹאֵה שְׁמוֹשׁ וּמוֹמוֹצֵךְ צֶדֶשׁ יְדָחִים: &c.

i. e. in benedictione I cho' a terra tua in Effluvio (ubertate communicata, Me'ged) calorum, in rore in abyſſo iacente infra. Et in effluvio vegetabili Solis, & in effluvio vegetabili Luna, & in effluvio montium, & in effluvio collium, æternum.

Animalibus tum ipsemet macrocosmus cibus existit, tum vegetabilia, tum animalia invicem. Vide supra cap. 4.

Quasi semen & nutrimentum materiam exhibent rebus secundariis, suntque excrementum in nutritione rerum primariarum, à parte utiliori (rubino Paracelsi) separatum. Hoc nimirum præterquam quod facessit in materiam seminalem, unde creaturæ exurgunt, quæ non tardè cum primariis dignitate certant, in nutrimentum quoque earundem vertit.

N. Res secundaria sunt & nutriuntur ex Excrementis aquis, terreis & viscosis, salinis, &c. Hac enim cum in substantiam rei primaria abire nequeunt, discernuntur à parte utiliori nutritiva, inque peculiaribus generis nonnunquam abeunt, pro diversitate matricum, concusque causarum requisitarum, differentia. Varia namque sunt Excrementa, non solum ratione trinarum mundi regnorum, sed &

Et ratione officinarum in quibus ea redundant. Nimirum, quia materia nutritiva diversarum officinarum elaborationes, diversosque maturationis gradus percurrere destinata est, quorum singuli sibi respondentia exhibent excrementa, utique diversitatem excrementorum oriri necessum est. Imò cum omnia in mensura, numero ac pondere sint disposita,

superabundat nonnunquam etiam nutritiva illa materia, ut & hac ratione peritoma suppetat excrementitium. V. g. lac in animalibus, melligena resinave in arboribus, &c. Hinc sunt in macrocosmo meteoza & mineralia; in vegetabilibus succi, resina, gummi, &c. in animalibus, sterces, urina, lapides, arena, & sim.

CAP. XII.

De Tempore productionum nativarum.

Tempus ad productionem rerum nativarum faciens est, quo vigent, quorum beneficio productio perficitur, & maxime qualitates facultatesve sub causa efficiente descripta.

N. Tempus est mensuratio curriculum quo ùcunque per certa puncta. Nimirum creavit quidem Deus omnia in perfectione, verum in gradu infimo, non summo, quippe hunc assiduam culturam acquirere subinde debant, ab infimo scilicet gradu sensim ad æquum ascendendo. Insuper, quia Deus naturam finitam ac temporalem, non sempiternam ac ævum perennem voluit, terminum quoque ac finem præfinire oportuit, adeoque descensum ab æquum ad interitum. Intervallum igitur inter rei cuiusque ortum ac interitum, constituit cuiusque curriculum, distinctionis punctis non raris notabile. Distinctionis huius fundamentum est mutatio, quam res quæque in curriculo suo subire est destinata, quæ scilicet res modo sic, mo-

dò aliter, nunc huius, nunc alius natura ac proprietatis deprehenditur, adeoque medicationi nunc aptior, nunc ineptior.

Tempus mensuratur potissimum ad curriculum cœli, cuiusque seu motum stellarum, & imprimis Solis & Lunæ, seu luminarium vel ἡλιου & σελήνης dictorum, tum quoque ad motum planetarum reliquorum.

N. Etsi res qualibet, eo quod curriculum peragit, mutationes diversas subit, adeoque punctis, i. e. articulis notabilibus ac memorabilibus in semet distinguitur, v. g. ætate juvenili, virili, senili, periodica rei revolutione, &c. attamen numeratur tempus maxime ad cursum Solis & Lunæ, utpote, quorum curricula sunt magis conspicua, universaliora, distinctiora; unde & esse in tempora jubentur, Gen. 1.

Cursum Solis exhibet, 1. annum, 2. anni quadraturas; ver, æstatem, autumnum & hyemem, 3. menses Solares, 4. Dies & noctes, 5. partes dierum, videlicet, tempus matutinum,

antemeridianum, meridianum, pomeridianum, vespertinum, nocturnum. 6. horas.

Luna cursus exhibet 1. annum lunarem, i. e. menses lunares, 2. lunæ quadraturas: novilunium, tempus crescentiæ, in quo excellit prima quadratura, plenilunium, & denique tempus decrecentiæ, ubi occurrit ultima quadratura. E dictis temporum articulis eligendi sunt, qui secum vehunt qualitates ad productionem natorum facientes, sive manifestiores eas velis seu universales, sive occultiores & speciales.

Sic tempus sationi eligitur, 1. quod ad humiditatem inclinât modicam, nimirum humiditate semen in terram projectum resolvitur suscitaturque. 2. Tempus Lunæ crescentis. In hoc tamen sunt qui movent, si satio flores intendat copiosos, fieri eam debere quadraturâ secundâ, ac præcipuè tribus diebus ante plenilunium, lunâque existente in virgine; sin folia expectantur, sationem instituere jubent post novilunium. Eadem ratio est & insitionis.

Similem curam in animalium educatione rusticos habere deprehendimus: vitulos crescente ☾ natos educationi aptiores judicant: ineptiores, qui sine ☾, i. e. in novilunio, vel ☾ decrecente in lucem prognati fuerint.

Quinimò nec abs re erit, ad sationem id temporis eligere, quo

saltem luminare alterum, (videlicet quod Planetam semini seminando familiarem, amicitia prosequitur) fuerit in fortitudinibus ejusdem illius familiaris planetæ, vel planeta ipsemet familiaris fortitudines suas obtinuerit. Vide infra c. 25.

N. Agripp. phil. l. c. 12. Individuorum singulares dotes plurimis insunt, tam mirabiles, quam in speciebus, etiam à figura cælestium situe stellarum. Omne enim individuum, quando incipit esse sub determinato horoscopo, constellatione cæli, contrahit cum esse, mirabilem quandam virtutem operandi & patiendi rem mirabilem, etiam præter eam, quam habet à sua specie, cum per influxum cælestium, tum per obedientiam materiæ generabilium, ad animam mundi, &c. Hac Agrippa: cui subscribunt quàm plurimi alii, inter quos Michael Toxites in præfat. herbarij Cæsteriani, & ex hac Poppius in præfat. sui herbarij. Quæquam plurimi sunt, inquit, qui parvi momenti æstiment, loca, tempora, influentiâque observare, eò quod tempus hoc præ illo nihil prærogativæ obtineat: attamen probat contrarium ipsa experientia. Hinc futilitates ejusce potius censenda sunt ignavorum, quàm veritatis indagatorum. Quippe convincunt nos non modò agricolæ, qui arando, serendo, &c. de tempore certo solliciti sunt, sed & hortulani, qui in putandis arboribus, surculis decerpendis, inserendis, tempora sua certa observant.

CAP. XIII.

De Loco productionum nativarum, & imprimis
De Terra & Aqua.

Locus producendorum nativorum
tum locus natalis est, tum locus
progressionis, i. e. ubi educantur, su-
stentantur, vivunt, &c.

N. Mineralia in terra gremio locum
tum natalem tum progressionis sortita
sunt. Vegetabilia terrâ ut plurimum
nascuntur vivuntque, pauciora aquâ, ra-
riora vegetabilibus aliis infixâ crescunt:
Animalium matrices partim sunt uteri
materni, partim ovâ, partim bis analogâ
loca terrena, & simil. Loca educationis
sunt terra, aqua, aer.

Locus ad productionem nativo-
rum idoneus est, qui sciatet qualitati-
bus, facultatibus, proprietatibus, ma-
teriâque ad productionem aptis. Ex-
cellit autem inter cætera globus in-
ferior, i. e. Terra & Aqua, utpote non
modò mineralium & vegetabilium,
sed & animalium commune recepta-
culum.

N. Solum ad rerum productiones fa-
cit, non tantum quatenus hospitium pra-
bet aptum ac conveniens, sed & præcipue
quatenus calore suo semen inibi seu in ma-
trice locatum suscitât, humiditate suâ re-
solvit, vi salinâ fermentat, proprietate pe-
culiari amat vel odit, adeoque obtinet ra-
tionem Efficientis, materia, atque subjecti
loci. Eapropter proit solum naturatû est
facultatibus ac succis ad rei productionem
juvandam vel retardandam facienti-

bus, sita & ad productionem solum conve-
niens erit eligendum, videlicet calidum,
humidum, frigidum, siccum, succis idoneis
dotatum, proprietatibus peculiaribus im-
pregnatum. Nec enim ubivis proventus
aque felix est.

Hic segetes, illic veniunt felicius vva,
Arboriæ fetus alibi, atque injussa viref-
cunt Gramina, &c.

Consideratur in solo præcipue. 1.
ubi, 2. quomodo, 3. quale. Nimirum hæc
tria non modò rerum variant produ-
ctionem, sed & non raro rerum pro-
ductarum qualitates.

1. *Ubi*, i. e. sub qua longitudine,
latitudinêve sit solum locatum. Hic
occurrit soli distinctio. 1. In *Zonas* il-
las famosas quinque, binas frigidâs,
binas temperatas, & unam torridam.
2. In *Climata*, ratione latitudinis men-
surata. 3. In *regiones*, quarum cælestis
constitutio si ad solem conferantur,
ex Geographicis facile addisci pote-
rit. Tales sunt Germania, Gallia, Ita-
lia, Hispania, India orientalis, occi-
dentalis, &c. Nimirum singulæ regio-
nes partim juxta sui cæli solique qua-
litates plantas peculiâres producunt,
partim iis, quas cum aliis communes
habent, feliciorem infelicioremque
productionem, aliâmvæ complexio-
nem conciliant. Vinum Hispanicum
aliud est à Gallico, Gallicanum à

Germanico. Similiter & Res unius regionis, v. g. Germaniæ non uniuersimodi sunt. Sic radix ari in locis nostris frigidioribus aded fervens ac mordax nascitur, ut os & fauces exurat; at quæ in Lydia prope Cyronem urbem, (teste Baptista Porta,) provenit, exteriori formâ nostræ planè respondens, dulcis & grata esse dicitur, ut raparum instar homines in cibo sine nocumento eâ uti possint. Angelicæ radix in Finlandiâ acutiotem sapit saporem, quàm hic nostras. Folia Senæ alia mittit Alexandria Ægypti, alia Italia. Vitriolum Vngaricum præfertur reliquis. Sic variant & pro diuersitate regionum *animalia*, aded ut non modò peculiaris sibi nonnullæ regiones vendicent, sed quæ communia sunt, feliciter producant educantve, imò quoque non nihil ab aliis differre faciant. Adde, quòd *planta* vel *animalia* ex una regione ceu patria in aliam ceu peregrinam transplantata, cum hac loci mutatione, simul naturam mutant. Vid. Ioh. Bapt. Port. in phytogn. l. 2. c. 1. 2. 3. 4.

N. Sunt qui regioni cuique data sua esse medicamenta volunt, morbis inibi grassantibus sufficientia, ided quæ usum exoticorum cura necessitatem ducunt. Verum enimverò, cisi *præter* non inficier: attamen quia vernaculorum plurimorum naturam ac vires nondum satis compertas habemus, præstat exotica exhibere, quippe experientiâ comprobata, quam ver-

nacula experientiâ difficili experiunda. Hæc sublatis, vernacula, utpote isdem influentiis cum incolis affusa, vernaculisque succis educata, exoticis præferre non dubitamus.

II. *Quomodo*, i. c. quo situ solum sit locatum: sive superficiæ altitudinem spectes, quâ solum refert montem, collem, planitiem, campum, vallem, & sim. sive cardines mundi, quâ ratione solum situm dicitur versus ortum, occasum, meridiem aut septentrionem: sive radios solares, vnde solum fit apricum, umbrosum, nemorosum. Videlicet horum diversitate haud parvâ soli atque inibi nascentium diversâ productio ac natura suboritur. Hanc tamen diversitatem præcipue qualitibus primis dimetitur, dando montibus locis, apricis, meridionalibus, caliditatem & siccitatem; vallibus, campis, locis septentrionalibus, umbrosis, nemorosis, frigiditatem, &c. Et hinc montibus locisque siccis prognata, sunt validiora plerunque viribus quàm reliqua, minora autem quoad staturam.

N. Hippoc. l. 2. de Diæt. *Quæ ad meridiem sita (regio) eâ, quæ ad septentrionem spectat calidior & siccior, quòd ad solem magis accedat. In his autem regionibus homines & quæ terrâ producuntur, sicciora, calidiora & validiora esse necesse est, quàm quæ in contrariis. Item: per se si loca spectes, ad hunc habent se modum. Alta loca & squalentia, quæque ad meri-*

diem spectant, campestribus equaliter sitis sunt sicciora, quod pauciores humiditates contineant.

III. *Quales*, i. e. utrum solum macilentum, pingueve, siccum vel humidum, arenosum & sabulosum, vel uliginosum ac limosum sit, vel & dulce, salsum, proprietatibus seminalibusve rationibus peculiariter donatum.

De Aqua.

Aqua non minus ac terra ad productionem rerum nativarum concurrat: præbet enim rebus inibi nascentibus tum domicilium, tum & alimentum, idque non modò quatenus terræ permixta aridam constituit, sed & quatenus seorsim collecta, terræ supernatat.

Considerari itaque iisdem poterit

differentiis, quibus terra.

I. Quoad *Ubi*, idem est iudicium quod de terra. Nimirum secundum cæli regionumque differentiam non modò res ipsas, sed & rerum vires differre comperimus; huiuscæque regionis aquis, has plantas, hæc animalia, alterius alias plantas, alia animalia esse propria.

II Quoad *Quomodo* non magni ferè est momenti, nisi profunditatem situmque in locis montanis, planis, profundisve spectes: vel & magnitudinem seu amplitudinem aquarum consideres.

III. Quoad *Quale*. Aqua est dulcis, salsa, seu marina, proprietatibusve peculiaribus insignita. Huc: aqua lacustris, palustris, limosa, & sim.

CAP. XIV.

De Preparationibus medicamentorum.

Preparatorum productio, dicitur preparatio, quæ est actio officinalis, quâ medicamenta parantur.

Hujus species sunt.

A.

Acuere seu *acuare*, i. e. rem fortiorrem reddere, vel stimulum eidem addere. Sic acuuntur pilulæ grano 1. ac 2. Diagyrij, Trochisc. Alhandal, Gumm. de Gamandra.

Amalgamare, i. e. metalla per $\varnothing$ ij vivi admixtionem calcinare. Calcinantur autem hoc modo sola metalla, excepto $\varnothing$. Vid. l. 3.

C.

Calcinare, i. e. in calcem redigere friabilëve reddere. Fitque

1. Per ignitionem { Incinerando } Huc pertinet
 { Reverberando } existin-
 ctio rei ignitæ in ∇ .

2. Per corro- sioné { Amalgamando } Huc calcinatio per il-
 { Præcipitando } linitionem
 { Fumigando } liquoris
 { Vaporando } corrosivi.
 { Cementando }
 Huc fusoria calcinatio.

N.

N. *Exempla singulorum horum modorum in metallis lib. 3. videre licet.*

Candifare. Candifari soli competit saccharo, quod in ∇ solutum, purificatum atque quadantenus inspissatum, in crytallos concrefcere sinunt, idque candifare vocant. Imponunt autem solutioni nonnunquam res medicamentales solidas, ut crytallis illis saccharatis obducantur, easque confectioibus adnumerant. Vid. lib.

2. c. 47.

Cementare idem est quod stratificare, i. e. corpus metallicum (huic enim soli competit) cemento stratificatim imposito, aliquandiu igni exponere. Vid. lib. 3. in $\odot$. c. 9.

Circulare, i. e. liquorem in digestionem collocare, ut volatilior ac spirituosior pars elevata, recidere denique elevari ac recidere possit, adeoque quasi circulum transeat, maturiorque evadat, cuius rei gratia certa instrumenta in usu sunt, circulatoria dicta.

N. *Vices circulationis supplere potest iterata destillatio.*

Clarificare potissimum de decoctis ac succis dicitur, quæ cum crassis sca-teant excrementis, clarificatione, i. e. purgatione egent. Clarificationis huius præcipui modi sunt, 1. per albumen ovi, 2. per digestionem, tum 3. per filtrationem.

Per albumen hoc modo peragitur. Albumen ovi virgulâ agitatur, donec penitus in spumam abeat; Spuma hæc infunditur clarificandis, coquanturque simul unâ ac alterâ e-

bullitione, ut crassa albumini adhærescant. Hinc separantur despumando, colandoque, & sim.

Per digestionem quæ fit clarificatio, nihil peculiare habet à digestionem, quâ crassiora fecesve ad fundum paulatim secedunt, unde per decantationem à liquore separari possunt.

Coagulare. Coagulari dicitur id quod evaporando inspissatur.

Cobobare, i. e. liquorem destillatum materiæ in destillatorio residuæ, iterum affundere, ac denuò destillare.

Colare, i. e. per colum trajicere. Colus autem præcipuè pannus intelligitur, nonnunquam quoque lin-teus.

Condire, Germ. *cimmachen*. Conditi dicuntur quæ saccharo syrupisato, mellive (ut horum beneficio diutius conserventur) calidè immerguntur, usuique sic immersa reponuntur. Vid. lib. 2. c. 46.

Conficere. Officinis est saccharo obducere ac incrustare. Vid. lib. 2. c. 47.

Conquassare. Conquassari dicuntur (viridia maxime) quæ pistillo grossè tunduntur & sine pulverisatione pressantur.

Conservare, i. e. conservam facere.

Coquere, i. e. elixare.

Coquere in diplomate, i. e. in MB .

Cribrare, i. e. per cribrum transmittere.

Crytallificare, i. e. in crytallinas formas reducere.

N. I. Proprium est salinum, quibus & saccharumque addere licet. Videlicet haec in liquore aquo soluta, si in frigidum locum reposita fuerint, concresecunt in crystallos. Vbi nota, si nimium liquoris adsit, antequam reponantur, aliquantulum exhalandum esse.

N. II. a. Crystallizare est Crystallisationes repetere, donec amplius colligi nequeant. Nimirum postquam prima vice Crystalli exempti fuerint, quia reliquis in liquore scilicet restantibus Crystallis liquor disproportionatus est, exhalet nonnihil, hinc reponatur, &c.

D.

Decantare, i. e. liquorem materiae alicui supereminentem per inclinationem effundere. Germ. *abgießen*.

Decupelare idem est quod decantare.

Decrepitare de sale communi & similibus dicitur, quae cum ad ignem sine fusione calcinantur, strepitum seu crepitum edunt. Vid. de ☉.

Deliquium. Per deliquium soluere, i. e. rem soluendam in locum humidum collocare, ut per se in liquorem vertatur.

N. I. Deliquium peragitur feliciter 1. in cella seu loco humido, 2. mense Iunio, Julio, Augusto, quo tempore cella sunt frigidiores.

N. II. Nonnunquam promouetur deliquium instillando humorem conuenientem, vel sal soluendum vesica suilla & simili inclusum, aqua calenti immergendo.

Deplegmare, i. e. phlegma separa-

re seu abstrahere, quod fit, si phlegma seorsim affectetur, destillando, minus, euaporando: competitque spiritibus mineralibus fixioribus, ut Spir. ☉, ☽, ☿, & sim.

Despumare, i. e. spumam demere. Germ. *abschaumen*.

Destillare, i. e. liquorem vi caloris attenuatum in recipiens appositum prolectare. Modi destillationis vstitissimi sunt 1. ratione vasorum: per Alembicum, per Retortam, ac per Vesicam, 2. ratione graduum caloris: per Balneum rotis seu vaporis (☿) per balneum Maris (☉) per cinerem, per arenam, per ignem nudum.

Detonare, *verpuffen*. Detonari dicitur, quod cum flagratione & strepitu calcinatur. Ut Crocus Metallo-

Digerere, i. e. blando calore fouere.

Dissoluere, i. e. accedente aliquo humore soluere. Germ. *aufflösen*. Sic solvuntur salia.

N. Differt nonnullis dissolutio à liquatione: quod haec non nisi vi caloris fiat & plerumque sine accedente humore, illa affusum humorem semper requirat.

Dispensare. Dispensari dicitur compositum, dum simplicia, quae compositum ingrediuntur, seliguntur, & pro composito inde parando adaptantur.

Dulcorare, *edulcorare*. Dulcorari dicuntur 1. calcinata sale grauida, dum ☿ (ut plurimum calida) abluuntur, qua ablutione sal inibi contentum

aquæ immiscetur, 2. Dicuntur dulcorari Potiones, addito saccharo, vel syrupo conuenienti.

E.

Electuarisare, i. e. Electuarium facere.

Euaporare, i. e. liquorem calori exponere, vt exhalet humiditas.

Exaltare, i. e. Rei potentiam alterando augere. Vid. fermentare.

Exacinare, i. e. acinos eximere.

Excorticare, i. e. cortices detrahere.

Exhalare, idem quod euaporare.

Exprimere, i. e. premendo vel pressura elicere, siue id sola manu fiat, vt decocta exprimi solent, siue certo instrumento quod prælum dicunt.

Extrahere, i. e. beneficio debiti liquoris (quem menstruum vocant) proportionaliter affusi, præcipuam rei elicere partem. Vid. l. 2. c. 57.

N. *Extrahere s. a. i. e. Extractionem nouis affusis menstruis reiterare, idque toties quoties menstruum adhuc impregnari sentitur.*

F.

Fermentare. Germ. *vergähren*. Fermentari res propriè dicitur, quando euidenter in se resoluitur, rarefcit, maturatur.

N. *Ratio Fermentationis hæc est: Contraria fermentabilia confusa, i. e. nondum sub unum dominium ac potestatem, mixturemque exactam redacta, si aliquatenus vi caloris externi resoluta fuerint, vi potentioris facultatis alterantur, atque*

inde incertam aliquam temperiem, naturamque spirituosiores euoluntur & exaltantur.

Filtrare, i. e. per chartam bibulam transmittere, nonnunquam tamen pro colare sumitur.

Fixare, i. e. quod volatile est fixum reddere. Fit vel per se, scilicet iteratis distillationibus, & sublimationibus, vel addita alia aliqua re, cuius vi fixatio perficitur.

Fumare, i. e. per fenum Mercurij vel Saturni calcinare, solorumque est metallorum.

N. *Nimirum Mercurius vasi calcinatorio orificij angustij inditus apponitur igni nudo, vt fumus exhalet. Orificio imponitur Metallum calcinandum laminatum, vt fumo Mercurij transeunte friabile reddatur.*

Fundere idem in Chymia est quod liquare seu ad ignem liquefacere: proprièque de salibus ac Metallis dicitur.

G.

Granulare, i. e. in grana reducere.

I.

Imbibere, i. e. rem humiditate per vices potare, seu liquore rem humectare.

Impastare, i. e. miscere vt fiat instar pastæ seu massæ.

Impregnare, idem ferè est quod imbibere.

Inaurare, i. e. folijs auri obducere. Inaurari autem etfi & de aliis medicamentorum formis dici possit; E.g. de

de Martio pane, & sim. Tamen potissimum de pilulis dicitur, quæ in Scatula (rotunda) clausa adiecto folio auri, circumagitantur, donec auro illo obducantur. Germ. *vergulden*.

Incerare, idem est quod imbibere.

Incidere. Inciduntur herbæ forcipe: duriora, vt ligna, radices duriores, cortices; cultro.

Incinerare, i. e. comburere ac in cinerem redigere.

Infundere, i. e. materiam liquori immergere.

Insolare, i. e. macerare vel infundere, vel in Ole, vel calore tepido.

Interpassare. Interpassari dicitur de sacculis seu fomentis siccis, idemque est quod intersuere, ne materia inclusa conglomeretur, cuius rei gratia quoque gossypio pulueres suscipi solent.

L.

Læuigare, i. e. super porphyretico lapide in tenuissimum puluerem (Alcohol) redigere.

Lauare, i. e. liquore (aquâ) abluere. vt res purgetur ab immunditie. Lotione autem opus habent tam ex mineralibus quam ex vegetabilibus & animalibus nonnulla. Vt patebit l. 2.

N. *Instituuntur nonnunquam lotio, vt res imbuatur qualitate aliqua.*

Limare, i. e. lima in scobem redigere, quam limaturam dicunt.

Liquare, i. e. vi caloris fluidum facere. Germ. *fließend machen, schmelzē*. Competit Metallis, salibus, pinguedinibus, & sim. interdum tamen idem

est quod per deliquium dissoluere.

N. *Quomodo differat à dissolutione, Vide supra.*

M.

Macerare idem est quod digerere.

Malaxare. Malaxari dicuntur Emplastra dum in massam subiguntur, siue id manu fiat, siue pilâ, vel simili instrumento.

P.

Præcipitare. Præcipitari dicitur, quod in liquore solutum, incrassatumque ad fundum secedit.

N. *Nonnullis denotat totum actum calcinationis per liquores corrosiuos, siue calx per se subsideat, siue exhalatione humiditatis, siue instillatione alicuius rei re-percutientis. Vid. Beguimum.*

Preparare pharmacopœis est rem minutissimè læuigare ac aqua aliqua cordiali imbuere. Vid. l. 2.

N. *Dicitur itidem de radicibus nonnullis, &c. qua in aceto macerata exsicantur, E. g. Rad. Ari.*

Puluerisare, puluerare, i. e. in puluerem redigere, siue terendo, siue læuigando id fiat.

Purificare, i. e. à sordibus seu inquinamentis (crassioribus) separare: fitque lauando, clarificando, filtrando, digerendo.

Putrefacere idem est, quod digerere,

R.

Radere, Germ. *schaben*, fit instrumento aliquo acuto, E. g. cultello, vitro,

lima, & sim. quo res rasoni subiecta in rasuram redigitur.

Rectificare, i. e. denuo blando calore destillare, vt pars magis spirituosa ac volatilis eliciatur, relicto phlegmate seu parte aquosa in fundo. Sic rectificantur aquae stillatitiae, spiritus.

Refinare, idem est quod depurare, competitque potissimum saccharo. Vid. l. 4. class. 4.

Reerberare, i. e. rem aliquam vi flammæ cremare, quæ infra ac supra illam ambiat.

Rotulare, i. e. Rotulas conficere. Vid. l. 2. c. 69.

S.

Salificare, i. e. Sal. conficere.

Secare idem est quod incidere.

Separare, i. e. res heterogeneas mixtas & confusas segregare. Vltimatissimum autem est separare oleum ab aqua, quod fit 1. per *Tritorium* angustii orificii in fundo, quod orificium aqueo liquori vt pote grauiori primoque deflueri aperitur. postmodumque obruratur, oleumque restans sigillatim colligitur. 2. Per *gossypium* seu lanam. Nimirum repletur vitrum angustii orificij, aqua & oleo confusis, ad summum vsque, finiturque, vt oleum supernatet. Hinc apponitur vitrum humilius, gossypiumque seu lana vtrique imponitur, vt vno termino oleum tangat, altero in vas appositum dependeat. Sic delabitur oleum per gossypium, in appositum vasculum humilius 3. Per *chartam*

bibulam. Nimirum transit, aqua restatque oleum.

Sigillare hermeticè. i. e. vitrum fusione claudere.

Stratificare, S.S.S. (i. e. Stratum super stratum facere) idem est ac Metallum laminarum & pulueres stratificando, alternatim struere. Nimirum primo sternendum est stratum pulueris, hinc imponenda lamina metallica, iterum puluis & sic deinceps, donec puluis stratum claudat.

N. I. Nonnunquam loco lamina puluis Metallicus sumitur.

N. II. *Beguno stratificationis* vox totam calcinationis actum comprehendit, quo lamina stratificata in igne friabilis redditur, quod & cmentare dicunt.

Sublimare, i. e. rem volatilem siccam in sublime eleuare, vt seorsim haberi possit. Res illa eleuata vel sublimati nomine effertur, vel florum nomen adsciscit.

T.

Tabulare, i. e. Tabulas vel morsulos conficere. Vid. l. 2. c. 69.

Terere, *Contere*, i. e. pila contundere.

Torrere, i. e. in patella vel sartagine ferrea igni exposita medicamenta continuo agitate, vt humiditas absumatur. Sic fit Rhabarbarum tostum.

Trochiscare, i. e. Trochiscos facere.

V.

Vitrificare, i. e. in vitrum redigere. Vid. Vitrum §ij. l. 3.

Volatilifare, i. e. Volatile reddere.

CAP. XV.

De Principiis Chymicis.

Circumstantiæ præparationis itidem, vt in natiuis productionibus sunt Principia chymica, causa Efficiens, Materia, Tempus, Locus.

Principia chymica voco, in quæ res naturalis arte chymica resoluitur, tanquam in simplicissima. (artificialia.) Suntque Oleum, Spiritus, Sal, Phlegma & Caput mortuum, &c. quorum descriptiones aliunde petere licet.

N. Nihil iritius est apud chymicos quam sua asserere principia, ☉, ☿, ♀, quib. alij addunt ☽ ac phlegma; Illa chymionia appellant, i. e. facultatibus efficacioribus ac insignioribus prædita; hæc velolacea, i. e. qualitativis insignibus destituta. Verum enimverò ubi in rem exactius inquiritur, quid statuendum sit, nihil solidi fere inuenitur. Quod enim nonnulli id quod oleosum est, sulphuris titulo nominant; quod vaporosum, mercurij; quod concretione, salis id sagacioribus minimè satisfacit. Nam sciunt, dari ☿ sulphureum quod nequaquam oleosum, vt ♀ vitæ. ☽ sim. Similiter dari norunt ☽ vaporosum, quod tamen à ☽rio distinctum, vt phlegma in stillatitiis iquinimò quamplurima dantur, qua parte oleosa prorsus destituuntur, num ergo ☽? Nec minorum difficultatum sunt, que declarandi gratia adducuntur exempla, desumpta à ligno combustibili, à vegetabilium anatomia. Videlicet in primo exemplo ☽ representari volunt butyro; ♀m sero; Sal,

Caséo. In secundo, ☽ vocant, id quod flagrat mercurium quod sumat, Sal quod incinere remanet. In anatomia vegetabilium manifesta i aiunt, oleum i. e. ☽, aquam, i. e. ♀m, ☽ cinerem sale grauidum. Verum, quis nescit? sero plus salis inesse, quam ipsimet caséo: fuliginem (qua fumus congelatus) ☽ oleum, ☽ sal, ☽ aquam spirituosam in se continere: E vegetabilibus esse, qua ne guttam olei exhibeant. Relinquuntur itaque intricata adhuc difficultates, e quibus vt nos extricemus, hanc nostram opinionem cordatis submittimus censendam. Materia præexistens rerum naturarum, siue semen velis siue nutrimentum, est humidum quoddam spirituosum. Humidum intellige non humorem meracum, sed coagulabilem, adeoque partium terrestrium participem. Confer Gen. 1. En habes Spiritum, ignis ac sulphuris nomine, ob naturam qua ignem amulatur, nonnullis dictum, alius formale principium: habes Aquam, habes Terram. Hæc tria in primordio rei informiter confusa quidem existunt, verum deinceps vi spiritus paulatim elaborantur, exultantur, incrassantur, adeoque ex parte viscosam induunt consistentiam, aliam naturam grauidam, ex parte quoque in naturam secernuntur liquidam ☽ aridam, qualitativis materialitatis solium præditam. Salina illa natura, vna cum porriuncula potiori viscosa illius materie exaltatur sub-

inde ulterius, spiritualisaturque, i. e. spiritalcm maioremque paulatim induit naturam, viribus natura rei correspondentibus, efficacem, idque substantia prout natura ordinat diuersa; spirituos: scil. oleosius, & sim. En phlegma, terra mortuam, tartarum, sal, & ex his spiritum vel oleum, aut aliquid his analogum. Si itaque liquidum spirituositate destitutum appellare libuerit mercuriū,

econtra spiritum vel oleum sulphur; modo de re constat, de nominibus nemini bellum indicam. Et hac mea est de principis Hermeticis opinio, ad cuius assertionem etsi adducere queam, quomodo sal in spiritualem naturam euehatur, Spiritus econtra in salinam naturam figatur, (e.g. in feruescentia & acescentia liquorum spirituosorum) attamen compendij studio iis supersedeo.

C A P. XVI.

De causa Efficiente seu preparante interna.

CAUSA Efficiens preparationum citidem interna & externa dari potest, præcipue tamen in his externa consideranda venit.

Interna est materia vel aptitudo, vel & facultas simul operatiua.

Aptitudo est dispositio, qua materia habilis est ad sustinendam elaborationem suscipiendamue formulam medicamenti, quæ intenditur.

Facultas est internum aliquod agens, quo nonnullæ præparationes opus habent, vt perficiantur.

N. In præparationibus officinalibus a-

lia sunt merè artificiales, vt puluerisatio, confectio, &c. alia cum naturalibus coniuncta; vt fermentatio, crystallisatio, & sim. Illæ non nisi aptitudinem requirunt; hæc insuper internum agens. Aptitudo illa nisi materiam præparationi subiectam committetur, incassum præparationi res subicitur. Modi autem præparationum vt varij sunt, ita varia quoque dicte aptitudines: Singuli nimirum modi singulas præsupponunt aptitudines: crystallisatio scil. sal crystallisabile, fermentatio materiam fermentabilem, destillatio materiam humore exhalabili prægnantem, &c.

C A P. XVII.

De Qualitatibus Elementalibus & præcipue de calore.

EFFICIENS preparationum externa primaria est Pharmacopæus arte præparandi instructus, de quo nihil in præsentiarum, nisi quod industrium, diligentem & patientem eum esse oporteat.

Secundaria sunt tum requisitæ qualitates, tum instrumenta.

Qualitates hic vt in productione natiua considerantur, Elementales, salina & proprietates peculiare. Verum cum vltimæ hæc origine eadem sint, quæ

quæ supra, de descriptione illarum hic excusatur.

Inter qualitates elementales communissimus est calor, hinc humiditas, tandem siccitas & frigiditas.

Calor facit ad calcinationem, confectionem, distillationem, digestionem, euaporationem, fermentationem, reuerberationem, sublimationem: humiditas ad dissolutionem, extractionem: frigiditas ad candifa-

tionem, crystallisationem: siccitas ad exiccationem, trochiscationem, &c.

E qualitatibus dictis quia solus calor præ reliquis artis directorio subicitur, cum solum hic descripsisse sufficit.

Distinguitur calor vel ratione causarum, quibus efficitur, vel ratione modi adhibendi, vel ratione intensiõis remissionis, &c.

Ratione causarum calor est

- 1. Solis,
- 2. Fimi putrescentis,
- 3. Ignis qui

- Lampadis,
- Carbonum,
- Flamineus, &c.

Ratione modorum quibus ignis adhibetur, calor vel est:

I. Balnei Roris seu vaporis, i. e. qui fit beneficio vaporum, ab aqua calefcente eleuatorum, ac Vasculum cum materia ambientium. **VB.**

II. Balnei Maris seu Maria, i. e. qui fit mediante aqua calefcente, cui Vasculum cum medicamento præparando impositum est. Hic mitis communiter censetur ac gradus primi.

III. Cineris, qui fit calefcentia cinerum, fortiorque intelligitur, quam præcedens, estque gradus secundi.

IV. Arenæ; fit mediante arena, notatque communiter adhuc fortio-rem ac gradum tertium.

V. Ignis nudi: fit sine interueniente medio, accensis prunis vel

lignis flagrantibus. Huc pertinent.

VI. Circularis. Fit igne carbonum vas ambientium

VII. Reuerberatorius, quando flamma materiam vndique ambit & lambit.

VIII. Suppressiõis, quando infra ac supra ignis adhibetur.

Ratione intensiõis vel remissionis Calor est vel

Gradus I. Mitis ac blandus.

II. Acrior ac intensior.

III. Fortior ac vehementior.

IV. Fortissimus.

N. I. Gradus 1. mensuratur communiter **VB.** 2. Calore cinerum, 3. Arenæ. 4. Igne nudo. non quod necessarium simpliciter sit gradus singulos, non nisi dictis modis administrare, quippe vno eodẽque modo plures gradus peragi possunt. **E. g. M.**

M gradus 1. & 2. Cineribus & arena, gradus 1.1. & 3. igne nudo, gradus omnes: sed (vt dictum supra) per calorem intelligendus est, calor in gradu 1. i. e. mitis ac blandus; per calorem cinerum gradus 2. i. e. acrior ac intensior, &c.

N. II. Singuli gradus magnam obtinent latitudinem, quam communiter principio, medio ac fine cuiuslibet gradus circumscribunt. Verum enimvero, cui volupe fuerit plurimas caloris differentias in singulis gradibus distinguere, certo instrumento id assequi poterit, facto ad imitationem instrumenti, quo aeris calor intensior ac remissior notari a nonnullis so-

let; perpetuum mobile vulgò vocant.

N. III. Moderamen ignis fit afflatus aeris, quem moderatur attractio per ostiola & præcipue exspiratio per spiracula. Hinc, quanto copiosior afflatus & exspiratio permittitur, tanto fortior enadit ignis ac calor, &c. His itaque delibatis, adhibendus est gradus caloris præparationi conueniens. Intensiore enim calore, vti medicamentum comburendo corrumpitur, ita remissione minus comòde tractatur. Præstat tamen in defectu caloris peccare, quam in excessu, illud quippe diuturniore igne resarciri potest, hoc neutiquam.

C A P. XVIII.

De facultatibus fortioribus siue salinis.

Non patum vtilitatis præparationibus conferunt facultates fortiores, quas salinas vocare libet, videlicet vis acida, amara, dulcis, stiptica, corrosiua & eiusmodi sexcenta, quippe harum ope vtimur in facilitandis fermentationibus, in peragendis cottionibus, præcipitationibus. Quinimo earundem opera perficiuntur extractiones, digestiones & huius generis operationes alia.

N. Dicimus salinas, 1. quia salis naturam referunt, 2. quia peculiari nomine adhuc destituta sunt. Etenim quòd à saporibus nomina ferè mutuunt, mutuatitia illa sunt non genuina, idque fit partim similitudine operationis, qua dictæ facultates materia præparanda sese insinuant, eamque afficiunt, non secus ac sapes lin-

quam, spiritusque gustatiles: partim fit idem, quia sapes ferè comites habent.

Facultatatum harum ratione celebrantur, salia, tartarum vini, feces vini & cereuisa, saccharum, fermentum panis, &c.

Huc pertinent & menstrua dicta, liquores scilicet ob facultatem hanc apti rebus infusis sese insinuare, eas penetrare, potiorumque illarum partem elicere & imbibe; de quibus lib. 2.

Huius itidem farinae sunt aquæ canastica & corrosiua, dictæ aque fortes, regia, & sim. utpote, quæ pollent vi & facultate metalla corrodingi, inque limpidum liquorem soluendi, idque non alia quam salina illa facultate.

Eiusdem quoque generis sunt pulueres cementarij, vt & Mercurius vi-

vis, quorum facultate eadem metal-
la redduntur friabilia.

Huc pertinent quoque *aceta*, alii-
que liquores *minerales acidi*, quorum

auxilio magisteria fiunt. Verum, quia
de his lib. 2. suis locis plenius agitur,
sufficit hæc saltem huc tetigisse.

CAP. XIX.

De Instrumentis Pharmacopœicis.

Instrumenta medicamentorum præ-
parationi inseruiencia varia sunt,
differuntque non modò ratione *offi-
cij*, sed & *materia formaque* inde de-
pendentis diuersitate.

Officy ratione alia medicamentorum
præparationi, alia asseruatioui
inseruiunt.

Materia respectu, fiunt alia ex
lapidibus, alia ex *terris, vitris, metallis*,
lignis, corio, linteis, panno, &c.

Hinc Canon:

Instrumenta (maximè quibus im-
mediatè res attingitur) quatenus va-
riant diuersitate *materiae*, eatenus fa-
ciunt quoque diuersimodè ad medi-
camenta aptiora ineptioraque con-
stituenda. Ergo.

I. *Vitrea* reliquis ferè omnibus
soliditate atque ad eò conuenienciã præ-
feruntur. Corrosioni quippe æquè re-
sistunt ac penetrationi. Veruntamen,
quia nonnunquam minùs fortia sunt,
quàm vt præparationi sufficere que-
ant, & reliquis vti cogimur.

II. *Terrea* succedunt vitreis magis
minùs. Variant enim quàm maximè
soliditate, raritate, durabilitate, &
sim. vnde aptiora vel ineptiora quo-
que æstimantur. Eligenda itaque hæc

pro re nata. Nostratibus probantur
inprimis fictilia ex certa quadam ter-
ra Hassiæ, quam VValburgicam vo-
cant, cui tamen, ni sit præstantior,
minimè cedit terræ genus in vicinia
Marpurgi fossa, ex qua vrcei vsùs ibi-
dem creberrimi, formari solent.

III. *Metallina*, solida quidem sunt,
vt penetrationem non admittant, at-
tamen quia medicamentis spirituo-
sis, acidis, acribùsue qualitates suas
impertire apta nata sunt, in horum
præparationibus, nisi peculiariter in-
tentioni inseruiant, euitantur.

IV. *Stannum* tamen in hoc reliquis
præstat, vnde quoque vesicas cupreas
eo obducere solent, quo minùs qua-
litate suâ vitriolatâ, quæ inibi destil-
lantur, spirituosa, inquinent. Sic ini-
donea quoque sunt instrumenta me-
tallina, præparationibus Mercurij, &
similibus.

Forma instrumentorum varia exi-
stit, prout illorum officium requirit,
materiaque permittit. Nos vtratio-
ra synopsis damus. Sùntque.

Agitaculum, Germ. *ein Agitacul*, i.
e. *ein holtz. ern Ruebypistill*.

Ahenum, *Kessel*.

Alembicus, *Alembic*.

Ampulla, Germ. <i>Krug.</i>	Manica Hippocratis, Germ. <i>Spitziger Beutel.</i>
Arcula, Germ. <i>Ladlein.</i>	Matratium, idem quod Retorta.
Capſula, Ger. <i>gedrehte Büchſe, darinn man die Glaſer veruabret.</i>	Mortarium, Germ. <i>Mörſel.</i>
Catillus, Germ. <i>Roſt.</i>	Olla, ollula, Ger. <i>Haſen, Haſelein.</i>
Catinus, Germ. <i>Capell.</i>	Phiola, Germ. <i>Phiol.</i>
Circularorium, Ger. <i>circulier-Glaſſ.</i>	Pila, pitillum, Germ. <i>Stäſſer.</i>
<i>Huius ſpecies ſunt Pelicanus, & ſim.</i>	Porphyrites, Germ. <i>Reibſtein.</i>
Cochleare, Germ. <i>Löffel.</i>	Prælum, Germ. <i>Preſſ.</i>
Colatoriũ, colus, Ger. <i>ein Seibtruch.</i>	Pyramis, Ger. <i>Eingieß, Gieſpuckel.</i>
Concha, Germ. <i>Glaſſchale.</i>	Pyxis, Germ. <i>Büchſe.</i>
Cornuta, Retorta, Matratium, Ger. <i>Retort.</i>	Receptaculum, G. <i>Recipient, Vorlag.</i>
Cribrum, Germ. <i>Sieb.</i>	Retorta, Germ. <i>Retort.</i>
Crucibulum, Germ. <i>Schmelztiegel, Goldſchmiedſiegel.</i>	Rudicula, Germ. <i>Rührſteck.</i>
Cucurbita, Germ. <i>Kolbe.</i>	Rutabulum, Germ. <i>Rübbäckg.</i>
Diploma, i. e. <i>MB.</i>	Sacculus, Germ. <i>Sack, Beutel.</i>
Excipulum, Ger. <i>Vorlag, Recipient.</i>	Scatula, Germ. <i>Schachtel.</i>
Fiſtile, Germ. <i>Haſen.</i>	Separatorium, Ger. <i>Scheidetrichter.</i>
Forceps, Germ. <i>Zange.</i>	Setaceum, Germ. <i>Haarenſieb.</i>
Infundibulum, Germ. <i>Einguß.</i>	Spatula, Germ. <i>Spatel.</i>
Lagena, Germ. <i>Flaſche, Krug.</i>	Tabula, Germ. <i>Brett, Tabulierbrett.</i>
Lebes, Germ. <i>Tiegel.</i>	Tegula, Germ. <i>Müffel.</i>
Lima, Germ. <i>Feile.</i>	Torcular, i. e. prælum, Ger. <i>Preſſ.</i>
Malleus, Germ. <i>Hammer.</i>	Tritorium, Germ. <i>Trichter.</i>
	Vitrum, Germ. <i>Glaſſ.</i>
	Vrceus, vrceolus, G. <i>Krug, Krüglein.</i>

C A P. XX.

De Fornacibus.

AD pharmacopoëtica instrumenta pertinent quoque Fornaces. Fornaces seu furni sunt instrumenta operationibus quæ De peraguntur, destinata, ut inibi calor coerceri gubernarique commodè possit. Suntque furni pro diuersitate officiorum, formarumque, nominibus quoque diuersis insigniti. Nimirum est probatorius, reuerberatorius, destillatorius, anemius seu ventosus, &c. Præ reliquis tamen maximè famosæ sunt, Fornax a-cedia, ut appellat, siue piger Henricus (fauler Heinz.) Item Athanor Henrici Conradi, quarum constructiones aliàs satis innotuerunt. His non sine causa

causa accenseri poterunt, fornacum duo genera, quarum alteram Londini apud ingeniosissimum illum *Cornel. Drebbellium* (iam *év éγιοις*) videre contigit, ad eò ingeniosè coagmentatam, vt pro diuersitate ac intensione caloris, sponte aperiretur recludereturque artificio, me hercle, sagacissimo, cuius fauore calor vnus eiusdemque tenoris continuò conseruari exactissimè poterat. Huius fornacis constructio, hoc fundamento nitebatur. Vitrum adhibitum fuit, adimpletum aliquotà parte cuiusdam certæ materiæ, quæ apta fuit gradibus caloris intensioris attenuari ac ampliari, remissioribus econtrà condensari ac contrahi. Hæc itaque materia dum intensiore caloris gradu attenuaretur, ampliabatur aliquantulum, eleuabaturque simul in altum bacillum, & hoc mediante in altum tollebat simul operculum, quod ostiolo fornacis interno superadditum fuit, vt ca-

lorem à prunis substratis ascendentem moderaretur.

Altera fornax quam diximus, destillatoria est, spiritibus mineralibus dicata. Nimirum hi sine Retorta, solius illius fornacis beneficio eliciuntur. *Æ. minerale*, quod spiritum halare aptum est, iniicitur per vices super prunas per ostiolum fornacis, statim ab injectione occludendum. Hinc fumus seu vapor vi ignis nudi eleuatur, qui in rostris longis firmiter fornacis summitati, (vt rostrum capitulo inseritur) infixis, diutinà morâ ac frigiditate itineris condensatur in liquorem, inque appositum receptaculum delabitur. Apra sanè fornax spiritui *Æ* is præparando, necnon & spiritui *Θ. j.* Reliquis autem, cum sine admixtione alieni mineralis vix perfici queant, non ad eò commodâ; compositi enim potius quàm simplices spiritus inde resultant.

CAP. XXI.

De Materia Præparatorum:

Materia præparandis medicamentis ipsamet *res naturales* quæcūque existunt, siue natiuæ adhuc sint, siue artificis manu iam antea elaboratæ; imò ipsamet *medicamenta*, strictè sic dicta, aliorum medicamentorum materia suppetunt, adeoque materierum series coincidit cum rebus medicinalibus suprâ recensitis.

N. Materia medicamentorum æque latè patet ac ipsa Natura, resque naturales quascunque comprehendit ab vniuersali illa materia ad res particulares descendendo, ad eò vt ipsa natura vniuersalis, seu si mauis, vniuersale illud Natura subiectum, inspissatum scilicet adhuc tamen in sua vniuersalitate constitutum, industriam medici manum non auersetur. Verum nos particularibus contenti, Vni-

versalis illius competitor, ad auctores remittimus, qui peculiaribus tractatibus modum docuerunt, Vniuersale illud subiectum acquirendi, elaborandi, atque in naturam vniuersalis medicamenti beneficio seminis solaris transplantandi, inter quos videtur precipuus Hermes Trismegistus in sua Tabula smaragdina, & Iulius velut interpret Lullius in Testamento, quibus ex Neotericis precipue Dionysius Zaccharius Gallus, Sendinogius, Comes Treuisanus, & similes subiungi possunt.

C A P. XXII.

De Tempore & Loco.

TEMPUS in preparationibus conueniens eligere, non minus ac in natiuarum productione, momenti est non parui.

Conuenientia hæc temporis spectanda itidem, tum in qualitatibus manifestioribus, cum in occultioribus influentiis.

Qualitatum manifestiorum ergo id temporis eligendum quo vigent, quæ ad præparationem quoquo modo faciunt. Sic eligendum tempus moderatè calido - humidum ad resolutionem, attenuationem, fermentationem, digestionem: frigidum ad condensationem, coagulationem: humidum ad liquationem, humectationem, destillationem: siccum ad excicationem.

N. Hinc monet Crollius liquationi tempus eligere, quo per antipexistat in loco liquationis subterraneus humidior fuerit, idque determinat Iunium, Iulium, Augustum. Sic inseruit tempus pluuiosum præparationi spiritus Δ is per camp. tempus serenum seu frigidum & siccum conuenit trochiscationi agerici, quippe trochiscos reddit candidos, quos tempus cor-

trarium pallidos exhibet. Cereuisa fermentationem tempus moderatè calidum promouet, frigidum impedit, &c.

Occultiorum influentiarum ratione præparatio peragenda, vel saltem incipienda est 1. & imprimis, cum luminare ($\odot$ aut $\odot$) familiare videlicet seu amicum planetæ rei scil. præparandæ sympathico (vide c. 8.) fuerit in fortitudinibus vel dicti planetæ sympathici, vel propriis.

N. 1. una precipue hic spectanda.

2. Cum Planeta rei præparandæ familiaris fuerit in fortitudinibus.

E.g. Quicumque in Saturno feliciter laborare satagit, eo tempore laborem inchoet. quo $\odot$ (Saturno amica) fuerit in fortitudinibus Saturni, vel quo Saturnus ipse in propriis fortitudinibus constituatur. Et hinc tabulâ suâ transmutationum merallarum compilauit Paracelsus lib. 4. Archidox. magic.

De Loco.

Locus præparationis, quem Laboratorium dicimus, itidem conueniens eligendus est, calidus, humidus, siccus, perspirabilis, non perspirabilis, &c. prout res exegerit.

CAP.

CAP. XXIII.

De Collectione natiuorum, ac primùm de tempore secundum
ætatem & turgescentiam rerum.

Collectio rerum natiuarum est, quâ è sua productione sumuntur, i. e. quâ mineralia è suis minereis fodiisq; eruuntur; Vegetabilia eradicantur, decerpuntur, &c. Animalia perimuntur.

N. Non parum discriminis collectio natiuis infert, prout scilicet illa decenter vel indecenter peracta fuerit.

Res colligendæ sunt solæ natiuæ: In præparatis enim à cura hac excusamur, nisi fortè volupe sit laboriosum ac diuturnatum operationum finem obseruare, eamque simili ratione, quam de natiuis habemus, meriti.

Circumstantiæ collectionis præcipuæ, sunt colligendi Tempus, ac Modus.

Tempus convenientius natiua colligendi, colligitur tum à rei colligendæ aptitudine, tum à constitutione macrocosmica aptitudinem inferente.

N. Finem duplicem collectio respicit videlicet asseruationem & usurpationem. Prioris gratiâ res colligenda est eo temporis fluxu, quo vigent qualitates facientes ad durabilitatem, ut sunt siccitas & caliditas, vel etiam moderata frigiditas, & similia. Posterioris ratione, colligi ault àn qualitates vigent, medicationi aptiores.

Rei colligendæ aptitudo ab optimo suo statu dependet, siue is trutinetur

atate, siue periodica turgescentia. E. g. animalium nonnullorum. Vtraque autem hæc siquidem tempus statum nactus est, secundum 12. menses ferè mensurabile. Mensis is collectionis statuitur genuinus, in quem ætas illa, turgescentiæ vigorosa inciderit.

Ætas collectioni conuenientissima censetur ætas consistentis seu maturitatis, cui succedit ætas concrefcentia, præcipuè si consistentiæ appropinquat. Verum enim verò non rarò spectanda quoque est rei substantia, & inde dependens aptitudo elaborandi.

Sic è mineralibus, optima quidem sunt metalla, quæ maturuerunt, verùm tractabiliora, i. e. præparationi aptiora habentur, quæ minus matura.

E Vegetabilibus colligendi sunt flores, cum expliciti pulchritudine suâ luxuriant, nec tamen marcescunt, de quibus peculiariter lib. 4.

N. Excipe paucas quæ in gemmis colligi volunt, ut sunt Rosa, & sim.

1. Herba seu folia, cum odore, colore, sapore, cacumineque superbiunt, & florescentiæ appropinquant.

N. Herba ut plurimum cum floribus asseruantur, colligenda itaque hæc erunt, quando floribus triumphant: ut Calamintha centaurium, chamædrys chamæpitys, daucus, fennaria, maiorana, origanum

polium, pulegium, serpillum, thymus, &c.

3. *Semina*, cum matura bene sunt, siccatique ceperint, nec tamen exciderint.

4. *Fructus*, ad medicinam cum bene maturuerunt; ad asservationem, antequam omnino maturescant, ut neque omnino acerbi sint, neque ad iustam maturitatem perueniant. Baptist. Port. in Mag.

5. *Radicum* variat collectio. Quædam quouis anni tempore excepta hyeme effodi possunt, ut radix acetosæ, althææ, angelicæ, apij, asari, buglossæ, cyclaminis, dracunculi, cichor. &c. quas tamen præstat vere colligere.

Aliæ colliguntur antequam in stolonibus abierint, scilicet circiter finem Martij, ut rad. acori, agrimon. alth. anon. aristoloch. ari, alparag. betonic. bistort. bryon. carlin. caryophyllar. centaur. chelidon. vtr. Cyper. di-stamn. alb. ellebor. nigr. enul. eryng. esol. farfar. filipend. filic. fœnic. gentian. gramin. hyoscyam. imperator. Ireos. lilij. mandrag. mei. nymph. orchid. pentaphyll. petasit. petrosel. maced. pimpinell. pæon. polypod. raphan. sylv. rubi, rusc. saxifrag. sigill. Salomonis, scrophular. symphyt. valerian. vincetoxic.

N. Sunt qui præstare volunt, radices cunctas autumno colligere, ubi folia deciderint, virisque in radices recesserint: alij veris initio, priusquam in caulem ac folia eruperint: alij ubi præta in vigore ac maturitate fuerit, quippe ut integra planta, ita & radicem cum maturitate vigorari censent, cui consentire videtur Dioscorides, ubi radices colligere docet incipiente foliorum destitio. Verum præstat inveni radicem naturam, & ex hac colligendi tempus metiri. Sunt mirum qua maturitate lignosam adfiscunt substantiam, has præstat antequam maturuerint eradicare: sunt e contra qua circa mutationem dictam adolefcunt, eas etiam effodere licet, postquam planta bene fuerit matura, foliaque inceperint destitue.

Animalium vigor ratione ætatis, est cum ad virilitatem seu consistentiam peruenierint: sunt tamen rariora quæ puerili ætate in usum veniunt, de quibus singulis lib. 5.

Animalia, quæ periodicam turgescentiam patiuntur, eo ipso turgescentiæ tempore vigere censentur. E. g. Cervus vigoris ratione conuenientius perimitur circiter Ægidij festum, utpote quo turgescit. Idem circiter tempus, videlicet, quod includitur duobus festis Mariæ sacris, colligi solent oua, per hyemem totam asservationi apta.

CAP. XXIV.

De colligendi tempore secundum constitutionem
caeli vniuersaliorem.

Macrocosmica constitutio rerum
natiuarum colligendarum spe-
ctatur, partim qualitatibus vniuersa-
lioribus seu manifestioribus, partim
influentiis stellarum specialioribus seu oc-
cultioribus.

N. Qualitates generales spectant
potissimum rei durabilitatem: influentia
specialiores potissimum vires concernunt.
Adde & hoc, quod prius illud tempus
vniuersalius seu communius sit, plurima-
que sublunaria, ne dicam cuncta, concer-
nat. Posterius; particularius seu specia-
lius, respiciensque solas res familiares.

Tempus colligendi nativa, quali-
tatum vniuersalium ratione, cense-
tur aptius, moderatè frigidum & sic-
cum, serenūque, hinc tempus balsami-
cum, luna decrescens, matutinum, au-
tumnale, vti &, quod Planetarum si-
tu, frigidum ac siccum arguitur.

N. Paracels. tr. 1. Philol. pag. (mihi)
309. De diuersitate temporum, mutatio-
nibusque virium (inde) crescentium, vel
decrescensium philosophari, primum scire
refert, tempora anni esse diuersa & pro
diuersitate temporum vires quoque rerum
omnium augeri minuique, &c. Et paulo
post: Hac itaque cum sine contradictione
vera sint, sequitur non semper bonum esse,
argillam ac lutum fodere, lignum cadere,
multo minus herbas colligere, fructus de-
cerpere, radices eradicare, balsamos ac

gummata deradere: cuncta hac peragi fas
est, tempore balsamico, certis mensibus,
certo aspectu luna ac aliorum signorum,
certaque diei hora. Vt autem constet, qua-
nam vera illa balsamica tempora sint,
quibus vires integra conseruari possint, ut
mumia à putrefactione, primò inter tem-
pora anni praestat autumnus, & praecipue
September & October; luna decre-
scens, & in primis trini vltimi dies de-
crescentiae; tempus matutinum, quando
lucescit. Etenim quemadmodum homo in-
terdiu laborat, laborandoque lassatur, debi-
litaturque, noctu autem post labores abso-
lutos quieti somnoque inhiat: ita quoque
omnia, radices scilicet & herbae, &c. Quippe
cuncta humi nascentia operantur cū sole,
quiescunt cum luna. Porro sicut homo post
sufficientem somnum, sanus, fortis, vigoroso-
susque exurgit: ita & fructus vniuersi post
noctem mediam (non ante, nec interdiu.)
Exemplum praebent fructus arborum: Po-
ma si tempore decerpantur balsamico, du-
rabiliora ac minus corruptibilia sūt, secus
ac alia: imò, singuli fructus decerpti post
mediam noctem, vel saltem ante solis or-
tum maximè durabiles existunt. Similiter
se se res habet, si id (collectio) fiat in signis
terrenis ♀, ♁, ♃, ac luna decrescens,
ut dictū. Nā hisce temporibus non luxu-
riat superflua humiditas nascentium, qua
corruptionis origo, viriūque prostratio. Et
hac experiūtur quoque rustici sine errore.

Vt autem vera hac esse experiaris, fac periculum: Nimirum decide ligni frustum de arbore terre adhuc infixa, tempore balsamico uti dictum. Cade itidem de eadem arbore ligni frustum, eiusdem cum priori magnitudinis, tempore scilicet contrario (videlicet in signo aliquo aëreo, humido, ☉, ♀, aut X.) vel Luna crescente nouellæ, interdiu; post meridiem, aut sub crepusculum vespertinum, utroque ponderato videbis frustum illud balsamico tempore decisum, multo leuius esse minusque humiditatis obtinere, quam alterum.

Eadem ratio est omnis generis lignorum. Etenim lignum quoduis tempore dicto in signis balsamicis casum, si adhibea-

tur adificiis, vel rei alicui materiam praebeat, nec afficitur facile terredine, nec putrescit, vermiculaturue facile, sed durable quam diutissime est.

Idem sentiendum de luto, argillâ, terrâque effodienda: quippe lutum, terrâque tempore balsamico fossa, optima est, que in igne perâuret, imò cuncta instrumenta, crucibula fictiliâue, ex hac terra confecta longaua in igne sunt durationis. Idem de aliis quamplurimis sentiendum, quamuis mentio specialis nulla facta fuerit. Hac Paracelsus, quæ digna indicauit ut Latino idiomate translata huc insererentur; non obstante quod rythmi vulgares contrariantur.

Lunæ cremento tua carpere poma memento,
Hæc cum decrefcit, quod carperis omne putrescit.

C A P. XXV.

De Colligendi tempore secundum influentias particulares.

TEmpus colligendi natia, influentiarum siderearum ratione censetur aptius, quo Planeta rei colligendæ familiaris in suis fuerit fortitudinibus, idque tantò conuenientius iudicatur, quantò plures fortitudines Planeta idem obtinuerit.

N. I. Plurimi non sine causa præferunt luminare planeta familiari amicum & præcipue Lunam, utpote quæ non modò terris finitima, sed & receptaculum sit omnium cælestium influxuum. Ipsa scilicet cœu. vxor omnium stellarum fœcun-

dissima, solis caterorumque planetarum & stellarum radios & influxus dicitur suscipere, eosque quasi fœtum inferiori mundo edere. Et hinc præ cæteris illam obseruari volunt.

N. II. Alij procedunt paulo secus, eliguntque tempus, quo signum Zodiaci, familiare scilicet membro humano, cui res colligenda adhiberi debet, fuerit forte, i. e. præsentia alterius luminaris fortificatum, (puta si virtus rei colligenda intendi debeat.) Et hi colligunt Peoniam, cum Luna Solisue præsentia fortis fuerit.

Habe

Habetur Planeta.

Fortis & fortunatus.

Debilis & infortunatus.

Essentialiter.	1	In domo sua	5	In domo oppositione, vel in domo pla-	5
	2	In Exaltatione sua	4	In Exaltationis opposit. (neta mali.	4
	3	In Triplicitate sua	3	In peregrinatione, i.e. cū nullā digni-	3
	4	In Terminis suis	2	In terminis malorū. (tatō possederis.	2
	5	In Facie sua	1		
	6	In Hora sua	1		
	7	In Novena sua	1		
	N. His addunt nonnulli. In die sua		1		
Accidentaliter.	8	In domicilio cali 10. ☉ 1. - - -	5	In domo 12. - - - - -	5
		7. 4. 11. - - -	4	- - - 8. - - - - -	4
		2. 5. - - -	3	- - - 6. - - - - -	3
		9. - - -	2		
		3. - - -	1		
	9	In gaudio. - - - - -	1		
	10	In cursu seu motu veloci - - -	2	In cursu tardo vel vacuo. - - -	2
		directo - - -	4	- - - retrogrado. - - -	4
		ascendente - - -	3	- - - descendente. - - -	3
	11	In signo ejusdem sexus - - -	2	In signo diversi sexus. - - -	2
		i. e. cum planeta masculino fuerit in signo masculino			
	12	In gradu ejusdem sexus - - -	3	In gradu diversi sexus. - - -	3
	13	In gradu lucido vel augmētate for-		In gradu tenebroso vel puteali. - - -	
	14	In aspectu ☿ cum bonis. (tunam.	5	In aspectu ☿ cū malis, vel cū retrog.	5
		☿ cū ☉. i. e. in corde ☉is.	5	- - - combustionis cum sole.	5
		* ☿ Δ. - - - - -	3	- - - ☿. - - - - -	3
		□ cum bonis - - - - -	3	- - - □ cum malis - - - - -	3
	15	In obsessione honorum - - - - -	2	In obsessione malorum. - - - - -	2
	16	In apogeo - - - - -	1	In hypogeo. - - - - -	1
	17	In ortu sibi debito, i. e. cū Planeta gaudēt esse orientalis solē sequitur	2	In ortu minus debito. - - - - -	2
	18	In hemisphario correspondente - - -		In hemisphario disconveniente. - - -	
	19	In cap. draconis, vel in hujus vicinia	3	In cauda draconis. - - - - -	3
20	- - - - -		In Eclipsi. - - - - -		
21	- - - - -		In via combusta. - - - - -		
22	In mansione bona (cōpetit soli ☿)		In mansione mala. - - - - -		

diciturque habere debilitates.

N. Non opus est omnia semper pensare, sed saltem principaliora. H.

4. Tabula Terminorum secundum Ptolomaeum.

V	♄ 6	♀ 6	♁ 8	♂ 5	♃ 5
♃	♀ 8	♁ 6	♄ 8	♃ 5	♂ 3
♂	♁ 6	♀ 5	♂ 7	♃ 6	
♁	♂ 7	♀ 6	♁ 6	♄ 7	♃ 4
♄	♁ 6	♀ 5	♃ 7	♁ 6	♂ 6
♁	♀ 7	♁ 10	♄ 4	♂ 7	♃ 2
♂	♃ 6	♀ 8	♁ 7	♀ 7	♂ 2
♃	♂ 7	♀ 4	♀ 8	♁ 5	♃ 6
♁	♄ 12	♀ 5	♁ 4	♃ 5	♂ 4
♄	♀ 7	♁ 7	♀ 8	♃ 4	♂ 4
♁	♀ 7	♀ 6	♄ 7	♂ 5	♃ 5
♄	♀ 12	♄ 4	♀ 3	♂ 9	♃ 2

Secundum Ahabitium.

V	♄ 6	♀ 6	♁ 8	♂ 5	♃ 5
♃	♀ 8	♂ 3	♁ 6	♄ 8	♃ 5
♂	♀ 6	♃ 6	♄ 6	♀ 5	♂ 7
♁	♂ 6	♃ 4	♀ 6	♁ 6	♄ 7
♄	♁ 6	♂ 6	♀ 5	♃ 7	♁ 6
♁	♀ 7	♃ 2	♀ 10	♄ 4	♂ 7
♂	♃ 6	♂ 2	♀ 8	♄ 7	♀ 7
♃	♂ 7	♃ 6	♀ 4	♀ 8	♄ 5
♁	♄ 10	♂ 4	♀ 5	♀ 4	♃ 5
♄	♀ 7	♂ 4	♄ 7	♀ 8	♃ 4
♁	♀ 7	♃ 5	♀ 6	♄ 7	♂ 5
♄	♀ 12	♃ 2	♄ 4	♀ 3	♂ 9

Sic termini Iovis sunt sex gradus, sex scilicet ad 12. Mercurij 8. sequentes
 Atictis priores. Veneris sequentes scilicet à 13. ad 20. &c.

N. 1. Sol & Luna terminos quidem usque ♄, (dicitur medietas maxima.) ☾ non obtinent, sed similes fortitudines dicuntur habere in duobus Zodiaci medietatibus. ☉ à principio ♄ ad finem mali.

N. 2. Ultimi gradus cuiusque signi sunt à principio ☾ ad finem mali.

5. Tabula facierum.

♈	♂ IO	☉ IO	♀ IO
♉	♀ IO	☾ IO	♁ IO
♊	♁ IO	♂ IO	☉ IO
♋	♀ IO	♀ IO	☾ IO
♌	♁ IO	♁ IO	♂ IO
♍	☉ IO	♀ IO	♀ IO
♎	☾ IO	♁ IO	♁ IO
♏	♂ IO	☉ IO	♀ IO
♐	♀ IO	☾ IO	♁ IO
♑	♁ IO	♂ IO	☉ IO
♒	♀ IO	♀ IO	☾ IO
♓	♁ IO	♁ IO	♂ IO

Sic ♁ sibi vendicat Leonis gradus 10. priores. ♁ 10. sequentes scilicet usque ad 20. ♁ sequentes ad 30. & sic consequenter per omnia signa.

Hinc si ♁ sit in 10. gradibus prioribus ♄ dicitur in facie sua esse.

6. Tabula Horarum Planetarum.

hora diurna	h. nocturna	Dies	♁	♂	♁	♂	☉	♀	♁	♁
1	8	3 IO	♁	♁	♂	☉	♀	♀	☾	
2	9	4 II	♁	♂	☉	♀	♀	☾	♁	
3	10	5 12	♂	☉	♀	♀	☾	♁	♁	♁
4	11	6	☉	♀	♀	☾	♁	♁	♁	♁
5	12	7	♀	♀	☾	♁	♁	♁	♁	☉
6	1	8	♀	☾	♁	♁	♁	♁	☉	♀
7	2	9	☾	♁	♁	♁	♁	♀	♀	

Numerantur horæ planetarum diurnæ ab ortu solis ad occasum 12. toridemque nocturnæ ab occasu ad ortum, adeoque hora diurna 1. & 8. diei Saturni consecratur Saturno. 2. & 9. Iovi. Nimirum in superiori columna numerantur dies; in priori descendente horæ diurnæ, in altera descendente, horæ nocturnæ, quibus è regione correspondent planetæ illis horis his diei, in suprema columna, exhibiti, dominantes, e. g. die ☉ hor. 4. diurna dominatur ☾, &c.

7. De Novenis.

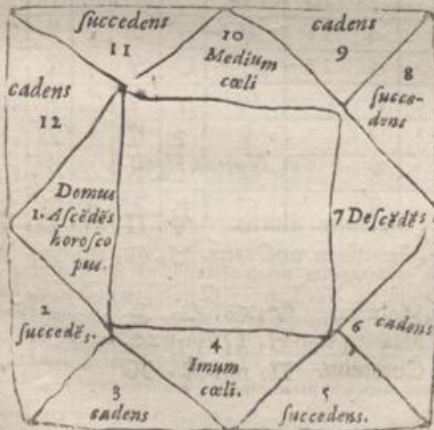
Sapientes Indi diviserunt quodlibet signas, quasi nonas partes; continet igitur quatuordecim in partes 9. quas vocaverunt novenas, quilibet novena seu nona pars gradus 3 1/2.

Tabula Novenarum

	I	2	3	4	5	6	7	8	9
V	♂	♀	♃	♄	♅	♆	♇	♈	♉
♊	♀	♃	♄	♅	♆	♇	♈	♉	♊
♋	♃	♄	♅	♆	♇	♈	♉	♊	♋
♌	♄	♅	♆	♇	♈	♉	♊	♋	♌
♍	♅	♆	♇	♈	♉	♊	♋	♌	♍
♎	♆	♇	♈	♉	♊	♋	♌	♍	♎
♏	♇	♈	♉	♊	♋	♌	♍	♎	♏
♐	♈	♉	♊	♋	♌	♍	♎	♏	♐
♑	♉	♊	♋	♌	♍	♎	♏	♐	♑
♒	♊	♋	♌	♍	♎	♏	♐	♑	♒
♓	♋	♌	♍	♎	♏	♐	♑	♒	♓
♈	♌	♍	♎	♏	♐	♑	♒	♓	♈

Sic ♀ existens in ♌a novena prima (i. e. in gradu 1. 2. 3. & quarti gradus minut. 30.) dicitur in sua novena esse.

8. Domus seu Domicilia caelestia.

Domuum harum erectionem aliunde, & præcipue ex Ephemeridibus addiscere oportet.

9. Gaudere dicuntur Planetæ vel ratione suæ domus, vel ratione domiciliorum cœlestium seu horoscopi. Suæ domus ratione gaudet Planeta, quando est in domo suâ maxime familiari (ratione scil. temporis diurni nocturnive.) Sic gaudium H (planetæ sc. diurni) est in ♋ , (domo H diurnâ:) ♈ in ♈ , ♉ in ♎ : ♀ (planetæ nocturni) in ♌ (domocius nocturnâ:) ♊ in ♊ . Reliqui ♄ & ♃ , quia domum unicam habent, & in ea gaudent. Quoad domos cœlestes gaudet H in domo 12. ♋ 11. ♈ 6. ♄ 9. ♀ 5. ♊ 1. ♃ 3.

N. Sunt & alij modi gaudiorum, e. g. 1. ratione triplicitatum. Sic ♄ gaudet in triplic. Δ ea: sic & ♃ quia complexionis est ignea: ♃ in ♌ : ♈ & ♀ in Δ : H in ♌ . 2. quando Planeta est in dignitate amici vel amica, tunc, dicitur gaudere, &c.

10. Cursus Planetarum est 1. velox tardusve. 2. directus vel retrogradus. 3. ascendens vel descendens: Planeta motu velox dicitur, cum directò movetur, quippe tunc motus eius velocior est motu medio: Tardus e contra, cum retrogradè incedit. Directus dicitur, cum secundum successione signorum fertur, in directi sui Epicycli circumvolutione; Retrogradus cum contra signorum successione retrovolutione sui Epicycli. Ascendens, cum ab Ecliptica versus septentrionem declinat; unde & eodem modo septentrionalis dicitur: Descendens, cum ad meridiem; unde Meridionalis dicitur. Cuius doctrina ex Ephemeridibus sumendâ.

N. Sol quia caret Epicyclo, ab hac consideratione alienus est. Similiter & in ♃ , propter velocissimum motum, retrogressio non animadvertitur.

11. Natura Signi.

Signa { Masculin. diurna. ♌ , ♈ , ♉ , ♋ , ♍ , ♏ , ♐ , ♒ , ♓ .
sunt { Fœminin. nocturna. ♊ , ♌ , ♎ , ♐ , ♒ , ♔ , ♖ , ♘ .

Signa { Mobilia ♌ , ♎ , ♐ , ♒ .
{ Fixa ♈ , ♉ , ♋ , ♍ .
{ Commun. ♊ , ♌ , ♎ , ♐ , ♒ .

12. Natura graduum.

1. Tabula graduum masculinorum & femininorum.

♃	8. m.	1. f.	6. m.	7. f.	m.	
♄	5. f.	6. m.	6. f.	4. m.	3. f.	6. m.
♅	5. f.	11. m.	6. f.	4. m.	4. f.	
♆	2. m.	6. f.	2. f.	11. m.	7. f.	
♇	5. m.	3. f.	7. m.	8. f.	7. m.	
♈	8. f.	4. m.	8. f.	10. m.		
♉	5. m.	10. f.	5. m.	7. f.	3. m.	
♊	4. m.	10. f.	3. m.	8. f.	5. m.	
♋	2. m.	3. f.	7. m.	12. f.	6. m.	
♌	11. m.	8. f.	11. m.			
♍	5. m.	10. f.	6. m.	4. f.	2. m.	3. f.
♎	10. m.	10. f.	3. m.	5. f.	2. m.	

E.g. gradus priores 8. ♃. sunt masculini, sequens 1. (9. ♄.) est femininus, &c.

N. 1. Gradus masculini dicuntur, quod Planetam masculinam in eis existentem fortiores reddant: feminini vice versa.

N. 2. Alij aliter procedunt, primūque signorum gradum masculinum faciunt, secundum, femininum, 3. iterum masculinum, & sic deinceps. Verū ratio prior qua Alcabitia adscribitur, communior est.

13. Tabula graduum tenebrosorum, lucidorum & vacuorum.

♃	ten. 3.	luc. 5.	ten. 8.	luc. 4.	Vac. 4.	luc. 5.	Vac. 1.
♄	ten. 3.	luc. 4.	Vac. 5.	luc. 3.	Vac. 5.	luc. 8.	ten. 2.
♅	luc. 4.	ten. 3.	luc. 5.	Vac. 4.	luc. 6.	ten. 5.	Vac. 3.
♆	luc. 12.	ten. 2.	Vac. 4.	fum. 2.	luc. 8.	Vac. 2.	
♇	ten. 10.	fum. 10.	Vac. 5.	luc. 5.			
♈	ten. 5.	luc. 3.	Vac. 7.	luc. 6.	fum. 6.	Vac. 5.	ten. 3.
♉	luc. 5.	ten. 5.	luc. 8.	ten. 3.	luc. 6.	Vac. 3.	
♊	ten. 3.	luc. 5.	Vac. 6.	luc. 6.	fum. 7.	Vac. 5.	ten. 3.
♋	luc. 9.	ten. 3.	luc. 7.	fum. 4.	luc. 7.		
♌	ten. 7.	luc. 3.	fum. 5.	luc. 4.	ten. 3.	Vac. 3.	ten. 5.
♍	fum. 4.	luc. 5.	ten. 4.	luc. 8.	Vac. 4.	luc. 5.	
♎	ten. 6.	luc. 6.	ten. 6.	luc. 4.	Vac. 3.	luc. 3.	ten. 2.

E.g. gradus priores 12. ♇, sunt tenebrosi, 10. sequentes fumosi, &c.

N. Lucidi gradus insunt pulchritudinem ac serenitatem temporis, adeoque fortunati sunt; tenebrosi, ac fumosi contra. Vacui dicuntur, quod opera, qua sub eis

1. Tabula graduum putealium. Azemenon, Augmentantium fortunam.

♃	6	11	19	23	29	19								
♄	5	13	18	24	25	26	3	15	27	30	6	7	8	9
♅	2	12	17	26	30		11	1						
♆	12	17	23	26	30		1	3	14	15	7	9	$\frac{11}{2}$	15
♇	6	13	15	22	23	28	2	5	7	10	19	27		28
♈	8	13	16	21	25		3	13	20	30				
♉	1	7	20	23	30		3	5	21	24				
♊	9	10	17	22	27		7	12	18	20	19	29		
♋	7	12	15	24	27	30	13	20			1	7	18	19
♌	2	7	17	24	28		13	14	20	24	26	27	28	29
♍	12	17	24	29			7	16	17	20	18	26		
♎	4	9	24	27	28		13	20						

Sic puteales gradus arietis sunt 619.1119 &c. idem de Azemenis, & Augment.

Puteales dicuntur, quod Planeta in eis est quasi in puteo, i. e. debilis influentia quoad calorem & quoad alia opera utilia: atque communiter quando Planetae superiores in iisdem existunt, frigus ac humiditas seu pluvia generatur.

Azemenia sunt gradus debilitationis corporum, &c.

14. Aspectus Planetarum.

Conjunctio est cum duae stellae in eundem coincidunt gradum.

Esse in corde solis, i. e. esse unitum cum sole intra minuta 16.

Esse in combustionem solis, i. e. verificari in intervallo quod est ultra minuta illa 16. ad gradum usque 12. (alii ad 6.) Et hoc idem sub radiis solis esse dicunt.

15. Obsessio.

Obsessus Planeta dicitur, cum utrinque planetis binis clauditur, id est, cum inter duos planetas existit; ita tamen ut neuter sit in orbe seu ambitu radiorum alterius.

Ambi

CAPVT XXV.

65

Ambitus autem radorum non omnibus æqualis est. ☉ spargit radios vtrinque ad grad. 15. i. e. antrorsum 15. & retrorsum 15. ☾ vtrinque radios mittit ad grad. 12. ☿ ad 9. ♃ ad 9. ♄ ad 8. ♀ ad 6. ♁ ad 5.

16. Apogeeum & hypogeeum.

Apogeeum est punctum in Epicyclis vel Eccentricis, in quo planeta collocatus, longissimè à centro terræ distat. Hypogeeum econtra, quo proximè ad terram accedit.

17. Ortus planetarum ad Solem trutinatur, dicunturque Planetæ oriari ante solem cum ortum solis præcedunt, post solem cum post solis occasum apparere incipiunt: Hinc sunt

Planetæ { Orientales, i. e. orientali ortu fortes ♃, ♄, ♀.
Occidentales, i. e. occid. ortu fortes ♁, ♁ & ☾.

N. ♃, ♄ & ♀ sunt orientales à ☉ sua cum ☉ usque ad ♁. Occidentales ab ♁ ad ☉. ♁ & ♁ sunt orientales cū mane ☉ antecedunt, occidentales cū vesperi apparere incipiunt. Cest occidentalis à ☉ ad ♁, i. e. aucta lumine, orientalis ad ♁ ad ☉, i. e. diminuta lumine.

18. Hemisphærium duplex est, diurnum quod est supra Horizontem; nocturnum quod est infra.

19. Caput & cauda Draconis, sunt intersectiones Eclipticæ ac orbis ☾, quarum loca ex Ephemeridibus citanda sunt. Caput Drac. bonum est cum bonis, malum cum malis, estque masculinum. Cauda mala cum bonis est, bonaque cum malis, estque fœminina.

20. Via combusta est inter ☿ & ♁. 13. ad ☿. 9.

21. Eclipsin patiuntur ☉ & ☾.

22. Mansiones tribuuntur soli ☾. eaque numero 8. adeoque mansio quælibet determinatur vigesima octava parte totius circuli, scil. 0. 12. m. 51. sec. 255. mensuratione sc. incepta à 1. ☿. ♃, & secundum seriem signorum continuata. Hinc prima ☾ mansio est ab ♃, ☿. 0. ad ☿. 12. m. 51. sec. 255. mansio secunda, ad ☿. 24. m. 42. sec. 52. &c. Ex his gradibus reputantur ut plurimum mala esse influentiæ mans. 16. 18. & 26.

N. Alij mensurationem instituunt (non in sphaera nona, sed) in sphaera 8. id est, asterismis signata.

CAP. XXVI.

De Modo colligendi.

Modum colligendi peculiarem in colligendis natiuis nonnullis obseruari comperimus, eumque diuersum tum ratione collectionis sursum deorsum, tum quoque ratione situs colligentis.

Ratione collectionis deprehenduntur in nonnullis diuersæ vires pro diuersa collectione sursum deorsum facta. Sic helleborus si colligitur, inquit Mars. Ficinus (lib. de sanit. studiosor.)

siue folium deorsum trahas siue sursum, hoc subito tactu fieri creditur, ut vel deorsum vel sursum humores ducat. Sic & sambuci radix si sursum euellatur, per superiora purgat; si e contra deorsum per fossam subtus factam trahatur, mouet aluum, eiusdem sambuci iuli quoque si sursum, cacumen versus decerpantur, mouent vomitum; e contra si deorsum eisdem decerpseris, aluum laxant.

De situ colligentis ait Agrippa Phil. lib. 1. cap. 48. Collecturos herbam Uni vel ♂ iubent ad orientem spectare, vel meridem. Primum quia

gaudent (♂ & ♀) esse orientales à Sole; alterum quia principalia eorum domicilia scilicet ☉, ♀, ♁, signa sunt meridionalia. Similiter ♃ & ♄. Collecturi vtero rem ♀ ream, ♁ lem vel ☾ rem, spectare iubentur versus occidentem, quia gaudent esse occidentales: vel contra septentrionem, quia domicilia eorum principalia, quæ sunt ♃, ♀, ♁, ♄, signa sunt septentrionalia. Sic in opere solari spectandum est contra orientem vel meridiem: quin potius semper ad ipsum solare corpus atque lumen.

C A P. XXVII.

De Asseruatione, ac primum de tempore seu duratione asseruationis.

Asseruationis est, qua res medicamentales vsui repositæ asservantur.

N. Scopus asseruationis est res medicamentales vsui reseruare: Circumstantia igitur eò dirigi debent, vt. quantum fieri potest, res integra, vsuique idonea quouis tempore in promptu sint.

Res asseruandæ sunt tum natiuum præparatæ.

Circumstantiæ Asseruationis præcipuæ sunt tempus, locus & modus adaptandi.

Tempus Asseruationis, dico quâdiu res asseruari potest: Vnde Canonès.

Tempus asseruationis ne sit vltra terminum durationis; Etenim quia vires cum tempore euanescent, non nisi cadauer inutile tandem relinquuntur. Accidit hæc euanescentia, in aliis citius, in aliis tardius, prout res solidioris vel minus solidæ sunt substantiæ. Nimirum sunt, quarum vis facile dissipatur, harum asseruationis breuioris erit temporis: sunt e contra, quarum natura solidior, adeoque corruptioni magis resistit; earum itaque duratio erit quoque diuturnior v. g. lignorum & sim. Hinc, constituitur,

I. TEMPVS SEV DURATIO NATI-
VORVM. *Mine*

Mineralia pleraque (exceptis sulphureis atque aqueis quibusdam) quia solidioris ac durabilioris sunt naturæ, durationis quoque diuturnioris censenda sunt.

E vegetabilibus. 1. *Flores* quamdiu odorem, colorem & saporem retinent, asseruari possunt: Vix autem, (exceptis paucis) semestre durant, mutandi igitur annuatim. Schænanthos autem flores decennium durare aiunt.

N. *In genere de floribus notandum, eò commodius in usum modicum illos captari quò fuerint recentiores; puta, nisi humiditas obstr, quæ ex nascencia est reliqua.*

Herbe diutius quidem asseruari possunt, præstat tamen singulis annis mutationem instituere.

Semma quò calidiora, actiora magisque aromatica sunt, eò quoque durabiliora, ideoque pro re nata biennium ac triennium integra seruari possunt, minutiora tamen ac frigida minora singulis annis mutare fas est, seruandaque sunt diligenter, ne rancescant.

Fructus quotannis mutandi sunt. Exoticj tamen duriore cortice ac crusta vestiti, per duos tresue annos durant. verbi Gratia, Myrobalani.

Radices parua, tenues, raræ, anno quolibet mutantur, vt Asari, Asparagi & simil. Magnæ crassa præditæ substantia biennium, vel triennium integra manent, vt Aristolochia, bryonia, gentiana, rheum ponticum,

Triennio seruari potest vterque hel-leborus.

Cortices in annum perdurant & vltra.

Gummi & resinæ durabilioris sunt naturæ.

Animalia, horumque partes, vires suas vegetas obtinere creduntur, quandiu incorrupta seruantur; id quod rancido fœtore, sapore, situ atque coloris mutatione dignosci potest. Durabiliores autem sunt partes quæ sicciores ac solidiores: corruptibiliores, quæ molliores, & hæ singulis annis mutari solent.

II. TEMPVS SEV DURATIO PRÆPARATORVM.

Aceta infusa quotannis mutare conuenit, vel affuso nouo aceto infusisque nouis materialibus renouare.

Aque stillatiæ phlegmaticæ singulis annis vel mutandæ vel renouandæ sunt. Renouationem dico, quâ aqua recentibus plantis superfunditur, denuoque destillatur. Aquæ spirituosæ diutius seruari queunt.

Balsama aromatica annos duos tresue durabilia sunt.

Cerota Vix ad annum durant.

Clyster, quia vt reliqua decocta facile corrumpitur, nullus exstat paratus, sed ex tempore præparatur.

Collyria sicca, cum trochiscis conueniunt.

Condita fructuum, biennium durant.

Confecta, quia saccharo circumalata sunt, diutius durant quam nativa.

Conserua vnius sunt anni.

Decocta, quia intra dies paucos corruptioni obnoxia sunt, nulla profu exstant, sed recenter parantur. Et huius rei gratia species certorum decoctorum officinis in promptu sunt v. g. decocta pectoralia. Vide lib. 2. c. 49.

Electuaria lenitiua intra annum ferè imbecilliora fiunt: solutiuum virtus ad sesquiennium perdurat.

N. *Renodens* durationem hanc regulam includit: quo *Electuaria* quauis gratiora sunt, eo citius hebescit illorum energia ac facultas.

Elixir, quia spirituosum est, si bene muniatur, quo minus exhalet, aliquot annos seruari potest.

Emplastra vix ad sesquiannum durant, quin nimis sicca euadant.

Extracta duriora in plures annos perdurant, nec facile præter exsiccationem quid detrimenti contrahunt.

Fecula Vegetabilium singulis annis renouari queunt, integræ tamen manent biennium & ultra.

Flores variant pro diuersitate materiæ vnde sublimantur.

Iulepi ex præscriptionibus recenter parantur. Iulebus enim rosatus ac violetus in consistentia. Syrupi asseruantur.

Loboch siue *Folegmata* quæ amygdalas, pincas, & semina frigida

rancedini opportuna recipiunt, vix ultra annum durant, reliqua ad biennium pertingere queunt.

Magisteria præcipitatione parata, quia ex rebus fiunt durioribus ideoque nec facile corruptibilia sunt, asseruari in annos tres pluresue poterunt.

Morselli etsi itidem aliquandiu integri manere apti sint, præstat tamen recentes adhibere, præcipue si fortè simplicia rancori obnoxia continuerint.

Olea expressa temperata, vt amygdalorum, sesaminum, ex pincis & sim. intus præsertim sumenda vix ultra mensem sine rancore seruantur: frigida, vnius sunt anni: calida per duos vel tres durant. Ex fructibus odoratis quæ exprimuntur, (vt è Nucista,) semestri seruari possunt.

Destillata, diutius durant. *Insolata* quotannis fere vel biennij decursu mutari solent.

Pilule tum ob duriorem compagem tunc ob aloen, quam pleræque recipiunt, ad annos duos tresue pertingunt, præsertim quæ opium continent.

Preparata in specie sic dicta, quia per se durioris ac minus volatilis sunt essentiæ, duos tresue annos integra manent.

Pulueres præstat adhibere recentes.

Rob singulis annis mutantur.

Rotule ex tempore fere fiunt.

Salia in annos aliquot durabilia sunt

sunt præfertim crystallifata.

Species aromatica singulis annis, vel sesquiennali periodo renouanda sunt.

Spiritus si bene custoditi fuerint, quò minùs exhalant, diu durare possunt.

Succi liquidì mutantur quotannis: Duriusculi ac inspissati diutius durant, scil. in annos duos, tres & ultra.

Syrupi simplices annuali periodo mutari volunt: Compositi ac aromatici biennali.

Tinctura in pulueribus durabiles sunt annis aliquot: tincturæ liquidæ durabiles sunt pro diuersitate mēstruorum.

Trochisci & Collyria sicca annum durant vnum. Excipe qui opium continent, seminaque rancori obnoxia, nimirum illi ad sexennium vsque pertingere possunt; hi breuis sunt durationis, nec annum integri manent.

Vnguenta ad annum vel sesquiennium vt plurimum seruantur.

CAP. XXVIII.

De Loco Asseruatiōis.

Locus asseruatiōis vel generatiōis consideratur vel *speciatim*.

Generatiōis consideratur locus, tum ratione domicilij, tum *asseruatiōis*, vbi scil. natia siccantur & asseruantur.

Locus in genere eligendus est purus asseruandoque medicamento conueniens, sublimis, siccus, peruius, septentrionem meridiemque spectans. Vitandus econtra locus impurus, puluerulentus, subterraneus, vliginosus, insolatus, infumatus, &c. Custodiendæque sunt res ne à radiis solis vrantur, neque squalore tecti vel murorum madefiant. Quinimò, non abs re foret, in peculiari camera seu hypocausto, super scamnis ac asscribus, herbas rara stratificatione, blandi caloris beneficio siccare, postmodumque vasis mundis impositas asseruari.

Speciatim consideratum locum exhibent *vasa asseruatiōis*, scilicet ampulla, arcula, capsula, fictile, lagena, oila, phiola, pyxis, sacculi, scatula, theca, vitra, vitra saccharina, vrcei. Hæc talia adhibere oportet, qualia rerum asseruatiō exigat, vt integræ scilicet maneant, neque à vase saporem, aut qualitatem alienam contrahant.

Mineralibus; Terra scatulis vel arculis ligneis asseruari poterunt.

Salina ligneis custodiuntur vel vitreis non metallinis, reponunturque loco sicco.

Aquea vitris vel vrceis vitreatis.

Vegetabilibus: Flores siccantur in umbra reponunturque (maximè qui iucundum odorem halant) arculis ziliaceis.

Herbae siccantur in umbra, nisi quae scapo sunt crassiore aut foliis humidioribus ac adeo proclives ad putrefactionem; nimirum hæ calore intensiore solis scil. vel similis exiccari possunt: Vbi probè siccata fuerint, includuntur sacculis lineis, vel quod melius est arculis ligneis, ut à pulvere tutæ sint.

Semina asseruantur loco sicco, vasculis ligneis vel vitreatis, chartisque ut eo diutius & sine impuritate perdurent inuoluuntur.

Fruetus, scaturis, pyxidibus vel sportis continentur.

Radices asseruandæ sunt in aëre sicco, ut exsiccentur: Minores, rariore, & quarum vires solis vel ignis calore facilè dissipari possunt, in umbra & vento exsiccandæ sunt, ut apij, fenicul. &c. Crassiores igne, sole vel vento siccantur, ut Bryon. Gentian. mandrag. rheipontic.

Cortices arculis ligneis, locoque sicco asseruantur.

Gummi ac resinæ sicca, sicco loco atque ligneis vasis includuntur: liquidiores, vrcis.

Ex *Animalibus*. Animalia horumque partes sicciore in pyxidibus ligneis reponuntur, ut ossa.

Adipes & medullas, vasis, vrcis, vel figulinis vel vitreatis recondere conuenit, locoque frigido ac sicco asseruare.

Preparata.

Aceta ac aquæ stillatitiæ vitreis va-

sis lagenisue, locoque temperato commodè seruantur.

Balsama illa odorata pyxidibus stanneis (melius vitreis) benè occlusa seruantur: liquidiora, stillatitia simili modo seruanda sunt, quo olea stillatitia & spiritus.

Cerata asseruantur ut emplastra.

Condita & sim. figulina potius, quam stannea vasa expetunt.

Confectiones saccharo obductæ, ligneis arculis reconduntur locoque moderatè calido ac sicco locantur.

Conserua, Eclegmata, Elethuaria, Vasis figulinis vitreatis potius quam stanneis asseruantur.

Emplastra ac cerata vesica aut charta quæ liquatam ceram imberit, obuoluuntur, atque sic arculis vel pyxidibus siccis inclusa tenentur.

Extracta vasis figulinis vel vitreis amplioris orificij, ut spatula depromi possint seruantur; vel si sicciore fuerint, ut pilulæ reponuntur.

Fecula, Flores, &c. Vitris vel prorenata seruantur.

Morselli, ut confectiones custodiuntur.

Olea infusa atque expressa in vasis vitreis vel figulinis vitreatis reponuntur. *Destillata* in vitris angusti orificij.

Pilule inuoluuntur vesica vel charta cerata, recondunturque in thecis siccis, ligneis, vel stanneis loco sicciore.

Præpa.

Preparata vitris custodiuntur locoque sicco.

Rotule vt confectiones arculis ligneis seruantur, locoque sicco.

Salia vitra postulant, locumque sicciorem.

Species aromaticæ coriaceis sacculis probè confutis, vel in vitreis aut ligneis vasis optimè seruantur.

Spiritus vitra benè obturata exigunt, adeoque angusti orificij locumque temperatum vel frigidiorum.

Succi liquidi in vitris angusti orificij asseruantur, superfuso aliquantu-

lo olei amygdalini, oliuarum, vt à situ conseruentur; inspissati succi cum Extractis conueniunt.

Syrupi non detinentur rectius quàm in figulinis vasis vitreatis, præsertim ij qui per se acidi sunt, quos omnino in vasis figulinis vitreatis parari ac detineri oportet, quippe noxam mineralem ex metallinis vasis facile eliciunt.

Trochisci in pyxidibus ligneis commodè reponuntur.

Vnguenta ac Linimenta vasis figulinis, partim quoque pyxidibus stanneis conclusa tenentur.

CAP. XXIX.

De Modo adaptandi ad asseruationem,

Modus adaptandi variat, prout *Mores integra in partes dissecta, repurgata vel secus asseruari postulat, vel pro vt diuerso situ est collocanda aliudue expetit, cuius auxilio à corruptione conseruetur. Succis superfunditur oleum, camphora semini lini imponitur, &c.*

Flores asseruantur vt plurimum à caulibus ac foliis suis herbaceis segregati.

Herba seu folia si grandiora fuerint, caulibus crassioribus, seorsim à caulibus decerpta reponuntur: sin contra caulibus sint tenuioribus, vnà cum hisdem asseruantur nec raro vnà cum floribus.

Radices, aliæ seruantur integræ, vt aristolochia, gentiana, hermodacty-

lus, satyrium; &c. aliæ in taleolas dissectæ, vt bryonia, enula, iris, &c. Similiter adimitur nonnullis lignosa matrix, vt feniculo, petroselino, &c.

Fructus. E.g. Poma collocanda sunt vt pediculi deorsum, flores sursum spectent. Quinimo frumento v. g. hordei semini poma imposita diutius durant.

Carnosa animalium partes, lauantur primum pro libito, cū vino vel decocto conuenienti, hinc exsiccantur in furno, siccataque foliis congruis, e.g. absinthij ne putrescant inuoluta asseruantur. Sic pulmones parantur extractâ primum aspera arteria. Sic parantur & Epata, Lienes &c.

Res pingues & oleosa lauantur in aqua

aqua aliquoties donec puræ euaserint. Hinc lento igne liquantur, colantur, effundunturue super frigidam, vt sordes ad fundum secedant, vel in spumam colligantur; post reponuntur in locum frigidum quo seruantur. Sic lauantur *axungia, seu, medulla* &c.

N. Alij *adipes* solâ lotionem purgatas asseruant, lotionemque nolunt ex aqua frigida scilicet hac ratione adipem non modo solidioris substantia, sed & coloris candidioris manere autumant: Alij aquam salisam lotioni adhibent, dein dulcorant & vt rancefcant aliquid salis pro asseruatione

ne admiscem; Alij *Vino pinguedines* abluunt, quò magis abstergantur.

Membranosa partes vt intestina secundum longitudinem secantur, abluuntur (vino vel decocto conuenienti) in frustra dissecta exsiccantur (in clibano) ac seruantur, inuoluta foliis conuenientibus.

Sanguis repurgatur à sero, hinc exsiccat in furno.

Fella detrahuntur à jecore, præligatisque filo viis introitus & exitus, siccantur in camino suspensa.

Coagula exsiccata fumo aut sole asseruantur.

C A P. XXX.

De Vsurpatione

Vsurpatione est medicamenti administratione.

Circumstantiæ quas in vsurpatione consideramus sunt: *Vires, Vsus* seu modus vtendi. *Formula* ac denique *Dosis* seu quantitas.

Virium ratione Medicamentum est.

Astringens συσπικνόν, i. e. Oscula vasorum ocludens, Talia sunt frigida, substantiæ crassæ, acerbæ, austera, &c. Opponitur aperientibus.

Adurens, *pyroticum* quod adurit. Suntque 1. *Vesicantia*. 2. *Escharotica*. 3. *Cautica*.

Alexiterium, *Alexipharmacum*, i. e. Venenis resistens, cor ac Spiritus Vitales roborans, ne venenum facile admittant.

Anodynum, i. e. dolorem leniens, siue narcoticum id sit siue paregoricum: Sæpius tamen de paregoricis dicitur.

Aperiens ἀσπικνόν, i. e. vasa refertans. Talia sunt calida, sed non vltra gr. 2.) substantiæ tenuis. Opp. & viscosis adstringentibus.

Apoplegmatizans, quod extremum est cerebri in palatum & os detrahit, siue id mastictur, siue gargarifetur, siue palato illinatur. Talia sunt calida, acria, vel tota substantia agentia.

Arthriticum arthriticum quod nervo generi ac articulis familiare est.

Attenuans λεπτοσπικνόν, i. e. crassos, viscidos, frigidos, humores incidens dissoluens. Talia sunt cal. gr. 3. substantia.

stantiæ tenuis, vt mordicantia, sal-
sa, amara, nitrosa: Opp. incrassan-
tibus.

Attrahens ἐλκτικόν, i. e. humores ac
spiritus è corpore in superficiem al-
liciens. T. S. Calid. 2. 3. 4.

(N. gr. 4. *Vescicæ vel ruborem indu-
cunt*) tenuis substantia. His accense, qua
attrahunt totâ substantiâ. Sic venenum
attrahit venenum.

Bechicum quod leniendæ tussi com-
paratum. Specialiter tamen quod
sputum promouet.

Calsariens quod calorem excitare
potis est.

Cardiacum, quod cordi familia-
re.

Carminatum, i. e. flatus discuti-
ens. T. S. imprimis semina calida
maiora dicta.

Καταγματικόν quod fractis ossibus
solidandis conuenit.

Catharticum, quod superfluam
carnem, cui adhibetur, absumit.

Catharticum, i. e. purgans siue ἀνω
siue κάτω id fiat, potissimum tamen
de deiectionis dicitur.

Cauterium causticum, cauterizans
Escharoticum, quod non solum in-
curem, sed in carnem subiectam adu-
tendo agit.

Cephalicum, i. e. capiti familiare.

Cholagogum, quod bilem flauam
purgat.

Cicatrizans ἐπικλωτικόν cicatricem
inducens. T. S. quæ non solum id
quod influit sed humorem, qui in ipsa
carne continetur consumunt, vt hac
ratione in cutem caro mutetur. Sunt

vehementer siccantia crassæ S. adstri-
ctoria.

Κολλητικόν, i. e. glutinatorium.

Condensans πυκνωτικόν, id est, po-
ros cutis contrahens. T. S. aquea
ac frigida debilius contrahentia seu
subadstringentia, subauftera, suba-
cerba (non adstr.) Opp. Rarefacien-
tibus.

Confortans, confortatiuum: quod
proprietae quadam partem aliquam
respicit, roborat & confortat.

Constringens, idem quod obstruens:

Corroborans, idem quod confor-
tans.

Corrodens, corrosiuum. καθαρτικόν,
quod excrementem carnem tollit T.
S. Calida 4. gr. tenuis substantiæ, se-
pticum, acri mordacia.

Deiectionis, id est per aluum pur-
gans.

Densans idem quod condensans,

Detergens. Vide extergens.

Diaphoreticum est. 1. idem quod su-
dorificum. [T. S. Eadem cum diure-
ticis] 2. idem quod discutiens.

Discutiens, resoluens est. quod fla-
tus discutit, hinc & humores.

Diureticum quod τὸ serosum & a-
quosum sanguinis ad renes & vesi-
cam deducit, vt inde eiiciatur. T.
S. cal. 3. tenuium partium, inciden-
tia.

Ἐκβολία, i. e. foetum ac secundinas
eiicientia.

Eccoproticum, id est, aluum la-
xans fecesque tantummodo detur-
bans.

Emeticum. i. e. Vomitorium.

Ἐμμαναγωγόν, menses ciens.

Emolliens μαλακτικόν: quod humores concretos ac congelatos fundit. T. S. Cal. 2. nonnihil sicca & Emplastica.

Emplasticum, i. e. glutinosum quod parti cuiquam illicum tenaciter adhærescit ac poros implet T. S. Sicca ac terrea citra acrimoniam.

Empbraëtica, sunt Emplastica quæ poros suo lentore obtuunt & opplent. T. S. humida, tenacia; vt olea. Opp. Ecphraëtico.

Ἐναιμδόν est *κολλητικόν*, quod cruentis vulneribus adhibetur sanguinem sistendi gratia.

Epaticum, quod Epati familiariter conuenit.

Epuloticum vel *Synouloticum*, quod vlceri cicatricem inducit. Vide cicatrizans.

Erodens, idem quod corrodens.

Errhinum: quod pituitam (non è ventriculo cerebri, sed) circa meninges hærentem ad nares prolicat, adeoque citra sternutationem. Talia S. Calida ac nitrosa.

Expectorans Vide bechicum.

Extergens ἰσφακτικόν i. e. lentos & glutinosos humores cuti adhærescentes eluendo infarctu liberans. T. S. Siccantia tenuis substantiæ, nitrosa, amara.

Glutinosum, i. e. Emplasticum.

Glutinans, glutinatorium κολλητικόν, quod agglutinat & coniungit solutas partes. T. S. quæ plus siccant quàm Sarcotica, nihil detergant, sed potius

adstringunt.

Humectans; quod humidum reddit.

Hydragogum, quod serum seu aquas purgat.

Hypnoticum, quod somnum conciliat, somniferum.

Hystericum; quod vtero familiare est.

Incidens, idem est quod attenuans.

Incrassans παχυντικόν, i. e. tenuiores & liquidiores succos reddens crassiores. Talia S. frigida aut temperata citra acrimoniam crassæ & terreæ substantiæ. Opp. attenuantibus.

Indurans: *σκληρωτικόν*, quod quasi congelat & distendit. T. S. frigida gr. 2. 3.

Lac generans, quod sanguinem probum generat, attenuat & ad mammillas deducit.

Lac imminuens, quod lactis generationem impedit.

Laxans χαλαστικόν, i. e. materiam quæ in flatu declinat tensionemque causat attenuans & discutiens. T. S. modicè calfacientia, largius humectantia substantiæ tenuioris:

Lithonripticum, quod calculum atterit & ejicit.

Μαυρανσ, πεπτικόν, εκπυρτικόν, id est, puris generationem iuuans. T. S. Temperatè calida, humida & Emplastica.

Melanagogum, i. e. atram bilem educens.

Menses mouens ἐμηνιαγωγόν, quod obstructions in utero aperit, sanguinemque eò deducit.

Narcoticum, Stupefaciens, quod stuporem infert, atque dolorem stupefaciendo lenit.

Nephriticum, quod renibus familiare est.

Nervinum, Νευρωτικόν artheticum quod neruoso generi conuenit.

Obstruens, i. e. oscula vasorum occludens. T. S. frigida & astringentia, substantiæ crassæ; austera acerba.

Ophthalmicum, quod oculis conuenit.

Oticum, quod auribus familiare est.

Odontalgicum, quod dentium dolores sopit.

Paregoricum est anodynum, quod blando suo calore corporis calorem fouet fouendoque meatus referat. laxat, emollit, discutit. T. S. temperata tenuis substantiæ.

Philtrum φίλτρον, quod amorem conciliare creditur.

Phlegmagogum, i. e. pituitosum humorem purgans.

Polychrestum, quod multis viribus pollet.

Psilothrum ψιλοθρον, i. e. depilatorium.

Prarmicum, i. e. Sternutatorium.

Purgans: quod humores è corpore vel per os, vel per anum educit.

Pus generans: Vide maturans.

Putrefaciens, Σηπτικόν: quod acrimoniã, &c. calori natiuo infensissimum, eumque vel fugat vel eius symmetriam destruit. Talia sunt mordicantia, acria, vt ρ.

Pulmonicum: quod pulmonibus familiare est.

Rarefaciens ἀραιωτικόν: i. e. cutis meatus referans. T. S. calida moderate, sicca, substantiæ tenuis.

Refrigerans: quod frigus inducit.

Repellen, ἀποκρυστικόν: i. e. quod humores in membra irruentes, vel nondum planè impactos repercutit. T. S. vel frigida humida, quæ meatus contrahunt, vel frigida sicca terrestria: vt austera, adstringentia.

Referans, i. e. infarctu liberans.

Resoluens, i. e. discutiens, scil. per insensilem transpirationem, vel est interdum idem quod attenuans.

Sarcoticum. i. e. carnem generans. T. S. quæ extra morsum fordes vulnorum detergunt, ne consolidationem impediãt.

Semen generans, quod materiam seminariam spiritu replet & flatu distendit.

Semen imminuens, quod seminis generationem & turgescẽtiam impedit.

Septicum: i. e. putrefaciens.

Siccans: quod siccitatem inducit.

Somniferum: i. e. hypnoticum.

Splenicum, siue splenicum, quod lieni familiariter conuenit.

Sternutatorium, prarmicum: quod Sternutationem mouet, ac excre-

menta capitis, tum ea quæ in cerebro, tum quoque quæ circa meninges hærent, expellit.

Stomachicum, quod ventriculo familiare est.

Stomacicum, quod ori conuenit.

Stupefaciens idem quod Narcoticum.

Vescans: Vescicatorium quod vesicas & pustulas excitat, extremam cu-

ticulam tantum attollendo, (est inter *συσπαικτικά* mitissimum) T. S. Cantharides, sinapi, fermentum, flammula, ranunculus, &c.

Vomitorium: quod per os humores educit.

Vreticum; idem quod diureticum.

Vulnerarium *δρασματικόν*: quod intus assumptum vulnereum consolidationem iuuat.

C A P. XXXI.

De Modo vtendi.

Modus medicamenta adhibendi duplex est *internus* & *externus*.

Internus est quo medicamenta per os, faucésque intra corpus assumuntur, perficiturque *potando, lingendo, mastigando, deglutiendo.*

Externus est, quo medicamenta corporis *cavitatibus* exterioribus solum immittuntur, vel *superfici* extrinsecus applicantur. Cavitates illæ sunt Os, Oculi, Nares, Aures, Vterus, Penis, Anus. Applicatio superficietenus fit, *inungendo, emplassando, cataplassando, irrigando, lauando vel impositione alicuius rei tepida fonendo, &c.*

N. Modum in medicamentis adhibendis oportet, qui conuenit ratione loci affecti, tum ratione materie adhibenda.

Locus affectus exigit modum internum, vel externum prout collocatus est introrsum extrorsumue, adeoque aditum medicamentis exhibet. Hinc si locus affectus planè sit in-

ternus, internum adhibendi modum exigit, sin vero & extrorsum sese extruserit, externa quoque medicamenta admittit. Similiter locus affectus externus, externis curatur, nonnquam & internis.

CAPIT. internè applicantur omnis generis medicamenta interna; *potulenta scil. Lingibilia, comestibilia ac deglutibilia, Externè* 1. *per os*: apophlegmatismi, masticatoria, suffitus: 2. *Per aures*: Aquæ, Succis, Olea, suffitus ex aquis stillatitiis, dococtis &c. vel ex pulueribus carboni impositis: 3. *Per nares*: Errhina Parmica &c. 4. *Superficietenus*: Inunctiones, Irrigationes, lotiones, impositiones cucupharum, fomentationesque alia, suffitus.

N. Quinimo que pedibus applicantur caput maximè afficiunt, vel lotiones, cataplasmata, inunctiones plantarum pedum.

Oculis internè eadem quæ capiti conueniunt, externè immittuntur, Collyria, Aquæ, &c. superficietenus
Inum

Inunctiones, Emplastra, Cataplasmata.

NARIVM affectibus tam interna quam externa medicamenta applicari possunt, quæ Erthini nomine communiter veniunt.

DENTIBVS: oris collutiones, pilulæ vel turondæ indita, linimenta suffitus, pulueres, trochisci (quibus gingivæ fricantur) *Superficietenus*, maxillarum inunctiones, Emplastra, Cataplasmata, fomentationes.

FAUCIBVS: Gargarismi, Fumus, Linctus, Syrupi, Trochisci sublinguales, *Extrinsecus*, Inunctiones, Cataplasmata (v. g. in angina ex nido hirundinum, adde Linimenta ex melle.

THORAX SIVE PVLMONES omnia interna admittunt, præcipuè tamen Linctus, Trochiscos, Rotulas ac Morfello sublinguales Electuaria, Aquas, Syrupos, Vapores itidem ac fumum cum aëre attrahendum; *Extrinsecus*: Inunctiones, Emplastra, Cataplasmata, Sacculos, Epithemata.

CORDI: omnis generis interna medicamenta adhiberi possunt, siue per pulmones ad Cor transferantur, siue per ventriculum, præsentissimæ vero operationis sunt odoramenta, quibus spiritus vitales insigniter recreari comperimus. *Extrinsecus* adhi-

beri solent potissimum Epithemata, Inunctiones, &c.

Epati conuenientia itidem sunt omnia interna. *Superficietenus* applicari possunt, Inunctiones, Emplastra ac Cerota, Cataplasmata, Epithemata Sacculi.

Lini similia adhiberi possunt, tam interna quam externa.

Remibus præter iam dicta medicamenta & lotiones infellu (que conueniunt, clysteresque per anum iniecti. Idem iudicium de Vesica.

Utero dicantur similiter omnia interna. *Extrinsecus* conuenit odor tum naribus tum pudendis adhibitus, vt & Iniectiones in uterum, pessi, suffitus. *Superficietenus*: Inunctiones, Emplastra, Cataplasmata (quæ cautè adhibenda.) Fomenta sicca seu sacculi.

Ventriculo adhibentur omnia interna: *Superficietenus*; Inunctiones, Emplastra, Cataplasmata, Fomentationes ex pane tosto (qui vino irrigatur, calidèque imponitur) sacculi.

Intestina præter iam dicta interna ac externa medicamenta admittunt quoque, quæ per anum immittuntur, vt sunt Suppositoria, Clysteres, liquorè suæ alij per syphonem immittendi.

CAP. XXXII.

De Formulæ medicamentorum practicis.

Formulæ medicamentorum practicæ quæ intrinsecus adhibentur sunt tum *liquidiores*; Apozemata, Emulsiones, Infusiones, Iulapia, Po-

tiones, tum paulo crassiores; Syrupi, Eclegmata, Electuaria, Boli, tum solidiores; Trochisci, Pulueres, Rotulæ, Morsuli, Pilulæ, &c.

(Extrinfecus) quæ adhibentur sunt vel *Liquida*; Aquæ, Olea. Epithemata, Clysteres: vel *Crassiores*; Linimenta, Vnguenta: vel *Duriore*; Cerota, Emplastræ, Cataplasmata, Sacculi.

N. *Quibus formulis medicamenta adhibenda sint, docent.* (1.) *Modus vtendi* (2.) *materia adaptabilitas, quibus* (3.) *addi potest Patientis natura, quæ formulis aliis inhiat, alias auersatur.*

Modis vtendi singulis suæ correspondent formulæ. Internè, inseruiunt vt sui (1.) *Potabili*: Apozemata, Aqua, Emulsiones, Infusiones, aliæque positiones. (2.) *Lingibili*: Eclegmata siue Linctus, Syrupi, Trochisci sublinguales (3.) *Comestibili seu Masticabili*. Boli, Condita, Conferuæ, Confectiones, Martius panis, Marmoladæ, Mixture, id est Electuaria, Rotulæ, Trageæ, &c. (4.) *Deglutibili*: Pilulæ, Pulueres.

Externè inseruiunt quæ immittuntur *cauitatibus*.

I. *Ori*: Dentifricia, Gargarismi Linimenta, Masticatoria, Suffitus.

II. *Oculis*: Aquæ, Collyria, Vnguenta, fomenta, cataplasmata.

III. *Naribus*: Errhina, Odoramenta, Suffitus. Nasalia.

IV. *Auribus*: Aquæ, Succu, Decocta, Olea. Vnguenta, Suffitus.

V. *Vtero*: Clysteres, Pessi, &c.

VI. *Ano*: Clysteres, aliique liquores per Syringam, Suppositoria, &c.

VII. *Peni*: Clysteres, ceraceæ candellæ, &c.

II. *Corporis superficie applicantur.*

1. *Inungendo*: Olea, Linimenta, Vnguenta.

2. *Emplassando*: Emplastræ, Cerota, Dropaces.

3. *Cataplassando*: Cataplasmata, Sinapismi, Phænigmi.

4. *Irrigando*: ieu humectando: Epithemata, Embrochæ.

5. *Lauando*: Aquæ, Lixiuiæ, Balnea, &c.

6. *Simpliciter repidè imponendo & fouendo*: Sacculi (Cucuphæ) animalium partes carnosæ calentes impositæ.

7. *Suffiundo*: Suffumigia.

C A P. XXXIII.

De Dosi medicamentorum.

Dosin Medicamentum interorum meriuntur generaliter Vires ac Formulæ adhibendæ.

Virium ratione exhibentur.

Alterantia.

Temperatè à ℥ij, ad ℥ij.

Gradu

- Gradu. 1. à ʒj. ad ʒij.
 2. à ʒss. ad ʒss.
 3. à gr. v. ad ʒij.
 4. à gr. iiss. ad ʒj.
- Purgantia.*
1. ab ʒij. vel iij. ad vi. vel viii. vt Syr. rosar. solut. Violar solut.
 2. ab ʒiiss. ad v. vt mel. rosar. solut. mel. viol. sol.
 3. ad ʒij. ad iij. vel iv. vt succ. rosar. & violar. (ireos nostr. manna) Syr. è flor. persicorum.
2. Gradu. 1. ab ʒss. vel ʒv. ad ʒiiss. vel ʒij. vt Tamarind. cassia. (in pulpis.)
 2. ab ʒss. ad ʒiiss. vt semen carthami (in infus.)
 3. à ʒiij. ad ʒviij. vt Epith.
3. Gradu. 1. a. ʒj. ad ʒss. vt mirbalani (ad ʒ. v.) polypodium.
 2. a. ʒij. ad ʒij. vt Rhabarb. agaric. Mechoacan. Sena.
 3. a. ʒss. ad ʒ. j. vt Aloc. Hermodactylus, Turbith. Gratiola, Ialappa.
4. Gradu. 1. a. gr. X. ad ʒss. vel ʒij. vt Mezerium, granum gnidium, Asarum, Colocynthis.
 2. a. gr. v. ad xv. vt Elettarium, cortex hellebor. nigri.
 3. a. gr. iij. ad x. vt Euphorb. Esula. Scammonium.

N. *Specialiorem singulorum purgantium dosin quere propriis locis.*

Formularum ratione adhibentur medicamenta dosi, quæ respondet opportunitati adhibicionis, obseruat tamen, si opus sit, facultatibus ac dosi inde dependente. V. g. quæ grata sunt & facilis assumptionis, majori dosi exhiberi queunt; perque vires reiteratas assumi. Ingrata, dosi minori, & vix ultra vicem vnâ persuadentur.

Vtriusque ratione est communis dosis, qua pro vice vna adultis præscribuntur,

Apozemata }
 Aquæ stillatitia } ʒiiss. ad v.
 Boli. ʒj.

Clysteres adultis lib. i. præter propter, adhibentur: infantibus ʒij. iij. &c.

Condita pro libito sumuntur quantitate Iuglandis.

Conseruæ eadem quantitate vsui veniunt.

Elettuaria alterantia & confortantia à ʒj. ad ʒiiij. vel ʒiiss.

Lenientia a ʒj. ad ʒiiij. Purgantia ad ʒj. præter propter.

Elixiria guttulis propinantur à ʒss. ad ʒj. vel ʒiiss.

Emulsiones pro potu crebro sæpius ordinantur.

Extracta duriuscula alterantia à ʒj. ad ʒiiss. Purgantia à ʒj. ad ʒj.

Liquores salium & simil. resolutorum à gr. v. ad ʒj.

Magisteria corroborantia à ʒss. ad ʒiiss. purgantia vide sigillatim.

Mor

Morfelli ad ℥j. vel ℥ij. &c.
 Olea stillatitia à gr. ij. ad gr. XV.
 Pilule *Laxatiue*. à ℥i. ad ℥ij. *Purgantes* ad ℥iiij.
 Præparata. à ℥j. ad ℥j.
 Pulueres & species *aromat. purgantes* à ℥i. ad ℥iiij.
 Salia vegetabilium à ℥j. ad ℥j.
 Sapa & Syrupi. ab ℥j. ad ℥iiij.
 Spiritus minerales à gr. iij. ad ℥b.

vel si debiliores fuerint ad ℥j. &c.
 Vegetabiles ad cochleate pro re nata.

Trochisci ad ℥iiij.

N. *Doses* has præter propter dedi, adultis competentes: notari tamen velim pro diuersitate ingredientium constitutioneque assumens cunctas esse moderandas. Et si specialius haberi possint, his potius fidendum.

CAP. XXXIV.

De Signatione in genere, ac primum de qualitatibus sensibilibus & figura.

Signatio est, quæ docet modum medicamenta cognoscendi & dignoscendi.

Signa cognitionis plurima existunt: Nos præcipua damus, tribusque illa classibus includimus, Inherentium, antecedentium, consequentium, & hæc singula in consideratione simplici, vel comparata similitudine.

In classe inherentium excellunt.

1. Qualitates sensiles. 2. Figura. 3. Ætas & Sexus, &c.

Qualitates sensiles sunt. 1. Sapor. 2. Odor. 3. Color. 4. Qualitates tactiles. 5. Sonus.

1. Sapor.

Acer, cui subijcitur aromaticus, mordax, seu septicus seu arsenicalis.

Acerbus --- adstrictorius, ponti-

cus, fructuum immaturorum, aluminosus.

Acidus --- acidulus, ammoniacalis.

Amarus --- absinthiacus, aloeticus, felleus, gemmeus, Salinus.

Austerus --- stypticus, adstringens, vitriolatus.

Dulcis --- pinguis, saccharinus, melleus.

Salsus --- serosus, nitrosus.

Vntuosus.

N. Sunt qui insipidum addunt saporem, in quo humiditas insipida sentiat; alij Vineum quoque & lacteum subiungunt. Verum uti prior proprie dictus sapor non est; ita posteriores non simplices, sed compositos sapunt saporibus. Vineus; austerum, dulcem & suauem; lacteus; dulcem pinguem & suauem.

2. Odor.

2. Odor.

Odorum distinctio minus perspicua est, à saporibus tamen, cum quibus magna ipsis affinitas est, nomina fere mutantur.

Gratus, εὐώδης, fragrans, bene olens, *Molestus*, δυσώδης, fœtens, male olens.

Gravis.

Amarus.

Acerbus.

Acidus, &c.

3. Color.

Albus, cui subicitur candidus.

Flauus --- luteus, cereus, croceus, aureus, melleus, citrinus, fuluus, vitellinus.

Rubeus --- puniceus, flammeus, sanguineus.

Purpureus --- Violaceus, giluus, brunus.

Viridis --- prassinus, herbaceus, ruginosus, porraceus.

Ceruleus --- glaucus, cæsius, gryfæus, liuidus, cineraceus, pallidus, pullus.

Niger --- ater.

N. Color intuentus, non modo qui in superficie extrinsecus conspicitur, sed & qui intrinsecus delitescit, siue compressione, attritione siue modo alio conspicuus reddatur. E. g. *Hyperici flores si digitis confricentur, rubrum exhibent, licet luti intuitu crescant.*

4. Qualitates tactiles.

Crassities, & tenuitas seu subtilitas. *Crassum* est quod ægré læuigatur, seu quod vix in tenues partes commi-

nuitur. *Tenne* quod contra.

Densitas, seu soliditas & raritas seu porositas. *Densum*, quod poris vel exiguis vel nullis peruium est. *Rarum*, quod multis. Huc cauum.

Durities & mollities: *Durum* quod tactui resistit; *molle*, quod cedit.

Gravitas & leuitas: *Grane*, quod in se coactum pondere, quam mole magis est conspicuum. *Leue*; quod laxius mole quam pondere.

Lenitas seu lubricitas & ariditas. *Lubricum* idem quod lentum & viscidum. *Aridum* contra.

Lenitas & asperitas. *Leue* cuius superficies est æqualis seu, in quibus omnia sunt æqualia (plana, æqualiter composita.) Huc *rotundum.* *Asperum* seu *scabrum* in quo partes inæqualem situm habent, atque aliæ eminent, aliæ depressæ sunt. Huc superficies *hirsuta, pilosa, angulosa, laciniata* quaque, &c.

Huc pertinent & dispositiones quibus res quaque mutabiles existunt, adeoque.

Combustibilis; incombustibilis.

Concretilis (vt Sal) inconcretilis.

Densatilis; indensatilis.

Ductilis (vt metallum,) inductilis.

Exhalabilis (vt aqua, &c.) inexhalabilis.

Fissilis (vt venæ arteriæ, &c.) infissilis.

Flammabilis (vt pinguedo) non-

flammabilis.

Flexilis (vt Salix, &c.) inflexilis.

Fractilis (vt baculus, &c.) infractilis.

Friabilis (vt pumex, &c.) infriabilis.

Fusibilis (vt metalla, salia, &c.) infusibilis.

Humectabilis (vt spongia, &c.) inhumectabilis.

Liquabilis (vt Salia); illiquabilis.

Mollificabilis (vt pix, &c.) immollificabilis.

Pressatilis (vt medulla sambuci, &c.) impressatilis.

Tractilis (vt neruus, corium, &c.) intractilis.

Sonus.

Tinnitus.

Sibilus.

Sonus grauis.

Sonus obrufus.

Figura.

Figura est quæ resultat ex conformatione & configuratione, quæ res scilicet.

1. Bene habita, pinguis, carnosa, succulenta, *vel econtra*, malè habita, macilenta, strigosa, gracilis, exueta.2. Ampla, *ma*, extensa, *vel econtra*, &c.

CAP. XXXV.

De Aetate seu duratione & sexu.

Res naturalis quælibet, & hinc ipsa medicamenta naturæ lege vniuersali mutabilia sunt. Mutationis huius causæ etsi euidentiores sunt, quæ extrinsecus accedunt; attamen præsupponitur quoque intrinsecus mutabilis cuiusque natura, quæ vel in melius vel in peius mutari res destinata est, idque non modo quoad rei substantiam, sed & quoad vires. Hanc mutationem ex interna mutabilitate pullulantem determinat *ætas*, quam in asseruationis doctrina durationem diximus.

Ætas crescentium non incongruè quadruplex statui potest. 1. *Intians* seu infantilis. 2. *Crescens*, &c. Iu-

uenilis, adolescens. 3. *Consistens* virilis. 4. *decrecens*; scilicet senilis.

N. *Ab ætate initiãti augetur Crescentia ad consistentem usque ætatem, hinc imminuuntur paulatim, descenduntque ad interitum.*

Est vero ætas crescentium diuersimodè mensurabilis.

Plantarum annuarum ætas initiãtis est tempus *germinationis*, i. e. cum germinare incipiunt; Crescens est tempus *turgescencie*, i. e. cum gemmas prottudere conantur; Consistens est tempus *florescencie*, i. e. cum flores & fructus emittunt; Decrescens est tempus *marcescencie*, i. e. quo folia marcescunt.

marcescere incipiunt ac decidunt.

Plantarum non annuarum, animaliumue ætates simili ratione pro cuiusque speciei longævitate mensurabiles sunt.

Duratio signum est non postremum, quo rei (asseruatæ) integritas vel corruptio diiudicatur. V.g. Si qua ultra durationis suæ terminum asseruata nonnulla fuerint, viribus lan-

guescentibus vel corruptis æstimatur.

Sexus distinctio non in animalibus solum, sed & in stirpibus conspicua est: nec nominis tantum, sed & rei: *Mares* in stirpium genere magna ex parte sunt infructiferi; *feminae* fructum edunt, ut *Pœonia mas*, *pœonia femina*; *Mercurialis mas*, *mercurialis femina*, &c. Hinc oritur & virium distinctio, &c.

CAP. XXXVI.

De Antecedentibus.

IN classe antecedentium celebrantur; 1. *Agens*, 2. *Obiectum agibile*, 3. *Actio ipsa*, 4. *Locus*, 5. *Tempus* seu aër ambiens.

1. *Agens* (præcipuè naturale) rem motam & conuersam sibi quadantenus assimilata arguit.

N. Agripp. Philos. occ. lib. 1. c. 15. Vnaquaque res mouet & conuertit ad suum simile & inclinatur ad seipsum, secundum totum posse suum, tan in proprietate, i. e. in virtute occulta, quam in qualitate, i. e. virtute elementalibus. Quandoque etiam in ipsa substantia, sicut in sale videmus, nam quicquid diu steterit cum sale fit sal; omne enim agens cum agere caperit, non ad inferius se ipso mouet: Sed quodammodo, quoad fieri potest ad sui par & consentaneum: quod etiam manifestò videmus in animalibus sensibilibus, in quibus cibum non in herbam vel plan-

tam nutritiua virtus permutat, sed in carnem transmutat sensibilem. Quibus in rebus inest alicuius qualitatis vel proprietatis excessus, siue insit ipsis per naturam, siue quandoque etiam per artem vel casum, ut audacia in meretrice: hæc res ad talem qualitatem, passionem, virtutem maxime mouent & prouocant. Sic ignis mouet ad ignem, aqua ad aquam.

2. *Obiectum* (materia quæ agentis elaborationi subicitur) etsi naturam suam sensum mutat, difficillimè tamen ac vix plane exiit.

N. Sic stercus equi auenâ pasti, natura auenæ plane non exiit. Lac fœminæ post assumptum purgans, purgatricis facultatis deprehenditur; Capra lithontripicis pasta, præfertur reliquis in medicamento lithontripicis.

3. *Actio* (morus quo res constituitur) prout diuersa est: ita diuersam

rei factæ naturam arguit. Modum siue in productione rerum spectes, siue in collectione, siue in asseruatione.

N. S. g. *Excrementa alui quia elaborationi minus fuere subiecta, quam fel, magis de natura nutrimenti participant, minus de natura ex elaboratione acquisita. Sambucus quomodo pro diuerso collectionis modo diuersis polleat facultatibus, supra diximus.*

4. *Locus vti diuersas sortitur temperaturas: ita diuersitatem in plantis operari potest: & tantam aliquando in plantarum virtutibus mutationem causatur, vt non solum huius disciplinæ rudimentis initiati sapenumero fallantur, sed in earum virtutibus inquirendis & medici & qui non parum philosophiæ studiis nauant operam. Ioh. Bapt. Port. Mag. lib. 1. c. 16.*

Vide & supra c. 11.

5. *Tempus cæleste variat rerum naturarum proprietates non modo quoad gradus, i. e. quoad magis & minus, sed sapenumero quoad species seu proprietates ipsas. E. g. Hypericum tempore debito collectum, fugat lubricos, quod non facit, si secus decerptum sit. Hinc Canon. Qualis est constitutio stellarum, talis censetur & natura sublunarium subiectorum. Est autem constitutio stellarum vigorosa & fortunata in fortitudinibus, debilis & infortunata in debilitatibus ac infortuniis. Vide supra c. 23. vt & c. 12. & c.*

N. Auicen. l. 2. tr. 7. c. 5. *Planta que in claro aëre colliguntur, sunt meliores collectis in dispositione humiditatis aëris & vicinitatis temporis pluuie.*

C A P. XXXVII.

De Consequentibus.

IN consequentibus signa celebria sunt *Nomina, Testimonia, Effecta seu actiones & Experientia.*

Nomina rerum indagasse non parum ad rei cognitionem iuuat. Etenim, præterquam quod nomina, rerum notæ ac imagines sunt, earumque conceptus ac figuras phantasie imprimunt, vt plurimum certis de causis imposita esse constat. Sic dictus rubinus à colore rubro; chrysolithus ab aureo. Sic lapis ostiocolus quod ossium fracturas conglutinet,

*nephriticus quod renum calculo succurrat. Sic dicitur fel terræ à sapore amaro, Glycyrrhiza à dulcedine; Glycypicon, i. e. amara dulcis à sapore vtroque quem refert. Sic nominatur Saxifragia quod calculum frangat, pulmōnaria quod pulmonibus conueniat, tussilago quod tussi. Sic dicunt Germani *Fiebertram*, febrifuga, (i. e. centaurium minus) quum febrim faget, &c. Sic sunt lingua cervina, lingua auis, bursa pastoris, palma christi, &c. à similitudine quam*

N.

cum rebus iisdem obtinent.

N. *Pra reliquis linguis preualet lingua hebraica, nimirum primus pater quia integram rerum cognitionem possedit, imposuit nomina, rebus conuenientiora, naturamque rei exprimentia, &c.*

Testimonia sunt autoritates, quæ rem ore vel scriptis attestantur. Merentur hæc fidem prout à persona fide digna proueniunt.

Effecta seu actiones. Nimirum actiones rem talis naturæ esse arguunt. qualis illæ deprehenduntur, atque adeo secundum eandem illam naturam res coniecturantur adiuæ. Vide cap. 40. n. 4.

N. *Actiones vocantur nascendi, florendi, generandi, crescendi, prolificandi, fructificandi, concoquendi, pariendique modus & quo amore se prosequantur, boreant, & se inuicem alliciant.*

Experientia fontium reliquorum ceu complementum existit. Illi enim opinionem ferè ingerunt, hæc certitudinem, atque adeo non in scitè rerum magistra maioribus dicta est. Experientiam puta sufficienter ac rite demonstratam. Namque uti hæc rerum magistra est: Ita quoque si mi-

nus sufficienter illa acquisita sit, fallax seductrix esse poterit. Hinc certæ in Eperientia iudicio notandæ conditiones.

1. Experientia fit aliquoties comprobata.

2. Res in quibus fit experientia similiter sese habeant. Res dico non tantum subiectum in quo fit experientia, sed & materiale obiectum, de quo fit experientia.

N. *Hinc præstat experientiam fieri in & de rebus simplicioribus. V. g. In virtutè indagatione. 1. Non temere fidatur experientia unica. 2. Res de quibus fit experientia, si periculum secunda vel tertia vice fiat, semper sint vniuersimodi disposita, non qualitatibus alienis corrupta, nec ætate vilescerent, &c. 3. Subiectum in quo fit experientia, sit Corpus humanum, non caninum, vel simile. Nam in alio corpore acquisita experientia fallere in homine potest. Serpens integer ciconia cibus est, homini mors, &c. Nec & hoc prætereundum, necessum esse, corpora illa humana repetitis vicibus similiter sese habeant, eodem scil. morbo laborent, ætate ac temperamentis conueniant, vel non adeo discerpent.*

CAP. XXXVIII.

De Similitudine.

Dicta signa considerantur non modo in sua natura simplici, sed & quatenus deprehenduntur in rebus seu obiectis diuersis conuenire. Nimirum conuenientia signorum con-

iecturare facit conuenientiam signati. De simili enim idem iudicium.

Est autem conuenientia similitudo, qua res rem repræsentat, id est mentiri videtur seu æmulari: siue scil.

figura id fiat, quæ potissimæ hic considerationis, siue qualitatibus sensibilibus solis, siue actionibus & moribus, &c. Quinimo & antecedentium similitudinem spectasse nonnunquam iuuat.

Sic representant.

Partes humanas videlicet:

Caput; Papauer, Iuglans, nux Indica, pœonia folliculus, scyllæ radix, agaricum (repræsentat cerebrum) fl. lil. conuall.

Oculos; Grana herbæ paris, fl. Euphrasiæ, anthem. calthæ, hieracij, argemon. anemon, scabios. &c.

Dentes; Hyoscyamus sine siliquis, acini mali punici, pinei nuclej, dentaria, folia vermicularis, radix chelidon. min.

Aures; asari folia, cochleæ.

Nasum; fol. mentastri aquatici.

Guttur seu tracheam asperam; pyroia, vvularia, ceruicaria, cassia fistularis.

Pulmones; pulmonaria saxosa, pulmonaria maculosa, pulmonaria quercina.

Cor; Citri fructus, anthoræ radix, alleluia, fructus anacardi.

Iecur; Lichen, fungus berulæ, quercus, Iecoraria.

Lienem; Scolopendrium, lingua cerui, lingua auis dicta lupinus.

Ventriculum; folia cyclaminis, Zingib. galanga.

Intestina; conuoluulus, calam. arom. Cassia fistularis, lumbrici.

Vescicam; Alkekengi, nux vesicaria, colutea, solanum.

Pudenda; arum, fabæ.

Ligamentum umbilicæ vtero infimum; nymphæa ligamenta seu caulis.

Testiculos ac genitalia; species omnes orchidum, satyrium, dracunculus, porrum, boletus ceruinus.

Vterum; pistolochia, aristolochia radix (radix caua)

Renes; portulaca.

Articulos; hermodactylus, (scilicet quæ geniculatâ) harundo, farsa pariglia.

Manum; palma christi.

Capillos; muscus arborum, capillus veneris, abrotanum.

Representant humores:

Bilem flavam ? Plantæ floribus vel succis flauis croceisue, vel animalia similia. Eaque vel in alimentorum numero sunt: vt Cuminum (liuidi coloris) crocus, beta, ficus, mel, &c. Vel in medicamentorum, vt aloë, sena (floribus ex pallido luteis) absynthium (aureo comarum flore) tithymali (floribus croceis.) Colocynthis (flore & fructu luteo,) ricinus (flore flauescente,) rhabarbarum, &c.

Bilem prassinam; Quæ viridi & herbaceo colore prædita, vt, blitum, atriplex (herbaceis floribus.)

Bilē pallidam; Bryonia (florib. pall.)

Bilem atram. Quæ floribus, foliis vel succo nigrescunt, purpurascunt, cœru

cœruleiue sunt coloris, vt : fabæ (floribus maculosis) multaue leguminum genera floribus purpureis obfcuris, v. g. lens, simlax hortensis, vicia, blitum (folio nigro) tubera, carnes ferinæ. Cicer (flore cœruleo) veronica (fl. cœrul. vel purpur.) borrago, buglossa, &c.

Pisitam; plantæ albifloræ, animaliaque albicolora, v. g. cucurbita (fl. candidis,) fungi albi, lactuca, caro suilla, agnina, &c. agaricum, &c.

Sanguinem; quæ rubri coloris sunt, vel rubro colore tingunt, vt; Santalum rubrum, rad. chinæ, filicis, acetosæ, &c.

Mistos humores, quæ misti coloris sunt vt, Iris.

Lac & sperma, quæ lactis instar fundunt, vt Lactuca, sonchus, carduus lacteus, &c.

Representant animalia bruta eorumque partes, sc.

Scorpionem. Radix Yierua, Cyperi.

Serpentes & Viperas. Bistorta, Coronopus syluestris seu serpentina (radicibus constat tenuioribus contortis in anguis formam) Scorzonera.

Herinaccum; echinati castaneæ cortices; dipsaci capita, carduorum fructus.

Animalium cornua; cuminum contortis summitatibus, &c.

Representant morbos:

Calculum: omnis generis calculi (cristallus, silex, &c.) milium solis, radix saxifragiæ alb. cortices lapidei nucleorum vt & nuclei ipsi, crustacea omnia.

Exanthematata: Lentesc.

Excrescentias: Agaricum gallæ, & reliquæ arborum excrescentiæ. Lichen peræus vesiculis insignitus, quæ referunt vesicas Iecori nonnunquam adnatas.

Ficus ani: Scrophularia radice nodosa.

Herniam: Perfoliata.

Hydropem: Bryonia radix (habet signaturam pedum hydropici.

Ictericam: Chelidonia (succo flavo) Crocus, Centaurea.

Lentiginos Lichenes, impetiginos: Betulæ cortex albis interlitus maculis, Lichen arboribus innascens.

Maculas: Allium, arum, arisarum, persicaria, pulmonaria (foliis sc. maculosis)

Polypum: Chelidoniæ minoris radix; Polypodij radix.

Scabiem: Polypodium in dorso scabritiem refert. Sabina (superficie scabra) Aselli.

Spasium: Limaces (leui occasione sese contrahunt) erinacei, lumbrici, aselli, &c.

Vomicas & abscessus: Tubercula arborum cum lacrymis inibi contentis: V. g. lacryma seu resina nouellarum abietum è tuberculis.

Vulnera: Perforata; millefolium (quia pertusa sunt & sanguinem expressu exhibent.)

CAP. XXXIX.

De cognitione qualitatum manifestiorum.

A Fontibus signationis ad species descendimus, quæ etsi dari variæ possint, quippe nunc cognoscendæ sunt ipsamet rerum species, nunc facultatum vigor, &c. Attamen, quia Medici de indagandis viribus præcipuè solliciti sunt, harum inuestigationem potissimum aggredimur; specierum cognoscendarum cupidum ad authores remittentes, qui magna inde compilârunt volumina. Si quæ tamen ex ipsis necessaria fuerint, siue ad distinguendam speciem à specie, siue ad dijudicandam rem genuinam à falsa & adulterata, suis locis breuiter indicare studebimus.

N. *Præmittere hic placet: rei cuiusque qualitates sensiles, (quippe quæ ob oculos & sunt) dispositionem bonam malam sine difficultate arguere, adeoque res bonas censerè, quarum sapor, odor, color, crassities tenuitasque, soliditas aut raritas, durities vel mollities, grauitas seu ponderositas aut lenitas, &c. secundum naturam sese habent: malis e contra. His si signa reliqua addideris, circumstantiasque productionis, collectionis & asseruationis consideraueris, adeoque pensitaueris, quibus causis, qua materia, quo tempore, loco, quomodo res (E. g. natina,) tum producta, i. e. nata, enata, educata, tum collecta, tum quoque quamdiu, quibus vasis & locis, ut & quo modo fuerint asseruata, his, inquam, certius de concepta*

bonitate decernere poteris.

Facultates medicæ vel manifestiores sunt vel occultiores.

Manifestiores, quas & generaliores dicere licet, si quidem generaliter sine respectu alicuius membri aut morbi considerantur, sunt, prima dictæ & ex his dependentes secunda. Occultiores quas & specialiores dixeris, sunt, quæ partem aliquam certam morbumue certum respiciunt.

N. *Maiores in inuestigandis solis manifestioribus ferè occupati fuerunt; recentiores ad occultiores quoque penetrare studuerunt. Fontes maiorum præcipui fuerunt.*

1. *Experientia.* 2. *Ratio*, eaque quintuplex scil. 1. sumpta à velocitate tarditateue alterationis, (v. g. calefactionis, congelationis, &c.) 2. ab odoribus. 3. à laporibus. 4. à coloribus. 5. ab operationibus & virtutibus cognitis. Auicen. l. 2. canon. Modernorum fontes in inquirendis occultioribus sumuntur præcipuè, à signaturæ similitudine. Vide Bapt. Portam in phytognom. quem secuti sunt Quercetanus, Crollius, Nollius.

Qualitates prima cognoscuntur.

1. *Ex Sapore:* Acer vehementis caliditatis: est indicium: acutus fit cum calor ad summum superauctus est: acerbus est frigidus, siccus, & terrestris: acidus est humectior quam frigidior, fitque vbi cum austero plus humiditatis miscet.

miscetur: *Amarus* fit, cum calor plus, quam par sit, increbuit, ariditate & caliditate præstans, siccitate scilicet terrestri: *Austerus* fit, si acerbus paulum remittatur, estque plus frigidus quam humidus: *Dulcis* exoritur ex temperata humiditate & caliditate: *Salsus*, si calor invalescit, ob id calefacit, abrodit, abstergitque: *Vinctuosus* seu *pinguis*, minus quam dulcis caliditate præstat, atque aërem participare videtur: *Inspidus* seu *aqueus*, frigida ac humida statuitur temperatūra. *Bapt. Port. in phytogn.*

N. Duo que hic moueam habeo. 1. est, quod vix plurimum mixti occurrant sapes, in quibus lingua facile decipi, adeoque iudicium errare potest. 2. est, quod sapes potius qualitatum salinarum, quam elementarium primarum sint indices. V. g. Sapor amarus est natura salis gemma vel nitri, adeoque pollet facultate tergente, purgante, lumbricos fugante. Acerbus natura est aluminis & stipatur virtute adstringente. Acidus essentia est salis ammoniaci, adeoque celebratur facultate incidente, æstum extinguente, dissolvente, coagulante, (nimirum teste *Quercetano* dissoluit corpora, coagulat spiritus) *Austerus* naturam sapit vitrioli, eapropter qualitatis est adstrictoria, styptica, fermentatiua. Salsus natura est salis, unde virtutis incidentis, abstergentis.

2. Ex odore: Odor saporis rationem sequitur, magnaque est odoris & saporis cognatio. Hinc odor gratus bene olens vix plurimum caliditatis est indicium; foetens, frigiditatis ac hu-

miditatis excrementitiæ. *Mordax*, amarus, caliditatis: *acerbus*, *acidus*, &c. frigiditatis. *Inolida* sunt ferè quæ humida.

N. *Avicenn.* lib. 2. *Canon.* cap. 3. *Odor*, ronde qui sentitur, si mordacitas aut declinans ad latus dulcedinis, omnes illi calidi: si aciditas mucida, lenta, & omnes illi frigiditatem (perhibent) & bene olentia plurimum calida, &c.

3. Ex colore: Color albus & pallidus, humidi temperamenti indicium, omnibusque in rebus color albus imbecillitatem notare solet. *Flavus*, ex calore otitur. Flores, qui luculento colore nitent, ex cibo pingui & humido proveniunt. *Bapt. Port. in phytogn. Rabesus*, *craceus*, &c. immodicæ siccitatis & caliditatis argumentum. *Viridis* seu *porracei* coloris folia ex humiditate multâ proveniunt.

N. *Baptist.* *Port. in Phytogn.* lib. 2. cap. 36. Flores recenter nati ob natuum humorem coloratiore sunt, atate provelia verò pallidiores, decolorati & deformes: nam sicciore ætate fiunt. Sic *Avicenn.* lib. 2. can. cap. 3. Color albus in corporibus congelatis, quæ in se (habent) humiditatem, non est nisi ad substantiam frigidam, & in corporibus, quæ in se (habent) siccitatem: & diuisio non est nisi ad substantiam calidam: & niger in veris que per contrarietatem. Etenim frigus albificat humidum, & denigrat siccum, & calor denigrat humidum, & album reddit siccum. Item: sunt quidam colores (tendentes) ad albedinem, & quidam eorum ad tincturam rubram & nigram. Etenim tendens ad albedinem, si est in natura in

specie frigidorum, est frigidior & tendens ad alias (rubedinem & nigredinem) minus frigidus. Et si est natura ad calidum (vergens) & res è converso (se habet.)

Ex tribus hisce præcedentibus primas tenet sapor, hinc odor, postea color. Avicenn.

4. Ex *qualitatibus tactilibus*. *Crasfities* signum est. 1. abundantium partium terrestrium, 2. humidarum, videlicet frigore congelatarum. *Tenuitas* partium ignearum vel ærearum. *Densum* vel est exiccatum, vel frigore congelatum concretumve. *Rarum* siccitatis comes. *Durities* ex sicco est & terrestri (nisi humorum repletio & inde tensio adfit.) *Mollities* humiditatem participat. *Gravitas* comes est densitatis, *Levitas* raritatis. *Lenitas* ex humiditate est; *Ariditas* ex siccitate. *Levitas* ex humiditate ærea vel aquea est; *Asperitas* ex siccitate.

5. Ex *dispositione seu mutabilitate*, eiusque recipiendi modo facili vel difficili: E.g. Quæ res recipit velocius calefactionem, calida censetur; quæ frigectionem, frigida. Similiter quæ velocius est congelationis, illa frigidior est; & quæ velocius inflammationis, ea est calidior, &c.

6. *Ab Ætate*: *Juniora* humidiora ferè sunt, *vetusta*, sicciora. Item *crecscencia* dum immatura adhuc, austeritatem acerbitatemque ferè sapiunt, & inde frigiditatem.

7. *A loco natali*, *Lacustres* planta temperamenti ferè sunt humidi & frigidi; quod & animalia in dulci aqua

degentia imitantur. *Palustres* sunt ferè frigida ac sicciuscula (ob aquam & terrestrem essentiam.) *Fluviatiles* sunt sicca & insigniter calida, ut quoque linguam nonnulla exulcerent. *Marina* sunt frigida & sicca (frigida ob aquam, sicca propter sal.) *Pinguis humi* accolæ sunt calida & humida, vel humiditate & siccitate temperata. *Leioni soli* planta calida & sicca existit. *Mediocris terra* convictrix, tepida est & natura nostræ familiaris. *Arenosi soli* planta est calida & sicca, tenuium partium. *Ancipitis vite* plantæ temperamenti sunt mixti: Similiter & animalia ancipitis vitæ, mixti temperamenti sunt, & ut plurimum humidiora & excrementitia. *Planta amphibie* in locis asperginosis enata, sunt frigida & sicca. *Litorales* marinæ plantæ, salis naturam sapiunt, sunt ergo calida & sicca. *Monticola* plantæ, ex agri exilitate sicci nascuntur temperamenti, & ex solis apricitate, calidi; sunt insuper partium tenuium. *Campestris* mediocriter calida sunt & sicca. *Plantæ in cavis locis* nascentes frigida sunt & humida, (ob solis absentiam & soli vlginem.) In *collibus* nascentes temperata sunt. *Sylvestres* domesticis sunt sicciores & frigidiores (si sint eiusdem speciei.) *Domestica* sunt mitiores & debiliores.

N. Dioscorid) in præfat. l. 1. ad Arcum: *Magni refert, si ea loca, in quibus herba prodeunt, clinosa & ventis exposta sint & perflata, frigidaque & aquis carentia, cum his in locis vires earum longè*

longè validiores intelligantur, cum ea cōtra qua in campestribus, riguis & opacis, caeterisque locis à vento silentibus enascuntur, plerumque degentent, & minus viribus valeant. Sic & Avicenna l. 2. c. 1. c. 5. Illa (planta) quantum collectionis loca sunt ventosa, vel qua sunt aëri & vento exposita, & sunt versus orientem soli exposita, sunt fortiores aliis.

8. Ab operationibus. Sic calidum censeatur, quod subtile reddit, resoluit, abstergit, aperit, mollit, maturat, concoquit, discutit, incidit, attrahit, mordicat, rubefacit, adurit: &c. Frigidum, quod repellit, incrassat, erudum facit: &c. Siccum, quod constringit, exprimit: Humidum, quod inflat, abluat, lubricat, laeuigat: &c. Avicenn. l. 2. can.

N. Facultates haec pleraque salibus re-
Eius accepta feruntur.

9. Hisce Experientiam superadde-
re necessum est, quæ sola, reliqua fe-
rè omnia, certitudine vincit. Obser-
vatis tamen conditionibus, ad experi-
entia certitudinem requisitis. De
quibus supra c. 37.

Qualitates secundæ cognoscuntur

E datis qualitibus primis: Nimirum
his cognitis non possunt non innotes-
cere & qualitates secundæ, utpote
quæ primarum proximæ pedissequæ
sunt. E. g. calidum reddit subtile, ab-
stergit, aperit, maturat, concoquit,
discutit, incidit, &c. Non parui au-
tè hinc momenti est, sapores examina-
re, atque secundum eos, uti supra dixi-
mus, qualitates secundas, demetiri.

CAP. XL.

De Investigatione qualitatum occultarum.

Facultates occultiores ex similitu-
dine in primis coniecturantur, hinc
experientia confirmantur.

N. De facultatum occultiorum in-
uestigatione qui prolixius erudiri satagit,
consulat Phytognomoniam Ioh. Baptista
Porte. Signaturas Crollij basilica sua an-
nexas: Quercetani signaturas in libro de
prisca medicina collectas. Noliis in
physicis. Nos compendij studio, quæ ambre-
vissimis eam regulis includimus. Et sunt.

1. Plantæ, quæ representant par-
tem aliquam hominis, habentur ei-
dem salubres (puta nisi subit vene-

nata qualitas) Sic capiti conveniunt
capitata: Juglans, nux Indica, &c. Idem
sentiendum de animalibus eorum-
que partibus, Sic confert Lien, lienis; E-
par epati, &c.

2. Plantæ quæ colore suo, &c. re-
presentant humorem (in homine) ei-
dem convenire coniecturantur, ad-
augendo si in alimentum venerint;
expurgando vel corrigendo, si in me-
dicamenta. V. g. Bilem flavam gene-
rant, quæ in alimenta veniunt croci fla-
vique coloris: crocus, beta, ficus, mel, &c.
Vide supra c. 38.

3. Quæ representare videntur *morbum*, morbosumue habitum, ad curationem eiusdem facere statuuntur; Sic profunt in calculo, ea quæ representant lapides. E.g. milium solis, testæ ovorum, &c. Sic abolent maculas herbæ & animalia maculosa: squamas, squamosa. Sic sanant perforationes corporis, i. e. vulnera herbæ scil. perforatæ: Sic plantæ quæ gummi & resinas resudant, ad gummi & pus valent. Plantæ & animalia tumentia, tumentibus partibus profunt. Plantæ & animalia quæ caudicis fissionem & vulnera patiuntur, ad glutinanda vulnera faciunt: Quæ corticem cutemue facile abjiciunt, ad mundandam cutem. Vide Ioh. Bapt. Port. Phytogn. l. 5. & suprâ c. 38.

4. Plantæ & animalia qualiter in *actionibus* & *moribus* deprehenduntur, taliter & in homine statuuntur operari.

N. Nimirum uti diximus c. 36. *Unaqueque res movet & convertit ad suum simile. Si igitur volumus operari ad aliquam proprietatem vel virtutem, quaeramus animalia, vel res alias, quibus talis proprietates vel actio excellentius inest. Quid autem per actiones intelligatur, diximus cap. 37.*

Sic res sterilis creditur reddere homines steriles. V. g. Lactuca, filix, sabina, &c. Vt & animalia sterilia, mulus, &c. Sic res salaces & fecundæ

fecunditatem inferre consentur, & ad venerem facere. E. g. Passer, stincus, &c. Plantæ multifetæ, animaliaque multipara facere ad conceptum statuuntur, &c. Plantæ longævæ perpetuæque virentes, vigorem homini conciliare dicuntur. Herbæ & animalia voracia, concoquendi facultatem hominibus præstare. V. g. lucij, lupi. Animalia quæ ingenio & docilitate valent, ad hominum intelligentiam & memoriam valere. E contra quæ indocilia, ruditatem conciliare. Animalia tristitia, tristes efficere; somniculosa, somniculosos; Vigilantia vigiles; ferocia, feroces; iracunda, iracundos, &c. Bapt. Phytogn. l. 6. & 7.

5. Plantæ quæ inter se vel cum parte aliquâ animalis, quoad *signaturam* conveniunt, & viribus convenire statuuntur.

N. *Configuratio, i. e. similitudo signaturæ in uno & altero deprehenditur, seu effectus similis præsupponit similitudinem interni agentis, idque tanto evidentiùs, quanto signaturæ illa fuerit æstior. Sic alexipharmaca coniecturantur quæ C. Cervi mentiuntur, serpentisve representant, &c. idque ex hoc fundamento; quod id quod C. Cervini figuram gerit, à simili principio interno sit productum, à quo idem illud Cornu. Similitudo igitur principij coniecturare facit similitudinem virium.*

Et tantum de Isagoge, &c.